

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 18/79 10. maja 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurlirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Živa Drole, Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Žokalj-Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Podružbljanje sistema
socialne varnosti bor-
cev

Stran 3

Od začetkov do oboro-
žene vstaje

Stran 6 in 7

Vestno se pripravlja-
mo na obrambo

Stran 13

Letošnji 23. manifestativni Po-
hod po poteh tovarištva in spomi-
nov bo 12. maja. Pionirji in mla-
dinci višjih razredov osnovnih šol
bodo šli po 5000 metrov dolgi poti,
vsi ostali udeleženci pa po 10.000
metrov dolgi poti. Zaključna pro-
slava bo ob 11. uri na Trgu osvobo-
ditve.

Po poteh spominov in tovarištva

Več kot 30.000 ljubljanskih pionirjev se je 27. aprila udeležilo množičnega pohoda »Po poteh spominov in tovarištva«. Obiskali so vrsto spomenikov NOB v vseh ljubljanskih občinah ter tako manifestirali ohranjanje revolucionarnih tradicij in ponovno potrdili pripadnost naši samoupravni socialistični skupnosti.

Pred spomenikom na Trgu revolucije se je množični pohod sklenil, pionirji pa so imeli še posamezne proslave v okviru občin in ob spomenikih NOB, kjer so sodelovali tudi nekdanji borci. Učenci moščanskih šol so se zbrali na Zajčji dobravi, Šiškarji v Mostecu, pionirji s Centra na Gradu, Bežigradjani v Gramozni jami in Vičani ob posameznih spomenikih.

Foto: Janez Pukšič

Rezultati resnično epohalnega pomena

Rezultati, ki smo jih dosegli v minulih 40 letih, so resnično epohalnega pomena. Družbena vsebina, zgodovinski smisel in smeri preobrazbe naše družbe najbolje govore o resnični revolucionarni ustvarjalni energiji jugoslovanskih komunistov in delovnih množic s Titom na čelu. To je trajen vrelec, ki navdihuje vse borce naše revolucije v nadaljnjih prizadevanjih za razvoj socialističnega samoupravljanja, za uresničevanje velikih ciljev osvoboditve dela, delavskega razreda in človeka.

Pravzaprav je to tudi bistvo naših pogledov, naših občutkov in našega odnosa danes, v jubilejnem letu ZKJ, do minulih, zmagovitih etap naše revolucije. Kajti naša revolucija še ni končana. Boj za socialistično samoupravljanje predstavlja celo revolucionarno epoho, izpolnjeno z nenehnimi bitkami, v kateri morajo biti komunisti Jugoslavije vedno sposobni izpolnjevati te zgodovinske naloge, kakor so jih bili sposobni izpolnjevati tudi v prejšnjih obdobjih našega revolucionarnega razvoja.

Naš današnji boj za družbeni, materialni in kulturni napredek, za demokratični razvoj naše družbe in stalno širjenje človekovih svoboščin, za svobodnejše in srečnejše življenje ljudi in narodov, za boljši in pravičnejši svet, za svet miru in enakopravnost držav – to je samo razvojnja stopnja v veličastnem boju za socializem.

★

Pred Zvezo komunistov Jugoslavije, pred 1.750.000 jugoslovanskimi komunisti, so tudi v prihodnjem obdobju velike in odgovorne naloge. Enajsti kongres ZKJ jih je jasno določil. Naloga vseh nas je, da jih dosledno uresničimo, da še pogumneje spodbujamo veliko ustvarjalno moč milijonov naših delovnih ljudi – svobodnih in zavednih samoupravljalcev.

Imamo vse možnosti, da to tudi uživamo, Zveza komunistov uživa veliko zaupanje naših delovnih ljudi in občanov, vseh narodov in narodnosti. To zaupanje si bomo tudi v prihodnje zaslužili samo s še vztrajnejšim delom, s še uspešnejšo idejnopolitično in družbeno akcijo, s še večjo enotnostjo.

Ko bodo prihodnji rodovi brali zgodovino Zveze komunistov Jugoslavije, bodo – globoko sem prepričan – ponosni na veliko revolucionarno delo naše partije, kakor so tudi današnji rodovi ponosni na delo svojih predhodnikov – na rezultate našega zgodovinskega boja, da zgradimo novo, socialistično, samoupravno in demokratično družbo, družbo svobodnih ljudi in enakopravnih, pobratanih narodov in narodnosti.

(Iz referata Staneta Dolanca na slavnostni seji CK ZKJ, 2. maja 1979 v Bohinjski Bistrici)

Iz Branika je bil doma

Da bi zgodovini in mlajšim rodovom ohranili spomin na nesebično darovana mlada življenja

Dragi tovariši! Rad bi zvedel nekaj več podatkov o življenju in političnem delovanju Jožeta Pavlice. Naj povem, da je bil Pavlica član napredne družine, rojen v Braniku. Mati, vdova po prvi svetovni vojni, je sama preživljala petčlansko dru-

Joško Pavlica

žino. Jože je 19. marca 1931 pobegnil v staro Jugoslavijo, prepričan, da bo tam našel pravico, svobodo. Bil je razočaran! In začel je, kot mnogi drugi, organiziran revolucionarni boj za pravice delavskega razreda.

Padel je kot eden izmed organizatorjev vstaje leta 1942 na Lubniku pri Škofji Loki.

Želeli bi kaj več zvedeti o njegovem delovanju v stari Jugoslaviji, kateri partizanski enoti je pripadal in kakšno funkcijo oziroma čin je imel? Tudi ne vemo, kdaj je padel in kje je pokopan, kakšno partizansko ime je imel. Če kdo od bralcev kaj ve o Jošku Pavlici, naj to sporoči, za kar se najlepše zahvaljujemo.

To želimo zato, da bi naši prvi borci ne ostali pozabljeni in da bi zgodovini in mlajšim rodovom ohranili spomin na nesebično darovana mlada življenja zavednih ljudi, kakršen je bil tudi naš Joško.

FRANC PAVLICA
Branik 151
p. Branik

Spomin na ranjenega partizana

Če bo partizan Toni bral te vrstice, naj se spomni takrat sedem let stare Marije Zastinarjeve

Bil je lep sončen dan julija 1944 okrog 9. ure dopoldne.

Pod našo hišo vodi cesta iz Tolmina pa tja do planine Polog. Opazila sem, da se peljejo Nemci z vozmi. Šli so na planino, naložili drva in s polnimi vozi vračali tik pod našo hišo. Tu so jih napadli partizani... Takrat je padel Cvetko iz Kanala. Bil je pogumen fant. Žalovali smo za njim kot da bi bil naš. Toni iz Zatočnice je bil ranjen. Takrat so Nemci požgali našo domačijo in staro mamo živo sežgali. Mi smo že prej zbežali od doma. Očetu niso ničesar storili. Pustili so ga sedeti na bližnji skali. Jokal je, tako pripovedujejo.

Spominjam se Tonija. Ležal je in ustnice je imel razpokane do krvi. Od bolečin mu je po licih tekel pot. Gledal me je proseče. Je želel, da mu pomagam? »Marija, naj ti ne bo hudo zaradi mene,« je rekel. »Bodi hrabra in zavedaj se, da si Slovenka.« Zastokal je. Nihče mu ni mogel pomagati. Nogo je imel razmesarjeno in operirali so ga brez narkoze.

Ko sem bila letos na operaciji v Šempetru, sem se spet spomnila ubogega Tonija. Kako hudo mu je bilo in kako hrabro je prenašal bolečino.

Če bo partizan Toni bral te vrstice, naj se spomni takrat sedem let stare Marije Zastinarjeve.

MARIJA GABRŠEK
Kosovelova 5
Tolmin

Po poteh španskih borcev

»... počutim se kot med brati!«

(Santiago Carillo)

Madrid, 24. aprila 1979.

»Zelo sem vesel, da sem nocoj z jugoslovanskimi borci mednarodnih brigad, ki so se borili v Španiji, in prav tako sem vesel, da sem z borci osvobodilnega protifašističnega boja v Jugoslaviji. Ne le kot med tovariši, počutim se kot med brati! Žal mi je, da takšna srečanja niso pogostejša, saj bi jih, če bi se med seboj bolj poznali, lahko še bolje proslavili. Tako bi tudi boljše razumeli vaš velik delež v boju za osvoboditev španskega ljudstva.«

S temi besedami je na sprejemu, ki ga je za prosto voljce mednarodnih brigad v španski republikanski vojski od leta 1936 do leta 1939, udeležence potovanja po poteh španskih borcev iz Slovenije, priredil veleposlanik SFRJ v Španiji Rudi Čačinović.

Santiago Carillo se dobro spominja Leopolda Caharija:

»A, ti si tisti, ki je prišel v Španijo iz Argentine,« mu reče.

Še enkrat sta se srečala z generalnim sekretarjem Komunistične partije Španije. V vojni v Portorožu, ko je Santiago Carillo obiskal Jugoslavijo.

Veliko se nas je zbralo v razmeroma majhnem prostoru in človek komaj uspe ujeti besede.

Tu sta še priložnostni darili: zbornik »Naši Španci« in zbirka revolucionarnih pesmi narodov vsega sveta »Vstanite sužnji«, ki jih je Santiago Carillo, tudi v imenu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, izročil Stane Bobnar, predsednik

Rudi Čačinović, veleposlanik SFRJ v Španiji, pozdravlja članico sveta federacije Lidijo Šentjurčeva in Janeza Vipotnika, predsednika republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Foto: MARKO TAJIČ

vič, le-te pozdravil Santiago Carillo, generalni sekretar Komunistične partije Španije.

Sprejema so se udeležili tudi članica sveta federacije Lidija Šentjurčeva, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik, podpredsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Stane Markič in Marjan Lenarčič, sekretar republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, pa beograjska skupina nekdanjih španskih borcev, prav tako na potovanju po Španiji, in z njimi Zdenka Kidričeva, članica sveta federacije.

Bil je to večer, ki mu lahko damo vzdevek enkratnosti, tudi zaradi srečanj:

Tu sta Štefan Varga, najmlajši »Španec« iz naše skupine in Blagoje Nešković, zdravnik na španski fronti. »Učil si me prvih črk marksizma,« govori Varga. »Se tako dobro spomniš?« prijetno presenečen odvrne Blagoje Nešković. »Ne le imena! Besede sem si zapomnil, vsega, kar si me naučil.« Bilo je v letih 1940–1941 v francoskem taborišču Vernet, po propadu španske republike. Leto in pol sta bila skupaj.

Stisk roke, v katerem je čutiti toplino hvaležnega spomina in spet slovo. Za koliko časa?

slovenske sekcije Združenja bivših jugoslovanskih prostovoljcev španske republikanske vojske.

Tovariški pomenek je tekel naprej, pozno v noč.

Kako ga skleniti? Morda bodo besede, ki jih je bralcem našega časnika namenil Federico Melchor kar najbolj primerne. »So srečanja, ki čustveno vznemirjajo in to srečanje je takšno,« je rekel predsednik izvršnega komiteja Komunistične partije Španije in direktor komunističnega lista Munde obrero. »Srečanje z mladostjo bi ga lahko imenovali.«

Tudi: Španija naše mladosti.

Milena Štrajnar

(Toliko za uvod, opozorilo. Zapiske s potovanja po poteh španskih borcev, ki ga je na pobudo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije ter v sodelovanju z nekdanjimi španskimi borci od 20. aprila 1979 do 27. aprila 1979 organizirala potovalna agencija Inex – bomo, obogatene predvsem s pripovedmi naših španskim borcem in strnjene v časniški nadaljevanji, začeli objavljati v prihodnji številki TV-15.)

V organizaciji medobčinskih svetov SZDL in medobčinskih odborov ZZB NOV ter na pobudo izvršnega odbora predsedstva Republiške konference SZDL Slovenije in pristojnih republiških organov in organizacij, ki delujejo na borčevsko-invalidskem področju, so bili v marcu in aprilu 1979 v 13 regijah SR Slovenije posveti o podružbljanju sistema socialne varnosti in nadaljnjem reševanju družbeno-ekonomskega in političnega položaja borcev NOV ter drugih borcev in vojaških invalidov.

Namen teh posvetovanj je bil ugotoviti in oceniti, kako se v občinah in krajevnih skupnostih uresničuje sistem socialne varnosti borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov, kakor tudi sprejeti konkretne akcijske programe za nadaljnje urejanje in dopolnjevanje borčevsko-invalidskega varstva.

V vseh omenjenih razpravah so ugotovili, da je naša družbena skupnost vsa leta po vojni zagotavljala pomembna materialna sredstva za uresničevanje pravic borcev, ter, da so mnogi problemi v zvezi z materialnimi in socialnimi vprašanji borcev rešeni oziroma se rešujejo.

Lahko trdimo, da se uspešno gradi in izpopolnjuje sistem socialne varnosti borcev, v katerega se vedno bolj vključujejo poleg družbenopolitičnih skupnosti tudi samoupravne interesne skupnosti, organizacije združenega dela, krajevne skupnosti ter drugi družbeni dejavniki, kar vse prispeva k podružbljanju oziroma samoupravnemu reševanju borčevsko-invalidskih vprašanj.

V razpravah je bilo tudi ugotovljeno, da so stališča skupščine SR Slovenije o izvajanju in nadaljnjem urejanju sistema socialne varnosti borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov z dne 23. 6. 1976 (Ur. l. SRS, št. 17/76), še vedno aktualna in predstavljajo pomembno usmeritev za reševanje socialno-ekonomskega položaja borcev.

Preden bi podali pregled nekaterih aktualnih vprašanj, ki so bila prisotna na regionalnih posvetih, bi bilo koristno, da se seznanimo z nekaterimi podatki o borcih in invalidih ter proračunskih sredstvih, ki so namenjena za realizacijo njihovih pravic.

Iz podatkov poročila republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za 5. redno skupščino, ki je bila 24. marca 1978, izhaja, da je bilo v organizacijah ZZB NOV v Sloveniji vključenih 124.200 članov, ter da je bilo od tega zaposlenih še 24.250 oseb.

Po podatkih z dne 31. 12. 1978 je v SR Sloveniji tudi 22.204 invalidskih upravičencev, od tega 10.421 osebnih vojaških invalidov in 11.783 družinskih invalidskih upravičencev. Določeno varstvo zagotavlja SR Slovenija tudi 1138 civilnim invalidom vojne.

Nekatere oblike varstva po zakonu pa uživa tudi 1395 še živčih borcev za severno mejo.

V proračunu federacije za leto 1979 so določena za realizacijo temeljnih borčevsko-invalidskih pravic sredstva v višini 13.769.406.520 din, kar je 13,85 odstotkov celotnega zveznega proračuna za leto 1979. S temi sredstvi neposredno razpolaga 513 občinskih upravnih organov in 11 samoupravnih interesnih skupnosti pokojninskega in

Ob zaključku medobčinskih posvetov SZDL in medobčinskih odborov ZZB NOV

Podružbljanje sistema socialne varnosti borcev

invalidskega zavarovanja. Za dopolnilno urejanje borčevsko-invalidskega varstva v SR Sloveniji je v republiškem proračunu za leto 1979 določenih 904.351.600,00 din, kar predstavlja 8,43 odstotkov celotnega republiškega proračuna za leto 1979. V gornjo vsoto pa niso všteta sredstva, ki se namenijo za zdravstveno varstvo borcev, za stanovanja borcev, kakor tudi ne za občinske priznavalnine in druge oblike družbene pomoči. Po zadnjih podatkih pa je bilo prav za občinske priznavalnine in druge oblike družbene pomoči v letu 1978 namenjenih 124.077.728,75 din občinskih in republiških dopolnilnih sredstev.

Na regionalnih posvetih so opozorili predvsem na naslednja aktualna področja borčevsko-invalidskega varstva:

Urejanje nekaterih vprašanj socialne varnosti borcev v samoupravnih interesnih skupnostih:

Reševanje borčevsko-invalidske problematike je še vedno v preveliki meri prepuščeno skupščinam družbenopolitičnih skupnosti in organizacijam ZZB NOV. V večjem številu občin še ne delujejo skupnosti socialnega varstva in s tem tudi ne koordinacijski odbori za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov.

Že leta 1976 pa je Skupščina SR Slovenije priporočila, naj se pri skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti zdravstvenega varstva, kakor tudi pri skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti socialnega skrbstva, pokojninsko-invalidskega zavarovanja in stanovanjskih skupnosti ustanovijo delovna telesa skupščin za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, ki naj bi bila delegatsko sestavljena tudi iz vrst borcev NOV oziroma organizacij zveze združenj borcev NOV za stalno spremljanje in urejanje borčevske problematike. Pri skupnostih socialnega varstva pa naj bi se ustanovila koordinacijska telesa iz delegatov pristojnih samoupravnih interesnih skupnosti in delegatov zveze združenj borcev NOV.

Ugotovili so, da bo za hitrejše in učinkovitejše reševanje borčevsko-invalidskih vprašanj po samoupravni poti potrebno vzpodbuditi organizirane politične sile, zlasti v samoupravnih interesnih skupnostih s področja zdravstva in socialnega varstva. Doseči bo potrebno tudi večje sodelovanje med posameznimi interesnimi skupnostmi in družbenopolitičnimi skupnostmi ter njihovimi strokovnimi organi in družbenopolitičnimi organizacijami (zlasti SZDL in ZZB NOV).

Sprejet je bil sklep, naj vse občinske skupnosti social-

nega varstva organizirajo v občinah razpravo o uresničevanju sklepov in stališč, sprejetih ob obravnavi informacije o borčevsko-invalidski problematiki. Na osnovi ugotovitev pa naj izdelajo in sprejmejo konkretne programe nalog in ukrepov za čim hitrejše in čimboljše urejanje življenjskih vprašanj in problemov borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov. Pri vseh skupščinah skupnosti socialnega varstva pa je treba tudi ustanoviti koordinacijske odbore za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov.

Samoupravne interesne skupnosti so namreč tisti družbeni organizmi v katerih se odloča o pomembnih sredstvih za urejanje življenjsko aktualnih vprašanj naših občanov. Tudi to je eden izmed razlogov, da je potrebno v čim večji meri prenesti reševanje posameznih socialno-ekonomskih vprašanj iz tako imenovane državne - proračunske sfere na samoupravno interesno področje.

Zdravstveno varstvo borcev NOV

Za področje zdravstvenega varstva borcev NOV lahko ugotovimo, da je s predpisi zadovoljivo urejeno na podlagi določil zakona o zdravstvenem varstvu in na podlagi samoupravnega sporazuma o pravicah in obveznostih iz enotnega programa zdravstvenega varstva v SR Sloveniji, po katerem uživajo borci NOV popolno zdravstveno varstvo. Dokaj razširjena je tudi mreža služb za zdravstveno varstvo borcev, saj je po podatkih Zdravstvene skupnosti Slovenije bilo doslej ustanovljenih v SR Sloveniji 36 dispanzerjev in 40 ambulant za borce.

Vprašanje zdravstvenega stanja in tudi zdravstvenega varstva borcev lahko ocenimo kot izredno aktualno, ker gre za občane, katerih zdravstveno stanje je zaradi prestopnih naporov med NOV in pri povojni obnovi ter zaradi starosti (poprečna starost borcev je preko 63 let), slabše kot pri ostalih občanah.

Aktualna so tudi vprašanja ustrezne organiziranosti zdravstvenega varstva, pri čemer izstopa problematika deficitarne kadrovske zasedbe osnovne zdravstvene službe, prevelike koncentracije zdravnikov v bolnišnicah, zlasti v Ljubljani, slabosti v zobozdravstvu, čakalne dobe, zlasti v specialistični zdravstveni službi itd.

Na področju zdravstvenega varstva borcev NOV je treba opozoriti tudi na določene pomanjkljivosti v delovanju ambulant in dispanzerjev za borce, zlasti v smislu neenotnega sistema njihovega delovanja, menjavanja zdravnikov, pa tudi čakalne dobe ter na slabo razvito sodelovanje osnovnih, specialističnih in bolnišničnih zdravstvenih služb.

Vse bolj je tudi aktualno vprašanje skrbi za stare, obolile in osamele borce in invalide, kar terja boljšo organizacijo patronažnih služb in okrepitev sosedske pomoči borcem, pri tem pa bodo imele pomembno vlogo tudi organizacije ZZB NOV, Rdeči križ in ostali organi v krajevnih skupnostih.

Starostno zavarovanje kmetov-borcev NOV

Področje starostnega zavarovanja kmetov-borcev NOV terja izpopolnitve.

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je v smislu predlogov, ki jih je vsebovala informacija o analizi in uporabi kriterijev za priznanje varstvenega dodatka kmetom-borcem NOV tudi pripravil predlog za izdajo z osnutkom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o starostnem zavarovanju kmetov, ki ga je obravnavala skupščina SR Slovenije na sejah zborov 7. februarja letos. Osnutek vsebuje med drugim tudi rešitve, ki bodo ustrezneje urejale zlasti varstveni dodatek kmetov-borcev NOV ter omogočale izjemno starostno upokojitve bolnih in pridobitno nesposobnih kmetov-borcev NOV pred dopolnjenimi 60 leti starosti ter prejemanje družinskih pokojnin vdov po kmetih-borcih NOV, ki so bili uživalci takih pravic.

Pričakovati je, da bo omenjeni zakon v naslednjih mesecih tudi sprejet.

V informacijo je treba navesti, da znaša letos starostna pokojnina kmetov 840 din, varstveni dodatek za kmete-borce pa lahko doseže največ razliko do 2900 din (to je letošnji mejni znesek najnižjih pokojninskih prejemkov, ki ga je skupščina skupnosti pokojninskega zavarovanja v SR Sloveniji določila na seji 14. marca letos).

Pokojninsko zavarovanje borcev NOV

V razpravi je bila ugodno ocenjena novela zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju sprejeta v letu 1977, s katero je bila uza konjena nova zajamčena osnova za izračun pokojnine borcem NOV pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943. Posebej velja poudariti, da kar 72,6 odstotkov vseh upokojenih borcev v SR Sloveniji s priznanim posebno dobo pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 uživa borčevsko pokojnino.

Na posvetovanjih je bilo opozorjeno tudi na nekatere zahteve borcev v zvezi s pokojninskim zavarovanjem glede na občutne, včasih tudi neutemeljene razlike v pokojninskih prejemkih borcev, ki so bili upokojeni v različnih obdobjih.

Problematiko upokojenih borcev in tudi drugih upokojencev bo potrebno podrobneje proučiti ter pripraviti konkretne predloge rešitev v novem sistemu pokojninsko-invalidskega zavarovanja o katerem bo vodena raz-

prava v drugi polovici letošnjega leta.

Občinske borčevske priznavalnine

Občinske priznavalnine predstavljajo pomembno dopolnitev pri celotnem urejanju socialne varnosti borcev, saj prejema občinske priznavalnine okrog 10.000 borcev.

Spremembe in dopolnitve družbenega dogovora o občinskih priznavalninah konkretizirajo posamezna stališča iz razprav, med drugim tudi stališče, da je potrebno pri podeljevanju priznavalnine še v večji meri upoštevati osebni prispevek posameznika v NOV in njegovo sedanje socialno stanje. Dana je tudi možnost izjemnega dodeljevanja priznavalnine udeležencem NOV, ki imajo priznano posebno dobo v NOV le v enojnem številu.

Pri določanju priznavalnine pa se ne upošteva dohodkov družinskih članov borca, pač pa samo njegove dohodke in dohodke njegovega zakonca.

Polna realizacija družbenega dogovora o priznavalninah v letu 1979 bo vsekakor pomenila pomemben korak naprej na tem področju dopolnilnega urejanja materialnih problemov borcev v občinah.

Stanovanjska problematika borcev

Kljub dokaj uspešnemu reševanju stanovanjskih vprašanj borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov v zadnjih letih je stanovanjska problematika borcev zlasti kmetov-borcev NOV še vedno aktualna.

Dogovorjeno je, da se reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV, dokler so borci še zaposleni ureja v organizacijah združenega dela: za upokojene borce NOV pa v samoupravnih interesnih skupnostih, kjer naj bi tudi z medobčinskim dogovarjanjem na solidarnostnem načelu iskali ustrezne rešitve za posamezne primere. Poskrbeti je treba tudi za nadaljno gradnjo domov za starejše občane, v katerih naj se določeno število sob namenja tudi za borce NOV.

Bolj elastično je treba tudi reševati upravičene zahteve borcev NOV, zlasti vojaških invalidov, po zamenjavi stanovanj.

Za reševanje teh vprašanj so v prvi vrsti poklicane predvsem občinske stanovanjske interesne skupnosti in njihovi odbori za vprašanja borcev NOV.

Problematika mladoletnih udeležencev NOV in nekaterih drugih vojni udeležencev

Tudi vprašanja mladoletnikov in njihovih pravic, kakor tudi vprašanja drugih vojni udeležencev so bila prisotna na posvetovanjih.

V zvezi z nekaterimi za-

htevki ukradenih otrok, pionirjev, skojevcev, kurirjev, internirancev, zapornikov, deportirancev, udeležencev v zavezniški vojni in drugih, za priznanje novih zakonskih pravic, je bilo v republiki sprejeto stališče, da ni utemeljenih razlogov za širjenje in uvajanje novih temeljnih pravic, ki jih določa federacija. To stališče je treba upoštevati kot izhodišče za reševanje problematike mladoletnih udeležencev, kot tudi drugih kategorij udeležencev vojne. Upoštevajoč socialni in materialni položaj posameznika ter njegov položaj med NOV, je treba za vsak posamezen primer iskati ustrezne rešitve njihovih materialnega in zdravstvenega položaja v okviru obstoječe zakonodaje, ter preko dogovarjanja in sporazumevanja v samoupravnih interesnih skupnostih, pri tem je posebno pozornost nameniti zlasti osebam, ki so žrtve vojne in imajo posledice na svojem zdravju.

Problematika dela strokovnih služb za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov

Stališča skupščine SR Slovenije glede oblikovanja takšnih strokovnih služb, ki bodo sposobne strokovno analizirati problematiko borčevsko-invalidskega varstva in nuditi strokovno pomoč borcem pri uveljavljanju njihovih pravic, v upravnih organih in pri samoupravnih interesnih skupnostih, še niso realizirana.

Strokovnost kadrov ne ustreza povsod nalogam služb, fluktuacija in v zadnjem času upokojevanje teh kadrov je veliko, delovni pogoji pa tudi odnosi odgovornih oseb občinskih upravnih organov do teh služb v marsikateri občini niso ustrezni.

Na posvetovanjih je bilo sklenjeno, da se je treba zavzeti za večjo koordinacijo in dvig strokovnosti služb in ostalih dejavnikov, ki se kakorkoli soočajo s problematiko na področju varstva borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov. V ta namen bo potrebno organizirati tudi ustrezne oblike strokovnega izpopolnjevanja delavcev, ki delajo na teh področjih, kar že opravlja Republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov na posvetovanjih z delavci pristojnih upravnih organov, ki se te dni opravljajo v Ljubljani za vse občine v SR Sloveniji.

Na posvetovanjih je bila namenjena posebna pozornost tudi akcijskemu dogovoru o izvajanju nadaljnjih nalog na področju družbeno-ekonomskega položaja borcev NOV ter drugih borcev in vojaških invalidov v SR Sloveniji, ki so ga posamezni republiški dejavniki sprejeli na 5. seji Republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov dne 31. 1. 1979.

Akcijski dogovor predstavlja programsko usmeritev za urejanje še odprtih vprašanj borčevsko-invalidskega varstva v SR Sloveniji. Sprejeli so ga tako predstavniki republiške konference SZDL Slovenije, republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, Komisije za vprašanja borcev NOV skupščine SR Slovenije, koordinacijskega odbora za vprašanja borcev NOV pri skupščini skupnosti socialnega varstva Slovenije, republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov ter drugih organov in samoupravnih interesnih skupnosti, katerih delovanje vključuje tudi naloge s področja varstva borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov.

Franc Godeša

TITO ZBRANI MNOŽICI NA PRVOMAJSKEM TABORU V BOHINJSKI BISTRICI:

»Nič nas ne bo oviralo pri izvajanju vsega tistega, kar smo si zadali, da bi bil jutrišnji dan še boljši za vse naše delovne ljudi. Vedno se spominjam tistega, kar je bilo in kako je bilo pred štiridesetimi leti, in kaj je in kako je danes. To nas opozarja, da moramo še več delati, da moramo varovati enotnost naših narodov in ustvarjati pogoje za nadaljnji razvoj v miru naše socialistične skupnosti. Z eno besedo, delati tako, da bo bolje novim generacijam, ki bodo lahko rekly: hvala našim prednikom, ki so nam to ustvarili.«

»Vse, kar smo dosegli v tem obdobju, je predvsem plod trdega in ustvarjalnega dela našega delovnega človeka,« je v pozdravnem nagovoru na prvomajskem taboru v Bohinjski Bistrici dejal predsednik republiškega sveta ZSS Vinko Hafner. »Obenem pa je tudi plod dosledne revolucionarne smeri našega družbenega razvoja s ciljem popolne osvoboditve dela in delavca, je plod organiziranega delovanja naprednih družbenih sil pod idejnim vodstvom zveze komunistov. Velik delež pri tem ima tudi dolgoletna revolucionarna aktivnost tovariša Tita, njegova zvestoba ciljem osvoboditve delavskega razreda, njegova daljnovidnost in doslednost pri usmerjanju našega revolucionarnega boja, njegova državniška modrost in ugled pri krepitvi mednarodnega položaja Jugoslavije ter politike neuvrščenosti in miru v svetu. Zato danes v njegovi navzočnosti še bolj srečni in ponosni proslavljamo obletnice pomembnih zgodovinskih dogodkov, obenem pa tudi 1. maj – praznik dela.«

40 LET CK ZKJ

Bohinjska Bistrica v prazničnih dneh

Foto: Slavko Kerševan

S slavnostne seje centralnega komiteja ZKJ 2. maja 1979 v Bohinjski Bistrici, posvečeni štirideseti obletnici ustanovne seje CK KPJ, ki je bila od 15. do 18. marca 1939 v hiši bohinjskega revolucionarja Tomaža Godca. Seje, ki je bila v novem družbenem centru Joža Ažmana, in ki jo je vodil predsednik CK ZKS France Popit, se je udeležil tudi predsednik SFRJ in ZKJ Josip Broz Tito, slavnostni govornik pa je bil Stane Dolanc, sekretar predsedstva CK ZKJ.

Prvomajskega slavlja v Bohinjski Bistrici, ki ga že ni skalil, se je udeležil tudi revolucionar Miha Marinko, član CK KPJ od leta 1939

V ponedeljek, dan pred velikim slavljem v Bohinjski Bistrici, je Zdravko Krvina, medobčinski sekretar ZK za Gorenjsko, pred družbenim centrom Joža Ažmana odkril spomenik revolucije, delo kiparja Slavka Tihca.

»Močno revolucionarno zavest in pripadnost teh krajev ter njihovo podporo napredni ideji, njihovo predanost boju za pravično stvar delovnih ljudi, so Bohinjci dokazali tudi v najtežjih pogojih narodnoosvobodilnega boja,« je na otvoritvi muzeja Tomaža Godca 2. maja 1979, med drugim dejala članica sveta federacije Lidija Šentjurčeva. »Če upoštevamo, da je v Bohinju pred vojno živelo okrog 4000 prebivalcev, ki so v veliki večini moralno in materialno podpirali narodnoosvobodilni boj, da jih je 800–900 sodelovalo v partizanih, da jih 450 ni dočakalo svobode, med njimi pa bodo trajno izstopala imena junakov, kakršni so bili Jože Ažman, Tomaž Godec, Stane Bokal in drugi – vidimo, kako resnično velik delež je prispevala Bohinjska dolina za osvoboditev. Vse to osvetljujejo muzejske zbirke o Bohinju v revoluciji, o življenju in delu Tomaža Godca, dokumenti v spominski sobi zasedanja CK KPJ pa kažejo takratno partijsko oceno domače svetovne politične situacije pred drugo svetovno vojno, osvetljujejo strategijo in taktiko ter naloge za delovanje KPJ na predvečer okupacije in NOB. Želim, da bi ta muzej obiskovalo čim več ljudi, posebno mladina, ki bo lahko iz preteklosti in takratnih pogojev življenja, dela in boja delovnih ljudi Bohinjske doline trajno črpala navdih za naloge in dejavnost danes in jutri, za čim hitrejšo graditev socialistične samoupravnega družbe.«

Nekaj dni po nepozabnem dogodku v Bohinjski Bistrici je bilo. Tokrat je sonce, ki 1. maja nikakor ni moglo predreti deževnih oblakov, sijalo toplo in prijazno. Zastave in slavnostni napisi so še vedno tičali na svojih mestih in krasili že tako lep ta del slovenske zemlje.

»Bohinj kaj takega še ni doživel,« so večkrat ponovili možje, ko smo govorili o letošnjem 1. maju v Bohinju. »S slavnostno sejo Centralnega komiteja in prihodom najdražjega gosta tovariša Tita, je zapisan v 'knjigo' najpomembnejših dogodkov.« Že res, da je prišel tovariš Tito že večkrat v Bohinjski kot, toda tokrat je bil njegov prihod še pomembnejši. Bohinjci so prepričani, da bo zadnji velik dogodek v njihovem kraju prispeval tudi k pospešenemu zgodovinskemu raziskovanju delavskega in partijskega gibanja na Gorenjskem in še posebno v Bohinju.

»Že res, da ni lahko pripraviti takšne prireditve.

Res je tudi, da so izkušnje govorile, da ljudje raje kritizirajo kot pa prispevajo lasten trud za uresničitev skupnih ciljev. Tokrat je bilo drugače. Priprave na slovesnost so iz dneva v dan bolj družile prebivalstvo. Menda ga ni bilo v tem kraju, ki ne bi bil pripravljen sodelovati, se zanimati za priprave, ki ne bi bil pripravljen prispevati denarja, obveznic ali lastnega dela. V Bohinju se je nekaj spremenilo!«

Približno tako so se vrtele besede med našim obiskom v Bohinjski Bistrici. Poudarjeni so bili izredno dobri rezultati referendumov, na katerem je 86 odstotkov ljudi glasovalo za prispevek. Za muzej in novi družbeni dom bo potrebnih petdeset milijonov dinarjev; v Bohinju bodo zbrali trinajst milijonov dinarjev. Gre za pridobitev, ki bo nadoknadila marsikaj zamujenega, so poudarjali naši sogovorniki.

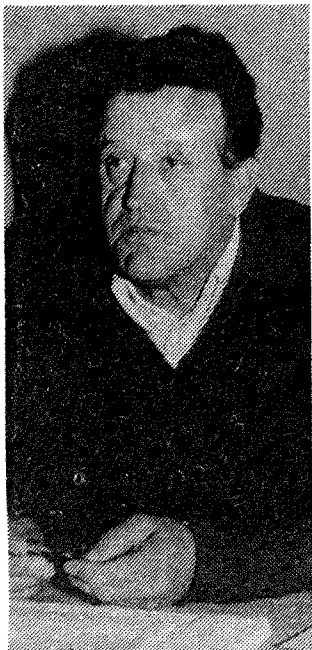
V Bohinju je od nekdanj zmagovala mladost

Ivan Cerkovnik je predsednik sveta krajevne skupnosti v Bohinjski Bistrici. Med vojno je bil skojevec, bорец v Jeseniško-bohinjskem odredu in pripadnik vojske državne varnosti.

»... Bohinj je imel široko zasnovano aktivnost komunistov že v predvojnem času. Neposredno po kapitulaciji stare Jugoslavije so bila tu že plodna tla za uspešno organiziranje splošnega ljudskega odpora. Za to imajo največ zaslug Tomaž Godce, Jože Azman, starejši in mlajši Stane Žagar in drugi aktivisti, ki so prihajali na to območje iz Jesenic.

Prvi maj v Bohinju – pomembna ljudska zmaga

Ponos in delo pomenita srečo

Ivan Cerkovnik

Posebno aktivna je bila v Bohinju mladinska organizacija. Med mladimi je imel pomembno mesto domačin Franc Vojvoda.

Po tistem, ko so Tomaž Godca ujeli in ko je bilo v zimi 1941–1942 izredno veliko snega, je sledil premor širokega političnega dela. Ponovno je oživel proti koncu leta 1942. Takrat so se porajali odbori Osvobodilne fronte, mladinske in pionirske organizacije, AFŽ...

Ob začetku leta 1943 so bohinjski fantje že masovno odhajali med partizane.

Miloš Raukehar-Viki je bil med vojno kurir na Jelovici pa v 7. korpusu na Dolenjskem, bil je obveščevalec v Bohinju in sodni preiskovalec na komandi Gorenjskega vojnega področja.

»... Za naše območje je značilno, da se je začelo organizirano delati z mladino že leta 1939, saj so bila razvita prosvetna društva, društva kmečkih fantov in deklet in telovadno društvo. Kadar govorimo o takratnem mladinskem gibanju pri nas, vselej omenjamo Tomaža Godca, Milana Dolenca in Franca Vojvodo. Takrat, ko je prišel novembra 1941 na naše območje Stane Žagar mlajši, se je lotil organizacijskih priprav mladine za načrtovani upor. Trinajstega decembra smo bili pri nas pripravljeni na vstajo...

Po tistem, ko so Tomaž ujeli, smo dobili v naš

Franc Medja

kraj ogromno vojaštva, žandarmerije in tudi gestapa. Toda naše gibanje ni bilo zatrto. Povezali smo se z aktivisti na Jesenicah. Že takrat ko je prišel v zimi 1942–1943 na to območje Bičkov bataljon, je aktivistično delo oživel.

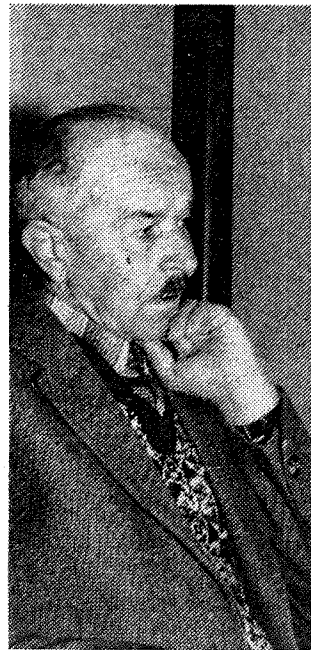
Od takrat, ko je junija leta 1944 v Srednji vasi Gradnikova brigada razbila žandarmerijo, je bilo

Janez Arh

v Zgornji Bohinjski dolini osvobodeno ozemlje. Toda v Bohinjsko Bistrico je bilo partizanskim enotam težko priti...

Franc Medja je delal v železarni Jesenice od leta 1936 do februarja 1944, ko je odšel med borce Prešernove brigade, že tri leta pred tem je bil sprejet v Komunistično partijo. Tik pred koncem vojne je bil imenovan za inštruk-

Miloš Raukehar-Viki

torja okrožnega odbora Osvobodilne fronte Jesenice.

»... Vsi dogodki od leta 1944 dalje so bili pomembni, saj so pomenili logičen razvoj našega odporniškega gibanja. Da je fašizem na pohodu smo vedeli že od trenutka, ko so Nemci zasedli Čehoslovaško. Večina nas je prav dobro vedela, kaj pomeni tisti pohod! Kaj bi govoril o takratnem življenju proletarcev! Porajal je pač odpor proti takratnim krivicam in oblastnikom. To je tudi netilo revolucionarno gibanje. Tisti propad vstaje na tem območju ni bil na političnem pač pa na vojaškem področju.

Do konca vojne je bilo pri nas še veliko Godcev in Azmanov, odličnih ljudi, med katerimi jih je mnogo padlo! Iz Bohinjske Bistrice je bilo izseljenih 182 ljudi, požganih je bilo 14 domačij, ubitih 30 domačinov, od šesto borcev pa jih je padlo 240.

Janez Arh iz Stare Fužine je odšel februarja 1943 na Jelovico v četo Tončka Dežmana – tretjo četo Jelovškovega bataljona. Kasneje je bil v 2. četi Poključkega bataljona Gorenjskega odreda, ki jo je vodil komandir Skala.

»... Tretjega junija smo doživeli zaradi izdaje hud nemški napad. Bilo nas je 56. Okrog nas so Nemci naredili večkratni obroči. Enajst borcev je bilo ubitih, 19 ujetih, ostali pa smo se vsak po svoje prebili. Zbrali smo se na štabu Gorenjskega odreda

na Jelovici, ko se je formirala Prešernova brigada. Od tam so me poslali za kurirja na Pokljuko.

Seveda, mi borci o tistih časih večkrat govorimo. Govorimo pa tudi o Bohinju, ki je bil nekoč precej drugačen kot je danes. Takrat so tam živeli samo do skrajnosti izkoriščani delavci, revni kmetje in vozniki pa sezonski delavci. Vem, da so tiste, ki so delali pri hudournikih, plačevali s koruzo.

Po vojni se je začelo življenje oplajati z novo nastajajočo industrijo. Iz naših krajev se ljudje niso izseljevali. Nasprotno. Prihajali so iz Primorske pa iz Prekmurja, zdaj prihajajo iz drugih jugoslovanskih krajev in se tu tu di za stalno naseljujejo.

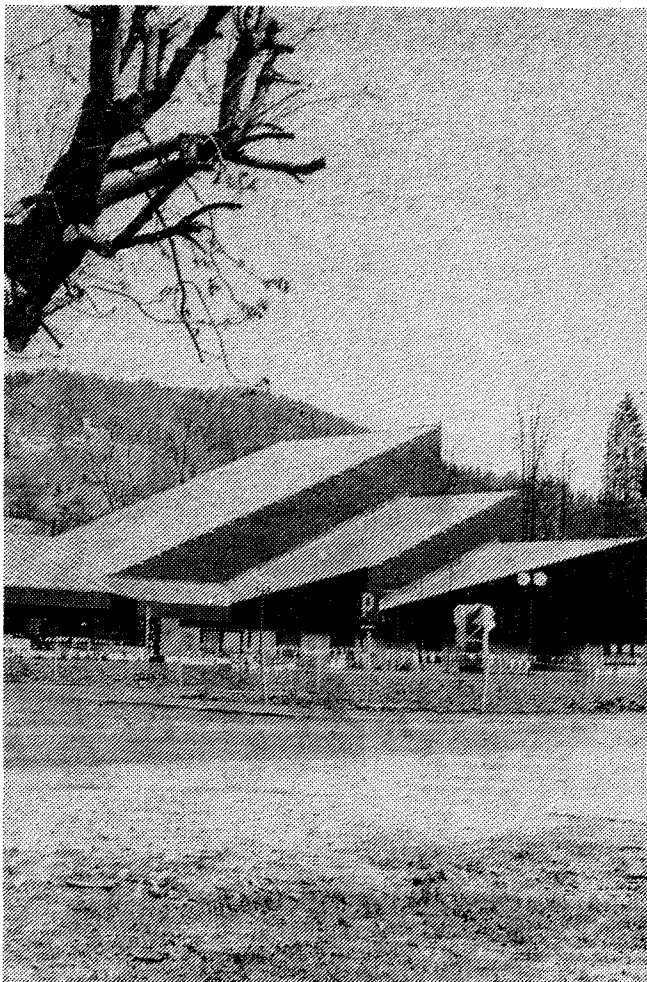
Ponekod nas je čas prehitel

Industrija je najbolj spremenila sestav tukajšnjega prebivalstva in seveda tudi življenjski standard. V krajevni skupnosti Bohinjska Bistrica je 2900 prebivalcev in med njimi 1100 zaposlenih. Kraj se pospešeno širi. Ob tem pa se kažejo tudi pomankljivosti kot so neurejena kanalizacija, velik odstotek makadamskih cest, neustrezni vodovodi... Pogosto je bilo ugotovljeno, da so prebivalci ekonomsko hitreje rasli kot kulturno. Prav s tem v zvezi so izjemno dragoceni objekti, ki so jih v Bohinjski Bistrici pridobili v zadnjem obdobju, saj postaja ta kraj gospodarsko in kulturno središče Bohinja. Ljudje so izjemno ponosni na novi kulturni dom Jožeta Azmana, ki bo iz meseca v mesec bolj opravičeval svoj namen. V njem se bo netilo vse tisto, na kar ljudje ob velikem osebnem zadovoljstvu kaj radi pozabljamo. Že v teh dneh kulturno umetniško društvo »Svoboda« pripravlja tri gledališke predstave, v Bohinjski Bistrici pripravljajo koncert, v dvorani so že filmske predstave, deluje knjižnica...

»V vseh pogledih smo naredili velik korak naprej,« so ponosno pripovedovali domačini, »le na področju turizma nikakor ne moremo storiti pomembnejšega napredka. V Bohinjski Bistrici bi potrebovali sodoben hotel, potrebovali bi ga toliko bolj zaradi smučarskega turizma na Kobli, kjer bo z izgradnjo tretje faze za razvoj turizma na tem območju še veliko možnosti. Sedaj je 230 postelj in restavracija s 110 sedeži veliko premalo.«

Da, v Bohinju je bil storjen pomemben korak naprej. Marsikje, kjer tega doslej ni bilo, ljudje ne gledajo zgolj na svoje lokalne interese pač pa na koristi Bohinja kot celote. Ponovno se je obudil čut za skupne interese, čut za skupne zmage.

Silvo Teršek
Foto: Sine Kovič

Kulturni dom Jožeta Azmana v Bohinjski Bistrici

V času med prvo in drugo svetovno vojno se je na območju sedanje občine Radovljice močno širila kovinsko-predelovalna industrija. Poleg te so bili močno razviti lesno-žagarski obrati, na novo je bila v porastu tekstilno-pletilska stroka in priznani turistični centri Bled in Bohinj. Novo nastala kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, kasneje preimenovana v Jugoslavijo, pa po svoji politični obliki ni bila naklonjena delavskemu razredu in je vsako napredno gibanje takoj v celoti zatrla. Zato se je v delavstvu pričela vzbujati revolucionarna miselnost. Osnovni vidiki te razgibanosti so nujno nastali z iz-

Dne 11. aprila 1920 se je delavska socialistična stranka za Slovenijo združila s Socialistično delavsko stranko Jugoslavije – komunistov in postala njen sestavni del. Na zboru je zastopal podružnico Kropo Florijan Resman, ki je bil član izvršilnega odbora stranke v Ljubljani za podružnico pa njen idejni vodja. V tem letu se je podružnica SDSJ – komunistov številčno okrepila s pripojitvijo sosednje Dobrave in je štela že 75 članov. Kmalu po Vukovarskem kongresu so se pričele priprave na volitve v ustavodajno skupščino. V Kropi je bil v mesecu oktobru 1920 predvolilni shod KPJ, katerega se je

ljudstva, v bistvu komunistična. Izid je bil: SLS je dobila deset, komunistična pa šest odbornikov. V mesecu oktobru so bili odbornikom zveze delovnega ljudstva odvzeti mandati na osnovi zakona o zaščiti države, ki je bil sprejet 2. avgusta 1921. S tem se je za komuniste in razredne sindikate začelo obdobje ilegale, ki je trajalo vse do svobode.

V letu 1922 je pričela z obratovanjem tovarna »Veriga« Lesce v kateri so se zaposlili iz Krope odpušteni delavci. Delavstvo tovarne »Veriga« je že ob koncu leta 1922 ustanovilo sindikalno podružnico osrednjega društva Kovinar in drugih sorodnih strok, kasneje Savez metalnih radnika Jugoslavije. Po ustanovitvi Neodvisne delavske stranke Jugoslavije (NDSJ), dne 14. 1. 1923 v Beogradu, je bil na pobudo Staneta Žagarja, učitelja iz Srednje Dobrave, sestanek komunistov v Kropi, na katerem so obravnavali priprave za ustanovitev podružnice. Organizirali so volitve v Narodno skupščino Jugoslavije ter 10. 3. 1923 predvolilni shod v Kropi. Vložena je bila tudi komunistična lista z imenom »Delavsko kmečki republikanski blok« in potrjena, vendar je bila zaradi velikega zanimanja delavstva tik pred začetkom volitev razveljavljena. V mesecu marcu 1923 je bil v Gorjah ustanovni občni zbor kulturnoprosvetnega društva »Svoboda«, z namenom da bi vrnila socialistične misli med delavstvo, ki je bilo zaposleno v Železar- ni Jesenice. V aprilu 1923 je bila ustanovljena podružnica NDSJ v Kropi, kot legalna organizacija KP. V istem času je bila ustanovljena tudi v Bohinju.

Dejavnost NDSJ se je močno uveljavila med delavstvom in tudi med kmeti. To je bilo vidno predvsem pri volitvah v občinske odbore v mesecu maju 1924. Komunisti so dobili v Kropi na listo Delavsko-kmečkega republikanskega bloka od 9 odbornikov 4 in v Bohinju je dobila enaka lista 7 odbornikov.

V juliju 1924 je bila Neodvisna delavska stranka Jugoslavije razpuščena s tem pa tudi vse podružnice. Mandate občinskih odbornikov, voljenih na listah KP so v letu 1925 oblastno odvzeli in dodelili brez volitev SLS (kleru). S temi akti stalnega preganjanja in razpuščanja delavskih organizacij pa revolucionarnost ni popustila. Pod krinko raznih dovoljenih društev se je partijska dejavnost širila in utrjevala. V ta namen je bilo ustanovljeno v mesecu novembru 1923, kulturnoprosvetno društvo »Svoboda« v Lescah in v mesecu maju 1926 v Kropi. Svoboda je v Kropi takoj organizirala svoj pevski zbor in v letu 1927 trime-

Od začetkov do oborožene vstaje

V radovljiški občini se je revolucionarno delavsko gibanje pričelo že takoj po koncu prve svetovne vojne

sečni knjigovodski tečaj, ki se je uspešno končal. Pevski zbor, ki ga je vodil Srečko Gostič z Jesenic, je dobro napredoval in že prirejal samostojne nastope.

V mesecu maju 1926 je sindikalna podružnica Saveza metalnih radnika Jugoslavije (SMRJ) Lesce razvila svoj prapor. Tega slavlja se je poleg kovinarske godbe Jesenic udeležilo delavstvo in članstvo Svobod Krope, Javornik, Blejska Dobrava in Gorje, kar je močno dvignilo revolucionarno zavest delavcev.

Aktivnost ni zamrla

V avgustu 1928 je bil v Lescah večji festival Svobod Gorenjske. Kljub pritiskom in poizkusom, da bi ga orožniki onemogočili je na pritisk revolucionarne enotnosti kljub vsemu bil.

V letu 1927 so bile volitve v narodno skupščino in zatem tudi občinske volitve. Komunisti (v ilegali) so predložili listo zveze delavcev in kmetov in v Kropi je bil njen nosilec Florijan Resman. Dobila je tri od skupno devet odborniških mest, v Bohinju pa so komunisti dobili pet odborniških mest.

Šestega januarja 1929 je vlada ukinila ustavo in razpustila parlament in s tem se je začelo obdobje šestojanuarske diktature. Dne 1. maja so v Kropi organizirali praznovanje delavskega praznika, z budnico in manifestativnim pohodom. Vendar so jih orožniki nasilno razgnali. Junija 1929 so orožniki preiskali društvene prostore »Svobode« Krope in stanovanje njenega predsednika, Janeza Strgovška. V Avgustu 1929 je srezko načelstvo v Radovljici razpustilo, delavsko kulturno društvo »Svoboda« v Kropi, z motivacijo, da se ukvarja s komunistično dejavnostjo. To je bil prvi primer razpusta »Svobode« v Sloveniji. Istega meseca so bili odvzeti mandati komunističnim odbornikom: Florjanu Resmanu, Janezu Ažmanu in Lenartu Petraču v občini Kropa. Hišne preiskave pa so se vršile po vseh industrijskih in tudi ostalih krajih, kot so: Kropa, Lesce, Gorje in Bohinj. Vendar so bile zaradi dobre konspiracije prizade- tih brezuspešne.

Leta 1930 je bila organizirana partijska celica v Srednji vasi v Bohinju, katere sekretar je bil Ka-

Bohinja. Ilegalno pot je vzdrževal preko Karavank do Jesenic. V letu 1931 je bila ustanovljena

Tomaž Godec

koriščanjem delavstva po kapitalističnih izkoriščevalcih, ki so imeli za zaščito oblast.

Prve organizacije

Delavstvo je uvidelo, da se za pridobitev svojih osnovnih pravic mora združiti v revolucionarno delavsko organizacijo. To je dalo pobudo, da je bil v Kropi v mesecu marcu 1919 prvi shod Jugoslovanske socialnodemokratske stranke. Udeležila sta se ga predstavnika iz Ljubljane dr. Milan Korun in jeseniške podružnice Franc Varl ob udeležbi 35 do 40 domačinov.

Poleti, v mesecu juniju 1919 je bila ustanovljena podružnica Jugoslovanske socialnodemokratske stranke Kropa s 45 člani. Za predsednika je bil izbran Florijan Recman, za tajnika Janez Strgovšek in druga podružnica Jugoslovanske socialnodemokratske stranke Boh. Bistrica s 40 člani. Za predsednika je bil izbran Matevž Polajner, za tajnika Jože Medja.

Februarja 1920 pride do razkola v odboru JSDS, in sicer na levo in desno krilo in center.

Levo krilo, ki je zastopalo bolj revolucionaren program, se je naslanjalo na novoustanovljeno Socialistično delavsko stranko Jugoslavije – komunistov (SDSJ/K). O tem so razpravljali v obeh podružnicah JSDS, v Kropi in Boh. Bistrici in zedinili sta se za zastopstvo levega krila.

udeležilo okrog 100 ljudi. Kler ga je skušal razbiti, vendar mu to ni uspelo.

Na volitvah v ustavodajno skupščino je lista KPJ v Kropi dobila 59 glasov in v sosedni občini Ovšine 16 glasov, v Bohinju pa 111 do 381 oddanih glasov.

Dne 7. 12. 1920 so bile tudi občinske volitve na katerih je nastopilo pet strank, med njimi tudi komunistična.

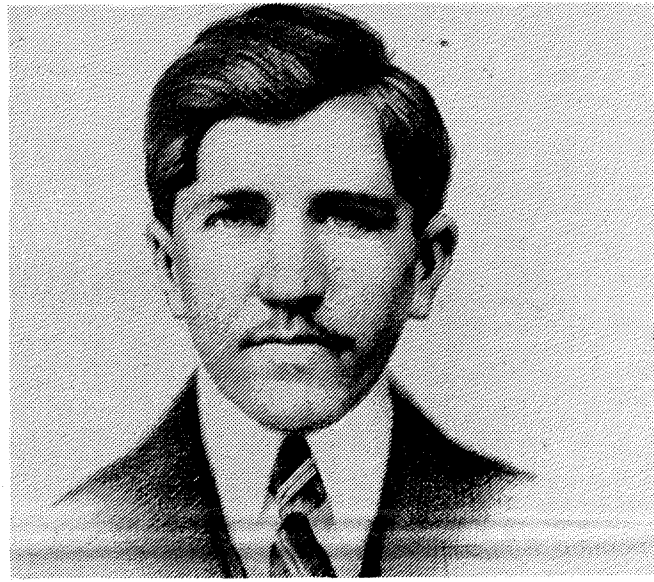
Od 24. sedežev je dobila komunistična partija 9 odbornikov.

Prehod v ilegalo

Dne 30. 12. 1920 je jugoslovanska vlada izdala Obznanilo, z nalogo zapreti partijske sedeže in zapolniti vso partijsko lastnino.

Dne 6. januarja 1921 so orožniki postaje Kropa naredili preiskavo podružničnih prostorov KPJ in zaplenili arhiv, knjige, prostore zapečatili in naredili preiskavo v stanovanju Janeza Strgovška. Še isti večer se sestanejo vodilni člani KPJ Kropa v stanovanju Janeza Ažmana in sklenejo še naprej delovati v skladu s programom in statutom Vukovarskega kongresa in vzpostaviti stik z jeseniškimi in ljubljanskimi komunisti. Od 3. do 10. maja 1921 so v Sloveniji občinske volitve.

V Kropi sta obstajali dve listi: lista slovenske ljudske stranke (SLS) in lista zveze delovnega

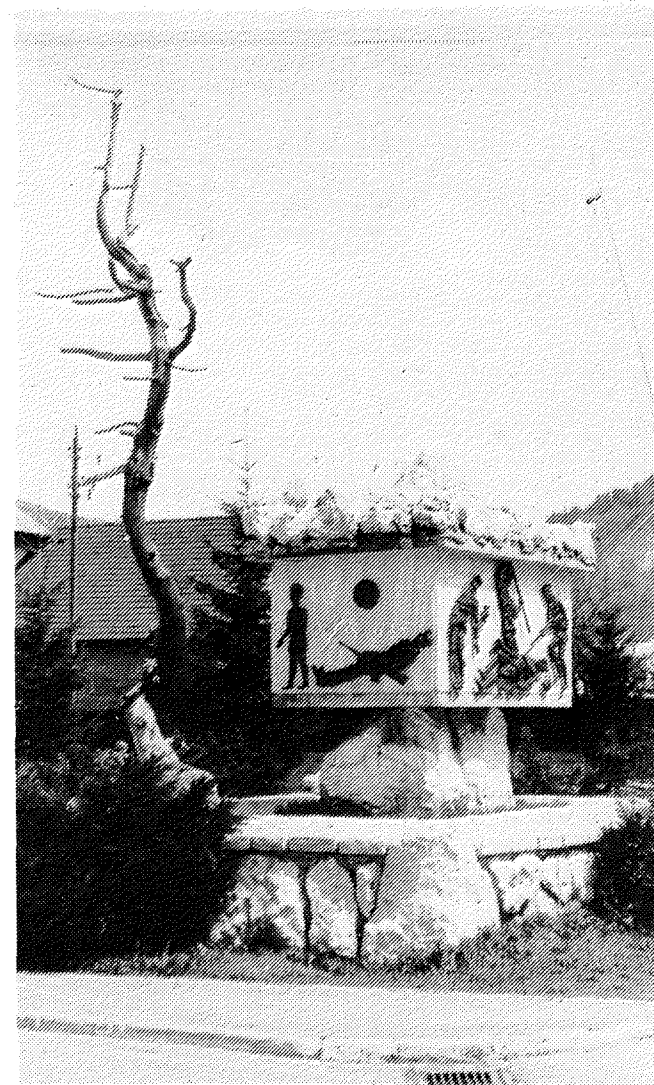
Jože Ažman

rol Zvan. Inicijator te celice je bil Jože Ažman iz Nomenja.

V tem letu je bohinjska organizacija vzpostavila zvezo s CK KPJ na Dunaju. Kurir te zveze je bil Jože Repinc, znan komunist in Španski borec iz

partijska celica na Dobravi pri Kropi. Njeni člani so bili Stane Žagar – učitelj, Ivan Križnar – obrtnik in Jože Resman – kmet.

V letu 1933 so se pričele aretacije: v Bohinju so bili aretirani Jože Ažman,

Partizanski spomenik v Bohinjski Bistrici

IČNI NOTRANJE POLITIČNI KOMENTAR NOTRANJE

Občinski praznik na dan OF

V viški občini so praznovali

Ob prazniku občine Vič-Rudnik v Ljubljani, ki ga ta občina praznuje prav na dan Osvobodilne fronte, je bilo več prireditev. Tako je bilo na predvečer praznika že tradicionalno srečanje s sprejemom za nosilce partizanske spomenice z vse viške občine, ki so se ga poleg velikega števila prvoborcev udeležili tudi: prvi komandant Glavnega štaba NOV in POS Slovenije Franc Leskošek-Luka, politični komisar Glavnega štaba NOV in POS Slovenije Miha Marinko ter član predsedstva SRS Viktor Avbelj-Rudi.

Predsednik skupščine občine Vič-Rudnik Vili Belič je v svojem pozdravnem nagovoru s tovarišem-borcem čestital ob občinskem prazniku z željo, da bi se tudi v prihodnje teh srečanj v tako polnem številu udeleževali, potem pa je v nadaljevanju govora povzel:

»Tudi letošnje leto bo zelo pomembno pri našem nadaljnjem razvoju samoupravne socialistične družbe. Tudi letošnji veliki jubileji ZK nam pričajo o veliki in pestri aktivnosti v naši preteklosti in novejši zgodovini. Z revolucionarno politično strategijo smo ustvarili in ustvarjamo družbene razmere, v katerih bo revolucija prežeta s humanizmom ustvarila nov lik delovnega človeka. Ustvarjali smo in ustvarjamo razmere, v katerih bodo vsi delovni ljudje svobodni... Svoje poslanstvo pa bomo izpolnili tudi, če bomo neprestano vzgajali nove generacije tako, da bodo dograjevale vse napredno, kar je doslej ustvaril naš delovni človek. Zlasti pa, da bomo vedno spoštovali veliko dobo narodnoosvobodilnega boja. Ne zato, da bi bili udeleženci tega velikega enkratnega boja deležni posebnega priznanja, ampak zato, da se bodo delovni ljudje, da se bo vsak delovni človek, da se bo ves narod zmeraj, v vsakem zgodovinskem trenutku in v polni meri zavedal svoje moči in svoje sposobnosti, da je nepremagljiv, če je hraber in odločen kadar mu je braniti svojo svobodo, svoj družbeni napredek in svojo srečno prihodnost...« Za tovarišem Beličem je povzel besedo še sekretar OK ZK občine Vič-Rudnik tovariš Perovšek, ki je zbranim spregovoril v duhu letošnjih partijskih jubilejev, pri čemer je naglasil vlogo in pomen partije v razvoju naše samoupravne socialistične družbe.

Borci so v prijetnih tovariških pogovorih pozabili pogledovati na uro in tako se je mrak kaj hitro prevesil v večer. Njihovo srečanje je pozivila in požlahtnila še ubrana pesem Ribniškega okteta, ki je tokrat prvič nastopil pred javnostjo.

Kakor je bil sprejem borcev – spomeničarjev prirejen v okviru praznovanja občinskega praznika, tako je bila tudi osrednja občinska proslava 27. aprila ob 10. uri na športnem igrišču KS Krim-Rudnik posvečena temu dnevu in tudi slavnostna seja vseh treh zborov skupščine občine Vič-Rudnik je izzvenela tako. Slednje so se poleg delegatov udeležili

številni družbenopolitični delavci, med katerimi tudi Sergej Kraigher, Viktor Avbelj, Franc Leskošek-Luka, Marjan Rožič, Marjan Orožen, Vlado Beznik, številni borci, medvojni aktivisti, predstavniki pobratene občine Lajkovac in drugi.

Slavnostno sejo skupščinskih zborov na športnem igrišču Krim-Rudnik je vodil predsednik skupščine občine Vič-Rudnik Vili Belič.

Na viški slovesnosti so podelili listini častnega občana Francu Leskošku-Luki in Mihi Marinku, slavnostni govornik pa je bil tovariš Viktor Avbelj-Rudi, član predsedstva SR Slovenije, ki je med drugim ob 60-letnici Partije dejal:

»Poznano je, da je bilo od Titovega prihoda na čelo partije odpravljeno frakcionaštvo, da je Titova zahteva, naj partijsko vodstvo deluje v domovini največji prispevek temu, da je partija spoznala resnične razmere in potrebe delovnih ljudi in se lahko povezala z najširšimi delovnimi množicami. Po vsem svetu je znana vloga Tita v NOB in ljudski revoluciji, znana so njegova odločilna stališča ob stalinističnem ibejevskem napadu na Jugoslavijo. Posebno so nam vsem zelo blizu njegove vsestranske pobude in stališča v zvezi z uresničevanjem naših socialističnih družbenih odnosov.

Vsem, ki bi hoteli poravnati svoje račune z Jugoslavijo, je bilo s Titovimi besedami (na seji CK ZKJ ob 60-letnici KPJ ZKJ) dovolj jasno povedano, da bodo naši ljudje branili svoje pridobitve ne glede na to, s katere strani bi prišel napad, ki bi ogrožal našo svobodo in družbeno ureditev. V sedanjih resnično nestabilnih mednarodnih vojaško-političnih razmerah je takšna ugotovitev pomembna zlasti zato, da bi bili pripravljeni za vsak slučaj, da bi še bolj kot doslej razvili SLO in DS in ga razširili na vse ljudi.

Prav v tem času se srečujemo z nekaterimi odprtimi vprašanji v našem gospodarskem razvoju, ki niso v skladu s predvidevanji in bi imela lahko dalekosežen vpliv na celoten naš nadaljnji družbeni razvoj. Srečujemo se z dejstvom, da se nekatere naloge ne uresničujejo tako, kakor so bile dogovorjene v družbenih planih, od njih pa zavisi pomemben del trdnosti in stabilnosti naše materialne osnove in s tem naše socialistične ureditve...«

Tovariš Avbelj je še dejal, da so uspehi, ki smo jih že dosegli, vidni in jih je čutiti na vsakem koraku, vendar o njih malo govorimo. O težavah, s katerimi se soočamo pa je dejal, da jih ne bomo odpravili, če se jih ne bomo lotili resnično pri koreninah.

V kulturnem programu, ki je popestril praznovanje občinskega praznika v občini Vič-Rudnik v Ljubljani, so sodelovali učenci osnovnih šol Oskar Kovačič in Srečko Kosovel ter godba milice.

B. Ž. J.

Pogovor s tovarišem Fradnevom osvoboditve Ljubljane

Ljubljana 1171 dni

Vračamo se v čas oboženega boja, ne samo zaradi preteklosti, temveč zato, ker je z njim prežet vsak trenutek našega dela in življenja, ker je to tudi čas naše sedanjosti in prihodnosti. To je naša revolucija, ki je prerasla klasični boj delavskega razreda in zabeležila prve rezultate boja za popolno človekovo svobodo.

V čem je upravičenost naziva »Ljubljana-mesto heroj«?

Ta naziv je Ljubljana dobila kot prvo mesto v Jugoslaviji leta 1970. Med vsemi glavnimi mesti republik predstavlja njen poseben položaj predvsem množičnost, s katero je podpirala narodnoosvobodilni boj. Teh trdnih korenin ni mogel spodrežati noben okupatorjev teror.

Od kod taka zavest Ljubljančanov?

Neomajnost Ljubljančanov je zasidrana že v delavskem gibanju med dvema vojnama; v dogodkih na Zaloški cesti leta 1920 in v celi vrsti delavskih akcij v ljubljanskih tovarnah, predvsem v Mostah, na Viču, pa tudi v Šiški, čeprav je bila ta takrat še bolj kmečko delavski predel. Delavsko gibanje je bilo rezultat kontinuiranega dela KP med dvema vojnama.

Tudi kulturni delavci v Ljubljani so čutili, da njihova funkcija ni samo v umetniških stvaritvah, ampak tudi v aktivnem boju. Vse to je leta 1941 našlo skupni imenovalec, na katerem je 27. aprila nastala OF, množična fronta svobodoljubnih sil, ki je italijanskemu okupatorju pokazala, da se naše ljudstvo ne bo vdalo. Komunisti se niso zadrževali v ozadju. Zaradi vsakodnevnega izpostavljanja svojih življenj so bili med ljudstvom zapisani kot tisti, ki besede potrjujejo z dejanji. Ljubljančani so verjeli v zmago. Celovitost KP v OF pa je bila njihovo varno zavetje in občutek trdnosti, občutek, da tudi v najhujšem nekdo stoji za teboj.

Kakšna je bila organizacijska mreža odpora v Ljubljani in kakšno je bilo idejno-politično vzdušje med njenimi prebivalci?

Organiziranost je bila vsestranska. Tovariš Kidrič je že leta 1941 ugotovil, da smo organizirani

kot država v državi. Mreži terenskih odborov so sledili ulični in tem hišni. Po tej mreži ni bilo težko s pomočjo Slovenskega poročevalca in drugih publikacij pa tudi z ustno propagando širiti poročila do vseh, ki so delali za nas. Po isti poti smo zbirali narodni davek, tako imenovano »števno liro«, ki je v času plebiscitnih akcij še posebej pokazala organizacijsko in idejno-politično osveščenost Ljubljančanov. Zbrali smo več davkov kot okupator. Ta je spoznal, da nima nikogar, na katerega bi se lahko naslonil, razen redkih izdajalcev.

Po ustanovah so nastajali matični odbori (pošta, železnica, banke, vladne ustanove, sodišča), ki so združevali tu zaposlene delavce. Tako je bil na Banovini matični odbor Barje in tamkajšnja organizacija nas je seznanjala z vsemi akcijami. Matični odbor na ljubljanskem Rotovžu je poročal o občinski upravi. Imeli smo zvezo z gasilci, čevljarji, dobrodošle so nam bile vesti frizerjev, pri katerih so se okupatorji zbirali in v svojih medsebojnih pogovorih izdali marsikako skrivnost. Ni bilo sektorja, ki bi izpadel iz naše poročevalske mreže.

Kako sta delovala radio in tisk?

V Ljubljani sta delala radijski sektor in radijska postaja Kričač. Okupatorju je povzročal težave, zato so Italijani pobrali vse sprejemnike. Oddajnika pa kljub vsem prizadevanjem le niso našli.

Za tisk je poskrbela cela vrsta ilegalnih tiskarn. Tiskale so brošure in ves informativni material o naših pa tudi mednarodnih uspehih boja zoper fašizem. Tu so bile natisnjene prve borbene pesmi. Dokumentna tehnika pa je poskrbela, da so ilegalci dobili ponarejene italijanske dokumente kot osebno zaščito. Črkovni material so ilegalci dobili pri legalnih tiskarnah.

Kakšno je bilo delo VOS in nekaterih drugih služb?

Varnostno obveščevalna služba je bila posebna oblika dela OF. Njen namen je bil zavarovati narodnoosvobodilno gibanje. Akcije so bile politično dobro pripravljene, zahtevale pa so najbolj pogumne in politično osveščene člane. Reševali so

politične aktiviste iz zaporov in bolnišnic, plenili orožje, z neverjetno spretnostjo zasledovali okupatorjeve namere in z njihovim pravočasnim obveščanjem smo preprečili marsikako aretacijo.

V tem času je delovala tudi služba, ki je sovražnike NOB kaznovala za njihove zločine.

Po Roški ofenzivi je bila situacija zelo kočljiva. Kljub vsemu je bilo treba obdržati enotnost boja. Po vseh ljubljanskih tovarnah so začeli nastajati odbori delavske enotnosti. Poleg napisnih akcij so organizirali Slovensko narodno pomoč. Ta je skrbela za vse tiste, ki jih je boj kakorkoli prizadel, bodisi v zaporih in taboriščih, pomagala pa je tudi družinam borcev. Ena tretjina sredstev narodnega davka je bila namenjena prav njim.

Posebna služba je skrbela za otroke »ilegalčke«, ki so predvsem po zaslugi mame Borisa Zihlerla našli varna zatočišča.

Kakšna je bila vloga ljubljanske mladine?

Mladina se je organizirala v mlado OF. Med dvema vojnama so bile idejne poti mladih različne. Vendar je treba poudariti, da je bila tudi kršćansko-socialistična mladina močna veja delavskega gibanja, ki je sedaj preraslo v enotno gibanje in se ni več delilo po klasičnih meščanskih strankah. Izredno pomembno vlogo je igrala od vsega začetka skojevska mladina. Do konca leta 1941 je dve tretjini skojevcev že dalo svoja življenja za narodovo svobodo. Mladi so imeli visoke ideale in prav v zvezi s partizanskimi enotami je bila mladina tista, ki je s svojim poletom in z izvajanjem dogovorjenih akcij opravila veliko delo.

Ljubljana je bila torej nekakšno središče boja, kjer so zbirali tudi kadre za partizanske enote. Kako je bilo narodnoosvobodilno gibanje v Ljubljani povezano s partizanskimi enotami zunaj nje?

V Ljubljani je bila KP zelo močna. Njena moralnopolitična in organizacijska sposobnost je bila tako velika, da je lahko zasedla vsa področja boja. Nanjo so se opirali vsi aktivisti. Boj je bil sistematično voden in ni prihajalo do stihijskih akcij,

ncom Kimovcem-Žigom ob ljane in njenih

Tovariš Franc Kimovec-Žiga je bil med NOB najprej partijski sekretar komiteja za Ljubljano, poleg tega pa je bil odgovoren za OF v trnovskem rajonu in sekretar v Gradišču. Iz Ljubljane je odšel 30. septembra 1943. Nemški okupator je vsaka dva dni menjal listine za izhod. S pomočjo takega izhodnega listka, ki ga je sam podpisal, je tovariš Žiga prečkal izanski blok in po barju prišel v vas Staje pod Krimom, kjer je že bilo osvobodeno ozemlje. Udeležil se je kočevskega zbora, kjer so ga izvolili za sekretarja okrožnega komiteja Grosuplje. Ob nemški hajki leta 1943 sta se stiško in grosupeljsko okrožje združili.

Prvega februarja 1944 je prisostvoval prvi seji SNOS v Črnomlju, marca pa je odšel na Primorsko, kjer je opravljal dela sekretarja oblastnega komiteja partije. Prišel je v Trst, kjer je bil odgovoren za agitprop. Po osvoboditvi Ljubljane so ga poklicali, da je pri prvi slovenski vladi skrbel za kadre.

»Osvoboditev Ljubljane, 9. maja 1945, sem dočkal v Trstu. Tu je bila 'purgarija' drugače razpoložena kot v Ljubljani. Mama mi je pripovedovala, kako edinstveno doživetje je bila osvoboditev. Ko je človek srečen, takrat planejo na dan vsa čustva. In to srečo sem občutil šele čez štirinajst dni, ko sem se vrnil v Ljubljano. Spoznal sem, kako zelo so se spremenili nekateri ljudje. Nikjer ni bilo sledu egoizma. Vsi so se vključili v delovne akcije, vsi so prijeli za lopate in zasipali jame ob Ljubljani, kot bi hoteli s tem prekriti rane, ki jih je ljudem prizadel štiriletni boj.«

od propagandnih dejavnosti do formiranja partizanskih enot, v katere so se vključevali rekrutirani ljubljanski aktivisti. Že leta 1941 smo vse sposobne organizirali v narodno zaščito. Sama zaprisega je pokazala veliko vojaško zasnovo, iz katere so nekateri odšli v bojne vrste, drugi pa na politično delo izven Ljubljane.

Komunikacija med Ljubljano in političnim vodstvom je bila stalna,

bodisi s pomočjo radia ali s pismi. Prav pisma tovariša Kardelja in tovariša Kidriča iz leta 1942 kažejo, kako je KP zorela kot nekaj svojstvenega, kot rezultat zavzetosti in dela za socialistično delavsko revolucijo.

Kurirske zveze na točno določenih mestih in točno ob določenem času so kazale discipliniranost.

Ljubljancani so zbrali veliko potrebne mate-

riala, ki so ga pošiljali partizanskim enotam. To delo so opravljali železničarji, ki so imeli svoj poseben rajonski odbor. Železničarji so bili naša vez s partizani. Prinašali so nam vesti tudi iz nemškega rajha in iz tržaške smeri.

Kak poseben dogodek, ki je vplival na zavest ljudi?

Bilo je decembra 1942. Italijani so aretirali kakih

2000 ljubljanskih meščanov. Skočili so narodu v hrbet, da bi zlomili narodno samobitnost. Toda med Ljubljancani so s tem zanetili še večji odpor, ki je tlel, čeprav skrito, toda v vsakem posamezniku.

Ko so ob italijanski kapitulaciji Ljubljano zasedli Nemci, so meščani v sebi še nosili pasivni odpor. Poleti 1944 so Nemci poklicali delovne ljudi, da so na Trgu osvoboditve poslušali njihove propagandne apele. Ljudje so stali in molčali. Ko pa so zapustili trg, je bil le-ta posut z drobnimi listki OF, ki so jih spustili na tla skozi prerezan hlačni žep. Nobena raziskovalna akcija okupatorju tega ni izdala.

Kakšen je bil socialni položaj ljudi v Ljubljani?

Kot okupirano mesto je bila Ljubljana na meji dveh fašističnih imperijev. Kot drugi prebivalci smo tudi Ljubljancani dobili živilske karte, ki smo jih s pomočjo ilegalne pomoči, v določenih trgovinah pa smo jih vnovčili. Za vse je veljalo geslo: »Če hočeš, da je nekaj tvojega, moraš materialno žrtvovati nadomestilo.« Tako smo od hiše do hiše zbirali žlico moke, masti... to je bilo takrat veliko. Življenje je bilo pač skromno, a dalo se je preživeti. Nihče ni bil prikrajšan za najosnovnejše. To je ljudi zblížalo.

Kako pa je živela kultura?

V začetku NOB je bil razglašen kulturni molk. Gledališča, knjižnice in druge kulturne ustanove so delale samo toliko, da so se ohranile kot institucije. Širokega repertoarja ni bilo, pač pa intimno kulturno življenje, predvsem branje. Narodna in univerzitetna knjižnica je bila najpripravnější baza, kjer je tovariš Avgust Pirjevec zbiral ilegalno literaturo in letake.

Oblikovali so poseben matični odbor kulturnikov, ki so sestavljali kulturne programe in jih izvajali na osvobojenem ozemlju. Matični odbor je ohranjal zavest pripadnosti narodnoosvobodilnemu gibanju.

Med takratne pomembne ustanove sodi Znanstveni inštitut pri SNOS, ki ga je vodil dr. Cviter.

Kako je bilo poskrbljeno za zdravstvo?

Prva partizanska bol-

nišnica je bil sanatorij Emona. Ta je sprejel partizanske ranjence že leta 1941. Za bolnike je bil ustanovljen poseben matični odbor. Zdravniki so zbrali veliko sanitetnega materiala, mnogi pa so odšli v partizanske enote, kjer so organizirali bolnišnice, pomagali ranjenecem in vzgajali bolničarje. Tudi tisti, ki medicinske fakultete niso dokončali, so v operativnih enotah odigrali pomembno vlogo.

Ljubljana je bila od februarja 1942 pa do osvoboditve obdana z bodečo žico. Okupator je uvedel policijsko uro. Kako je to vplivalo na njene prebivalce?

Kljub temu, da je bila Ljubljana 1171 dni koncentracijsko taborišče, ni bilo med ljudmi občutka zaprtosti, pač pa le prezir in odpor do vsakega, ki ni imel nacionalnega in človeškega dostojanstva. V vsaki hiši smo za vse vedeli in budnost je bila tolikšna, da smo skoraj vse poskuse organiziranja kontrarevolucije pravočasno zapazili in preprečili.

Kljub žici je bila Ljubljana najbolj odprto mesto tudi navzven. Sprejela je vsakogar, pa naj je govoril katerikoli jezik, samo da je bil pripravljen delati v naši smeri. Tako je bil naš boj povezan z bojem vseh jugoslovanskih narodov in je pokazal, da smo močni takrat, ko smo skupaj. Ta odprtost Ljubljane do Jugoslavije je še danes zgladna in jo moramo gojiti naprej.

S čim Ljubljana danes opravičuje svoj naziv »mesto heroj« in kaj v zvezi s tem načrtuje?

Ohranjanje tradicij je ena pomembnih nalog današnjega časa. Skupna seja predsedstva SZDL in ZZB NOV Ljubljana leta 1972 je dala podrobno analizo dosedanjega dela in perspektivo za bodoči razvoj. Potrebna je stalna skrb za spominska obeležja. Ta odgovornost še ni konkretno definirana.

Težave se pojavljajo pri zbiranju podatkov zgodovine vojnega časa. Ker je bila Ljubljana v okupatorjevih rokah, nimamo lastnih virov, ampak le kvislinške in okupatorjeve. Treba je stopiti od hiše do hiše in kontinuirano izpeljati podatke, ki bodo pokazali množič-

nost takratnega odpora. Ta akcija je sedaj v teku v okviru odbora aktivistov OF vseh občin in s pomočjo borčevskih organizacij.

Precej gradiva so zbrali otroci osnovnih šol v zgodovinskih krožkih. Otroci prodrejo marsikam, kamor odrasli nimajo dostopa. Poleg tega pa so v svojih izpovedih iskreni.

Na tradicijah delajo tako imenovane pohodne enote, katerih je v Ljubljani že 70. Vsaka ima začrtano pot, po kateri dopolnjuje že znane podatke.

Ali imamo ustrezen muzej revolucije?

Osrednji muzej revolucije je v »slabi koži«. Glede na to, kaj vse se je v Ljubljani dogajalo med vojno, bi morali tudi v mestnem muzeju ustanoviti oddelek NOB in poskrbeti za ustrezne kadre.

Pohod po poteh partizanske Ljubljane je postal tradicionalna prireditel. Kaj naj bi pomenil?

Pohod je ena tistih afirmacij iz časa NOB, ki je našo stvarnost ponesla po celem svetu, saj se ga udeležujejo športniki iz vseh držav in to spet potrjuje našo odprtost. Prireditel pa ni samo športno srečanje, ampak prava politična manifestacija.

Že leta 1972 je mladina dala predlog, da bi tam, kjer je bila nekoč preprečna žica, zgradili pot spominov in tovarštva, peš pot imenovano Zeleni prstan, ki bo živi spomenik in obenem tiho zatočišče tistim, ki se hočejo umakniti mestnemu vrvežu.

Kako ljudje danes občutijo zaledje širše družbe?

Ko nastane država, začnejo službe delovati v svojih okvirih in začne se oddaljevanje človeka od človeka. Morda je za odtenek zbledel občutek ljudi, da se širša družba zanima zanje in za njihove probleme. S tem, ko gremo v organizacijo krajevne samouprave in delavske samouprave, spet iščemo tisto iniciativo, ki je pomenila uspeh narodnoosvobodilnega boja. Prav zato se sklicujemo na ta boj. To je pot, po kateri bomo dokazali, da smo nasledniki tistih, ki so se štiri leta borili za svobodo.

Klic svobode

Naše življenjske zgodbe ne pišejo stavki. Zapisalo jih je življenje – tisto, ki je osnova tega, kar živimo. Spomini tu in tam morda blede, ostaja pa zgodovina, zgodovina del in rezultatov boja in revolucije. Svoje zgodbe in zapise začnemo z: »Bilo je...«, toda to ni preteklost, ki je izbrisana. To je preteklost, ki rodi, živi in deluje, se bori – danes.

Naše življenjske zgodbe ne pišejo stavki. Zapisalo jih je življenje – tisto, ki je osnova tega, kar živimo. Spomini tu in tam morda blede, ostaja pa zgodovina, zgodovina del in rezultatov boja in revolucije. Svoje zgodbe in zapise začnemo z: »Bilo je...«, toda to ni preteklost, ki je izbrisana. To je preteklost, ki rodi, živi in deluje, se bori – danes.

V Planini pri Rakeku smo od leta 1941 živeli na meji. Mi na tej strani smo živeli v Jugoslaviji, ona stran pod Italijani, pod tujcem, nazadnje pod fašizmom – najbolj mračno silo, silo velikega gorja, nasilja in zatiranja. Naši Slovenci so tam trpeli, to smo vedeli vsi. Val za valom so prihajala sporočila o pritiskih in nasilju. Prepovedovali so jim jezik – temelj naše kulture, zapirali so šole, da bi spodrezali korenine materini besedi. Vse naj se uči in govori italijanski jezik! Narodni genocid naj bi končno zbrisal Slovence onstran naših meja. Vendar, ni šlo po načrtih. Naš živelj, navajen hudega, se je upiral, povezoval se je, učil na preteklih izkušnjah. Svojega jezika ni zatajil. Vsi, ki so bili narodno čuteči in usmerjeni humanistično, so se pridruževali odporu zoper protujčevanje in zatiranje narodnosti in kulture.

V 1941. letu je tudi ta meja padla. Močno organizirani in sfanatizirani fašizem je hotel vedno več. Prelival je kri, zapiral, zastraševal, razdvajal narod in uničeval. Ljudje so onemeli – toda le za čas.

Partija je poslala glas: Boriti se moramo! Vsi, vse napredne sile naj se združijo zoper sovražnika. Nastala je nova vojska, vojska za osvoboditev, prihajali so partizani – naši borci, naši ljudje.

Mi mladi in naše družine smo pomagali partizanom. Zbirali smo hrano, sanitetni material, orožje, hrano. Vse je prišlo prav. Vse so lahko s pridom porabili. Bilo jih je veliko in vsak dan več. Zato tudi vsak dan več upanja – upanja na svobodo. »Ko bo svoboda zasijala in vrne se naš partizan...« so peli gozdovi... Hodili smo na javke, na sestanke s partizani, prenašali poročila, poslušali krajša predavanja, se politično informirali, brali preprost partizanski tisk, ga raznašali... Kdo ve, kaj je bilo pomembnejše. Pomembno je bilo vse! Pomembno je bilo sodelovati v tej veliki ideji osvoboditve, dobojevali revolucijo za boljši jutri. Pomembno je biti človek, Slovenec,

klen, pošten, željan svobode. Temu je vse služilo. To je bila naša zavest, prepričanje. Trdno prepričanje, od katerega nas ni bilo mogoče odvrniti. Mi smo imeli svoj prav. Mi smo vedeli, kaj je prav! Radio in časopisi so prinašali lažna poročila in hoteli narediti zmedo. Sploh je sovražnik podvel vse, da bi naredil zmedo, da bi razdril enotnost. Naše sodelovanje s partizani pa je prav tu sovražniku zadajalo vedno večjih udarcev. Partizanski tisk in sporočila so nas seznanjali tudi s političnim življenjem in borbo zunaj naših meja. Tudi ta poročila, ki so potem proti 43. letu bila vse česče polna porazov nasprotnika, so nam budila vedno novega upanja, upanja na zmago in osvoboditev.

Veliko smo delali. Imeli smo pogum, pogum, ki je lasten mladim. Polagoma je med nas prodirala ideja organizacije SKOJA. To se nam je zdelo nekaj velikega. Prav to poudar-

jam, nekaj velikega! Ko smo se podrobneje seznanili s programom in zahtevami, smo imeli možnost za sprejem. V maju mesecu, leta 1943, sem bila tudi sama sprejeta. Lep dogodek. Živo se spominjam naših organizatorjev, tov. Vanje in tov. Dore. S globokim prepričanjem, prepričanjem cele osebe, so nam govorili. In tako smo tudi sprejemali. S tovarišico Tončko sva se vračali domov. Nisva veliko govorili. Vsaka zase je premišljala. Vedela sem, da mi je sedaj še veliko več zaupnega, da moram še več storiti. Moje partizansko ime je bilo Sonja.

Čeprav so se naše naloge vrstile dan za dnem, smo včasih le pomislili, kaj če bi šli kar v gozd. Če bi ostali kar s tistimi, ki smo bili z njimi tako povezani. To sva s Tončko nekoč tudi povedali tov. Dori. »V partizane bova šli!« »Ne, ne bosta šli! Potrebujemo vas tukaj. Teren je včasih še važnejši.«

Delali smo naprej.

Vendar, aktivno delovanje ni moglo biti povsem skrito. Tudi izdajalci so vohunili. Tudi oni so se obveščali med seboj. Bila sem aretirana in odpeljana v ljubljanske zapore. Začela so se zasliševanja, padali so udarci. Molčala sam, vedela sem, da moram molčati. Bila sem Slovenka, aktivistka, skojevka. Molk in kri...

»Priznajte, saj so vaši že vse povedali...« To so ponavljali kar naprej. Sredi noči, zjutraj, ponoči... kar vrstilo se je. Zgledalo je, da ne bo konca. »Povej, priznaj, ne boš povedala...« Spet je padalo...

Pa nisem povedala! Kako je človek danes ponosen, ko gre iz kraja v kraj, svoboden, prost. V sebi pa nosi zavest, da je delal za ta dan, da se nasilju sovražnika ni uklonil.

Zaradi pomanjkanja dokazov so me morali spustiti. Na srečo smo imeli tudi zavedne starše. Preprost kmečki človek je imel rad svojo zemljo,

svoj jezik, svoje običaje. Veliko truda je vlagal v zemljo in skopo je rodila. Bil je navajen garati. Iz te neizprososti je rasla tudi njegova ljubezen, prav tako neizprosna, skoraj stroga. Kmečki človek je bil resnicoljuben, dom mu je bil svet. Narod je čutil skupaj, čeprav ga je meja delila. Partizansko gibanje je bilo vsled teh vrednot v njem tako zakoreninjeno. Gotovo, tudi sovražnik je naredil svoje. Naredil razdor, skoval različne razlage, ki naj bi temeljile na različni ideologiji. Vendar niso mogli veliko ljudi premotiti s tem.

V Planini smo imeli duhovnika, ki so ga tujci in domači izdajalci na vsak način hoteli prisiliti, da bi osnoval belo gardo. Vsakokrat, ko je bil klican na občinski urad, se je oglašil pri nas, ker smo bili sosedje.

»Jaz naj bi to grdo stvar ustvarjal. Ne! Nikoli ne bom! Jaz naj bi postal narodni izdajalec – NE!« Klicali so ga vse pogostejše. Ko se je vračal z zadnjega zasliševanja, ga je zadela srčna kap.

Za njim smo dobili župnika, ki je bil doma z Bohinja. Zaveden slovenski mož je bil. Ponosen Gorenjec. Urbanec se je pisal. Vsestransko je pomagal OF. Mislim, da je trdna narodna zavednost in osebna poštenost bila vedno odločilna za naš boj. Kdor je to razumel, se je priključil temu boju – do končne osvoboditve. Borili smo se in zmagali in na to smo ponosni!

Ana Kosec-Matičičeva

»Le naprej odred Kozjanski«

Pred začetkom zadnje človeške morije na naših tleh so Sromlje in njene okoliške vasi štejele okoli 1000 prebivalcev. Zdaj živi v šestih vaseh te krajeve skupnosti, po besedah vodje krajevnega urada v Sromljah Lojzke Šerbceve, le še 622 krajanov.

Ne samo, da so domačini spretno skrivali vsa leta zadnje vojne številne begunce, ki so bili namenjeni v izgnanstvo ali pa so pribežali iz nemških taborišč, temveč so kljub nasilju in strahu nemške oblasti, vedno bolj podpirali partizanske akcije, ki so se tod vrstile ena za drugo.

V Sromljah so našli svoj dom številni aktivisti, borci Brežiške čete, Kozjanskega bataljona iz druge grupe odredov, pa Kozjanska četa in Prvi zagorski bataljon...

V Zajčjem nad Silovcem, nedaleč od Sromelj pa je bil 27. aprila 1944. leta ustanovljen Kozjanski odred.

Natanko po 35-letih pa so borcem Kozjanskega odreda postavili v Sromljah zares veličasten spomenik, pomnik in zahvala sedanjih in vseh prihodnjih rodov.

Slavja, ob odkritju spomenika v Sromljah, ki simbolizira ustanovitev Kozjanskega odreda, so se zadnjo

aprilsko nedeljo udeležili številni borci in njihovi svojci, krajanji, mladina in številni predstavniki družbenopolitičnega in gospodarskega življenja v kraju in občini. Ob sodelovanju kapelske godbe na pihala, pevcev domačega pevskega društva »Kozjanski odred«, članov amaterskega odra iz Sromelj in osnovnošolcev, je po krajšem kulturnem programu in pozdravnih besedah predsednika gradbenega odbora inž. Darka Jelčiča in govoru nekdanjega komandanta Kozjanskega odreda Marjana Jerina, odkril spominsko obeležje Milan Kostevc.

Iz sromeljskih vasi se je v partizanske enote vključilo kar 109 borcev. Štirinajst jih je padlo, devet je bilo talcev, eden izmed borcev, najstarejši kozjanski partizan Jože Vimpolšek pa je bil obešen med stotimi talci na Frankolovem, potem, ko so ga ujeli v znani decembrski ofenzivi 1944 na Planini pri Sevnici.

Kljub terorju in divjanju sovražnika so Sromlje in tamkajšnji ljudje ostali zvesti naši borbi in nikoli se niso ustrašili še tako velikih žrtev za našo svobodo.

Nedeljsko srečanje nekdanjih borcev s krajanji, ko so po odkritju osrednjega spomenika v Sromljah, ki je plod dela in prizadevanj vseh krajanov, položili še venec k spominske mu obeležju na Silovcu, pa k Zarnikovi hiši, v kateri je zgorelo deset ljudi in odkrili spominsko ploščo na šoli, to nedvomno dokazuje.

Tone Urbas

Velike pridobitve za družbo

Pred petintridesetimi leti, 13. maja 1944. leta, je bil z ukazom vrhovnega komandanta NOV in POJ maršala Josipa Broza Tita pri Poverjeništvu za narodno obrambo Nacionalnega komiteja osvoboditve Jugoslavije, ustanovljen oddelek zaščite naroda – Ozna. Pojem te odločitve Vrhovnega komandanta je večkrat, ne le s stališča konstituiranja Ozne v poseben revolucionarni organ nove državne organizacije, marveč tudi s stališča zgodovinskih in družbenopolitičnih pogojev, v katerih je Ozna nastala in se razvijala kot instrument revolucije.

Komunistična partija Jugoslavije je še pred začetkom narodnoosvobodilne vojne zaznamovala desetine in desetine zmag nad izdajalci, vohuni, provokatorji in policijo razrednega sovražnika. Zato se s pravico meni in sklepa, da so bili še v predvojni borbi naše Partije zgrajeni temelji naše sedanje službe državne varnosti, izoblikovani politični principi in zbrane precejšnje organizacijske izkušnje, kar je omogočilo, da je bila KPJ na tej fronti boja 1941. leta popolnoma pripravljena.

Mesto in vloga te službe v našem družbenem in samoupravnem socialističnem sistemu sta ocenjeni v programu ZKJ takole:

»Na področju zaščite socialistične izgradnje in varnosti občanov so veliko vlogo odigrali organi notranje varnosti, ki delajo na podlagi zakona, odgovorni pa so predstavnikiškim telesom in njihovim izvršnim svetom. Vse dokler je naša družba izpostavljena pritiskom antisocialističnih sil, predstavljajo organi notranje varnosti pomembno in nujno orožje socializma.«

Vloga obveščevalnih služb je velika, zmeraj nujna, predvsem v času, kadar obveščevalci prevzamejo pomembna mesta, ne le v pripravi vodenju vojne, marveč tudi pri obrambi pred agresorjem. Spopadi obveščevalnih služb v vojni ne potekajo le na bojiščih.

Odnosi prežeti z globokim humanizmom med sodelavci, informatorji in v lastnih vrstah – pazljivo ocenjevanje situacije, upoštevanje že najmanjših podatkov, preverjanje sumljivih indikacij ter nenehno uvažanje potrebnih ukrepov za varnost doprinašajo k učinkovitosti obveščevalne službe in njenim uspehom.

Na koncu, ko danes po petintridesetih letih ocenjujemo nastanek, mesto, vlogo in uspehe Službe državne varnosti – je treba poudariti tudi enotnost misli in akcije njenih pripadnikov, ki je zasnovano na življenjskih interesih naših delovnih ljudi in samoupravnih socialistične skupnosti.

Rojena in prekaljena v ognju NOB je služba državne varnosti bila in ostala zvesta zaščitnica naših narodov in narodnosti ter čuvaj naše samoupravne socialistične revolucije.

Mile Gojkovič

Ob »Dragi moji Izi«

Film brez junakov

Vojko Duletič po Ivu Zormanu o doživljanju revolucije

Beseda je o filmu, ki ga je zlahko spodbudila književna predloga Iva Zorman, nagrada pred leti s Kajuhovo nagrado. Realiziral ga je režiser Vojko Duletič. Kot sporočajo odmevi iz našega dnevnega in tedenskega tiska, se žal tudi to pot ni bilo mogoče ogniti nesporazumom, ki nastajajo na križiščih dveh gledanj – pisateljsko razmišljujočega in filmsko upodablajočega zavzete. Toliko zahtevnejša je v takem položaju opredelitev kritika, ki spoštuje obe močni ustvarjalni osebnosti, vsako v njeni sferi oblikovanja.

Kakor je sleherni odnos, ki ga zavzamemo do ustvarjalnega dejanja, globoko in neposredno osebno, ostaja osebno pogojena tudi javna kritična opredelitev do njega. Zato bom povsem odkrito: odpiram vam, spoštovani bralci, prav vam, ki o opisanih, izpovedanih in upodobljenih časih veste več kot kdorkoli mlajših, tisto stezičo, katera me je pripeljala do privrženosti »Dragi moji Izi«. Lahko se bomo z nje razšli. Lahko pa bomo tudi sopotniki.

Sopotniki bomo, če se bomo strinjali v mnenju, da se naš film ni vedno pravično opredeljeval do vseh dimenzij oborožene revolucije – da se je prevečkrat nagnil k šabloni, nekakšnemu povrhnjemu ukazu za junaško akcijo, za dramaturško pravilo »budnega borca«, ki ima vselej napolnjen šaržer, vselej pripravljeno parolo. Za ohranjanje in zagotovo ponosno zavest o našem pogumu smo tako posneli dovolj zgornjih filmskih metrov v stilu »sedem na en mah«, v maniri westerna, in se nemara premalo poglobljali v resničnost, ki je oblikovala ljudi in jih izoblikovala za dejanja.

Takšnih vnaprej zastavljenih opredelitev v novem slovenskem filmu ni. Ni mu jih odmeril njegov literarni navdihovalec, dosledno se jim je izognil tudi filmski oblikovalec. Oba se obračata k ljudem, ki v preizkušnjah polnih časov, človeško preprosti in obenem zapleteni, niso bili in niso mogli biti junaki.

Literarna in filmska predstava teh ljudi je ujeta v kroniko kraja in kroniko družine v času pred okupacijo, med njo in po njej, obuja pa jo moč spomina, ki se zdaj zaustavi, zdaj pohiti, je raznežen ali bridek, vselej pa močno osebno obarvan; spominja se Andrej, sin meščanke Heisingerjeve in gruntarja Novaka, razpet med materino željo po uglednosti in očetovo vraščeno v slovensko zemljo, postavljen v vrvež časa, pubertetniško iskanje in po dolgih letih v prostor, ki ga ni in ga tudi ni bilo.

V tem okviru doživljamo v filmu tvegavo, a zelo zanimivo upodobitev pisateljeve vi-

zije, ki je dala obema deloma naslov: »Draga moja Iza«. V Zormanovi pripovedi izve mo o njej, o njenem bivanju, o slutnji, da nekje obstaja, šele v epilogu, v trpkem obračunu junaka s svetom, iz katerega je odšel. »Ize, te pa ni bilo v našem mestu,« mu zagotovi izkušeni, a opešani obveščevalec.

Film nam Izo predstavi, pokaže jo trikrat, a vselej v odnosih, ki onemogočajo zblizanje med Andrejem in njegovim izsanjanim idealom. Je preprosto, sproščeno svetlolaso dekle. Prvič stoji med heisingersko nedeljsko

lom, na katere je kot mladenič prisegel.

Andrej, potomec čudne, a za nekatera slovenska območja značilne rasti, prepletene z meščanskim nemškutarskim in slovenskim gruntarskim življenjem, se v teh časih ni več znašel. Ostal je sopotnik, zvest in vdan, a odtujen, kar je vseskozi bil.

Junake Duletičevega filma velja iskati drugje, med ženami. Ne samo v Izi, izsanjanju, ki ga ni. Tudi v Karli, ljubici njegovega revolucionarnega brata, ki je nazadnje, proletarka, kakršna je

Portret iz filma

mašo na trgu pred cerkvijo, v prijaznem pogovoru s kmetijskimi fanti. Andrej ne more mednje, zaradi matere, meščanke in Nemke. Drugič mu jo, med materinim pogrebom, iztrga nacistični pogrom. Ko jo uzre tretjič, na gugalnici pod domačo lipo, med pogrebščino za njegovim bratom, domobrancem in samomorilcem, sam, zlomljen in odtujen, ne zmore stopiti do nje.

Tu so razmerja filmskega junaka, pogojena s časom in življenjskim prostorom v njem. Andrej se je premlad, bolj čustveno kakor pa razredno, zaradi krute smrti občudovanega brata, odločil za revolucijo. Njegovo sestro in brata Staneta je zaneslo na drugo stran, med bele. Andrej je to občutil kot madež, ki bi ga bilo treba nenehno izpirati, tudi potem, ko se zanj ne bi bilo več treba opravičevati. Kajti potem je prišel čas prilagajanja v življenje, ki so ga imeli nekdanji bojevniki navsezadnje pravico užiti, pa čeprav so ga označevali meščanska neveža, salon, parket in kristalni kozarec. Andrej je to prilagajanje doživel ne le kot osebno čustveno razočaranje, temveč kot odtujevanje idea-

bila, tudi pristala v nemškem meščanskem salonu. Predvsem pa v Poloni, v tem najtišjem, pa najsvetlejšem liku filma, ki raste v prispodobno zvestega vztrajanja.

Prava smola je, da je režiser svoje filmske žene potlačil v nedoživeto, nerazumljivo erotična razmerja, kajti one bi lahko bile – in pravzaprav tudi so – junaki njegovega filma.

Kolikor poznamo Duletičev »filmski rokopis«, vnaprej vemo, kaj bomo v »Dragi moji Izi« videli: vztrajanje pri lepih, velikih posnetkih, iskanje pozornosti, ki jo dodajajo nadrobnosti, veliko mirujoče tišine, v katero včasih kar okorno pade dialog. Razveseljivo pa se odpira v filmu mimo njegove dosledne natančnosti v načrtovanju odnos, ki ga je avtor zgradil do svojih sodelavcev – igralcev. Naj so bili ugledni prvaki naših poklicnih odrov ali skromnejši začetniki, vsi so se strnili v prepričljiv, doživet krog usod. Mislim, da prav delež igralcev veliko prispeva k temu, da imamo »Drago mojo Izo« lahko radi.

Stanka Godnič

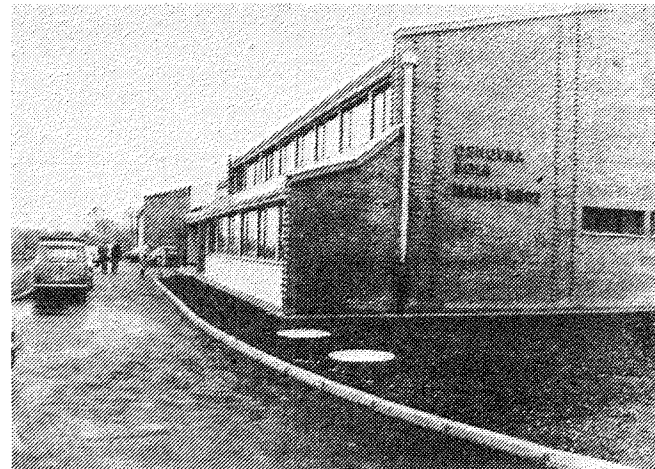
Šola – spomin na vse matere

Nova osnovna šola v Bistrici ob Sotli, ki nosi ime »Marija Broz«, po materi predsednika Tita, bo prispevala svoj delež k uresničitvi Titove vizije o enakih možnostih učenja, življenja, sreče in miru za vse državljane. Nova šola je tudi spomin na vse matere, ki so, tako kot Titova mati, želele omogočiti šolanje svojim otrokom, a v takratnih razmerah tega niso mogle.

Stara in od potresa skoraj neuporabna osnovna šola v Bistrici ob Sotli, je s podporniki komaj še kljubovala zobu časa, svojemu namenu pa že dolgo ne. Le pet skromnih učilnic je zahtevalo že dvoizmenski pouk, triizmenski je bil že na pragu. O sodobnem pouku, o pouku v kabinetih sploh ni bilo misliti.

Idejo za gradnjo nove šole so »rodile« potrebe. Lokacija in vse kar sodi k novi gradnji šole, so imeli v Bistrici ob Sotli že celo vrsto let. Zatikalo se je le pri denarju. Vedno ga je bilo premalo.

»Nova šola, z urejeno okolico in športnimi igrišči, je veljala okoli tri stare milijarde din,« je povedal ravnatelj Jože Poljšak in pri tem še posebej poudaril, da je v taki sredini, kjer je v ljudeh toliko volje in pripravljenosti za sodelovanje, zares prijetno delati. Krajanje naše krajevne skupnosti, so zbrali za šolo okoli dvajset starih milijonov, da o prostovoljnem delu niti ne govorimo. Sleherni med nami se je v polni meri zavedal pomena nove osnovne šole za naš kraj. To je nedvomno velik delovni uspeh, uspeh h kateremu so prispevali svoj delež tudi občani občine Šmarje pri Jelšah s samopriskom, občin celjske regije, republiške izobraževalne skupnosti itd. Delovni organizaciji Iskra in IMP iz Ljubljane sta prispevali svoj veliki delež pri opremljenosti šole, maršal Tito pa je šoli podaril celotno opremo za

Nova osnovna šola »Marija Broz« v Bistrici ob Sotli

tehnično delavnico, akademsko kiparja Augustinčič in Herlovič pa doprsni kip Titove matere!»

»Nova šola je za vse krajanje naše krajevne skupnosti zares izjemen delovni uspeh,« je v pogovoru poudaril predsednik krajevne skupnosti Bistrica ob Sotli Franc Rautner, »saj je to prvi objekt, ki je zgrajen v bodoči celoti spominskega parka Trebče.

Veliko delo je za nami, vendar to ne pomeni, da bomo sedaj počivali in bili zadovoljni z doseženim. Še veliko dela nas čaka. In če se bomo tudi v prihodnje lotili vseh nalog in del s tako vnemo, kot smo se lotili gradnje, oziroma pomoči pri novi šoli, bomo še marsikaj storili za napredek našega kraja.

Naša krajevna skupnost šteje kar 11 vasi, v katerih živi okoli 1750 ljudi. Žal mladi še vedno odhajajo iz vasi v mesta, v večja središča, kjer lahko dobijo delo. Tudi 130 naših ljudi je še vedno na delu v ZR Nemčiji. Mnogi med njimi bi se radi vrnili že jutri, seveda, če bi doma dobili delo.

Gorenje iz Velenja bo sicer že čez dva ali tri mesece začel uresničevati obljubo z gradnjo njihovega obrata v naši krajevni skupnosti, Petrol pa naj bi začel z gradnjo motela... Načrtujemo tudi

novi samopostrežno trgovino, kaže pa se tudi pripravljenost za gradnjo zdravstvenega doma, kanalizacije... V turizmu pa želimo boljše sodelovanje v okviru spominskega parka Kumrovec in spominskega parka Trebče.

Vprašujete, kaj smo dobili krajani z novo šolo? Veliko! To je sila preprost in kratek odgovor, ki pa veliko pove. Veliko časa so bili krajani prepričani, da se v njihovi krajevni skupnosti, še vrsto let ne bo zgodilo nič novega. Zaostali kraji v manj razviti občini kot da kaj več tudi ne bi mogli pričakovati. Priča smo bili mnogim razočaranjem in pasivnostim krajanov. Zdaj, ko je šola zgrajena ali pa še prej, ko so jo začeli graditi in so se ljudje prepričali, da se tudi pri njih nekaj gradi, da je konec obljub, je bilo to opaziti tudi na naših sestankih s krajanji, saj so se mnogi začeli bolj tvorno vključevati v vsa krajevna dogajanja in samoupravo. Tudi vaški sveti so bolj zaživeli.

Skratka, naša nova osnovna šola »Marija Broz« ni razveselila samo učence in njihove učitelje, temveč tudi slehernega krajana v naši krajevni skupnosti, ki misli enako kot mi in si po svojih močeh prizadeva za boljši jutri nas vseh!»

Tone Urbas

Vtisi z razstave

Dne 13. aprila je narodni heroj Jože Borštnar v stekleni dvorani Železniškega gospodarstva Ljubljana odprl zanimivo razstavo »Partizanske železnice Jugoslavije«. Razstava je v fotografiji pokazala borbo jugoslovanskih železničarjev, divzantske akcije na železnici, delo železničarjev na osvobojenem ozemlju in povojno izgradnjo porušene železnice.

Razstavo je že prvi dan obiskala prava množica ljudi.

Razstavo »Partizanske železnice Jugoslavije« bodo preselili najprej v Maribor, nato pa še v druga železniška središča.

VITANJE

Pomembne smernice in naloge

V Vitanju se je sestel odbor 3. brigade VDV, imenovane tudi Štajerska. Razpravljali so o letošnji jubilejni obletnici ustanavljanja teh enot. Seznanili so se s sklepi republiškega posvetovanja predstavnikov domicilnih enot. Se bolj naj bi se povezale z občinami, v katerih imajo domicile.

Odbor je na seji obravnaval tudi vprašanje zgodovinskega pisja brigade in bataljonov.

FRANJO MAROŠEK

IVANJKOVCI

Spomin na štiri padle partizane

Krajani KS Ivanjkovci so za krajevni praznik izbrali 13. april, ko so leta 1944 pri Zmazkovi viničariji v Velicanah padli štirje borci NOV. Praznik so združili s praznovanjem letošnjih pomembnih obletnic. Podelili so tudi bronaste značke OF, pripravili manjše razstave in razna športna tekmovanja.

FRANJO HOVNIK

KRANJSKA GORA

Priprave na občinski praznik

V Kranjski gori bodo ob praznovanju krajevnega praznika maja letos poimenovali novo šolo po Jeseniško-bohinjskem odredu. Ta enota je 8. in 9. maja skupno z borci 4. armade osvobodila kraj in okolico. V počastitev krajevnega praznika bodo imeli več športnih srečanj in več kulturnih prireditev.

B. B.

MURSKA SOBOTA

Priznanja OF

Občinska konferenca SZDL je ob 27. aprilu podelila posameznikom ter organizacijam za dolgoletno družbeno-politično delo priznanja OF. Obenem so podelili še priznanja za društvene dejavnosti.

FILIP MATKO

LJUBLJANA

Slovesnost v Stožicah

Ob obletnici ustanovitve OF so v osnovni šoli Danile Kumar v Stožicah priredili proslavo s pestrim kulturnim programom. Razvili so prapor KK ZRVS Stožice, katerega pokrovitelj je Feromoto TOZD Kolesar Ljubljana, potem pa podelili bronasta priznanja OF (KK SZDL Stožice in Urška Zatler).

VIPAVA

Vzpon na Nanos

Sedemintridesetletnico slavne bitke na Nanosu, ki je bila 18. aprila 1942, so Vipavci proslavili s pohodom na Nanos. Ta dan so si vsi izbrali za krajevni praznik, ob katerem so podelili bronasta priznanja OF.

R. DOROTKA

Del partizanske vasi Kupljenk nad Bohinjsko Belo
Foto: J. AMBROŽIČ

BOHINJSKA BELA

Krajevni praznik

Prebivalci krajevnega skupnosti Bohinjska Bela so v nedeljo 22. aprila praznovali svoj krajevni praznik. Poleg več kulturnih prireditev, so tudi posebno slovesno proslavili krajevni praznik domači in okoliški gasilci v sredo, 18. aprila. Gasilska slovesnost in proslava je bila v Kupljenku tudi v nedeljo 22. aprila, ko je domače gasilsko društvo razvilo svoj prapor.

BRANKO BLENKUŠ

LJUBLJANA

Več kot spomini

Družabno srečanje Briško-beneškega odreda v ljubljanskem Domu JLA je bilo namenjeno borcem in aktivistom, ki so se borili na tleh zahodne Primorske, ter njihovim svojcem. Na srečanje so prišli iz cele Jugoslavije. Stisk roke in krepak objem je pomenil ne samo obujanje spominov iz vojne, temveč tudi objem vsega po vojni doseženega samoupravnega razvoja naše domovine.

Ljubljanska sekcija borcev in aktivistov zapadne Primorske se trudi in zbira podatke o svojih preživelih borcih, aktivistih, njihovih svojcih in umrlih ter o pomembnih dogodkih iz NOB na omenjenem območju.

Več kot 300 navzočih je na družabnem srečanju soglasno sprejelo poziv tovariša Cigliča, da se v čim večjem številu udeleže srečanj pri odkritju spominskih obeležij na Livku in v zamejstvu. Ljudje Briških Brd, Benečije, Režije in Posočja naj vedo, da se jih s hvaležnostjo spominjamo, ne samo njihovih imen, temveč tudi vseh njihovih prizadevanj in žrtev v borbi proti fašizmu.

VALENTINA AVGUŠTIN

TRBOVLJE

Zveza RVS v korak s situacijo

Rezervni vojaški starešine delajo letos brez presledka. Sedaj se pripravljajo za izvajanje programirane strokovne vzgoje in idejnopoličnega izobraževanja RVS. Velik poudarek je bil na akciji »Nič nas ne sme presenetiti«. Razjasnili so več neurejenih vprašanj. Stekla je tudi akcija za pomoč prizadetim ob potresu v črnogorskem primorju.

RUDI MATKO

RADOVLJICA

Aktiv kurirjev in vezistov Radovljice

Aktiv kurirjev in vezistov pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica je v aprilu sklical srečanje kurirjev in vezistov z radovljiškega območja. Začrtali so si obširen delovni program za letošnje leto.

Po zbirki pričevanj kurirjev in na podlagi zgodovinskega gradiva bo pisatelj Tone Svetina napisal knjigo o kurirjih »Kurir«.

FRANC SIMČIČ

LJUBLJANA

Meddruštveno tekmovanje

Športno društvo Invalid Ljubljana je v počastitev dneva OF, 60-letnice KPJ in 30-letnice društva izvedlo meddruštveno tekmovanje v streljanju z zračno puško za ženske (invalidke, veteranke in članice strelskih družin). Sodelovalo je 40 strelk iz 16 društev pod vodstvom znane strelke Maruše Ceglar.

SEŽANA

Srečanje ZSMS in aktivistov SKOJ

Na tovariškem srečanju v Avberu so se zbrali številni aktivisti, mladina in krajani. Namen srečanja je bil, da udeleženci 1. tečaja SKOJ na Primorskem in prve konference ZSM za Kras, ki je bil na Gradnjah pred 35. leti, s svojim pričevanjem prenašajo bogate izkušnje njene organizacije med NOB današnji mladini.

V prostorih osnovne šole so priredili razstavo, prikaz aktivnosti mladine Krasa med NOB.

Srečanje je obogatil kulturni program. Aktivisti SKOJ bodo še naprej sodelovali z občinsko konferenco in pomagali obogatiti delo sedanjih mladinskih organizacij.

Aktivisti OF in DPO Sežana

TOLMIN

Pohod v sotesko Zadlaščice

V počastitev OF in 1. maja je tolminsko Planinsko društvo organiziralo trimski pohod do nekdanje ilegalne partizanske tehnike Krn, ki je v letih 1944 do 1945 delovala v divji soteski Zadlaščice.

Dvajsetega maja bodo planinci organizirali vsakoletni spominski pohod na planino Sleme do spomenika padlim pod Rdečim robom. Julija pa bodo odšli do spomenika na Lom planini.

MIRA PAGON

POSTOJNA

Nekdanji mladinski aktivisti

Aprila so se zbrali v Postojni nekdanji skojevci rajona Podgora, ki je obsegal vse podnanaške vasi. Pogovarjali so se o pripravah na srečanje, ki bo junija v Predjami, kjer je bila 27. maja pred 35 leti rajonska konferenca ZSM za Podgoro. Nekdanji mladinci bodo takrat izdali spominsko številko njihovega takratnega ilegalnega glasila Podgorski odmev.

MIRA PAGON

LJUBLJANA

Pomnik na Martinj vrhu

V soboto 5. maja so člani enot VOS in VDV odkrili spominsko ploščo pri Posečniku na Martinj vrhu. Počastili so 35-letnico ustanovitve Gorenjskega bataljona VDV, ki so ga ustanovili prve dni maja pri Posečniku kot enoto 2. brigade VDV. Slovesnosti so se poleg preživelih borcev udeležili tudi občani Železnikov in okoliških naselij pod Blegošem ter predstavniki gorenjskih občin, ki so bataljonu podelili domicil.

O. B.

Dopisnikom se opravičujemo, ker smo morali zaradi izredno velikega števila dopisov le-te skrajšati.

V soboto, 31. 3. 1979, smo z učenci Centra srednjih šol iz Črnomlja pokazali svoje znanje iz obrambnih veščin. Na obrambnem dnevu so sodelovali tudi člani Odbora za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito Petrova vas, vojak garnizona »Bela krajina« iz Črnomlja, predstavniki Zveze rezervnih vojaških starešin občine Črnomelj, Občinske strelske zveze, ZZB NOV, oddelka za LO SO Črnomelj.

Vsak razred je sestavil ekipo petih članov, ki so tekmovali v raznih spretnostih. Tekmovanje je bilo organizirano v obliki orientacijskega pohoda, ki je bil posvečen 30. letnici vzgoje v SLO.

Za zaključek obrambnega dne pa so v prijeten, sončen pomladanski dan zadonele pesmi in recitacije kulturne skupine. O pomenu splošne pripravljenosti na obrambo domovine nam je spregovoril Janez Vitkovič, nekdanji partizan in pisec znane knjige »Boj Belokranjcev.« Najboljšim trem ekipam so bile podeljene diplome. Učenci 4. a pa so kot najboljša ekipa dobili pokal. Vsak udeleženec je dobil še informativno glasilo Mozaik, posvečeno obrambnemu dnevu.

ANICA PEČAVAR

Ob 30. letnici obrambne vzgoje mladine!

Ob 30. letnici obrambne vzgoje mladine za splošni ljudski odpor, je bilo te dni v Postojni občinsko tekmovanje učencev osnovnih in srednjih šol. Sodelovalo je 27 petčlanskih ekip, ki so tekmovali v streljanju z zračno in vojaško puško, orientacijskem pohodu, preverjanju znanja o dogodkih NOB, topografiji in nujenju prve pomoči. Med osnovnimi šolami so se na prvih šest mest uvrstile ekipe OŠ Postojna. Prva je bila Postojna III, druga Postojna IV, tretja pa Postojna VII. Med srednjimi šolami je bila prva ekipa 2. c iz gimnazije, druga 2. d in tretja 2. b. Najboljše ekipe so se uvrstile na področje tekmovanja, ki bo prav tako v Postojni.

E. PROGAR

»Po sledovih zadnje ofenzive na Primorskem«

Pod tem imenom je potekal tridnevni pohod v organizaciji odreda »Srebrnih krtov« iz Idrije.

Odred »Srebrnih krtov« Idrija je organiziral v počastitev dneva ustanovitve OF slovenskega naroda, 60 letnice ZKJ in SKOJ in v spomin padlim, ki so daki svoja dragocena življenja, tridnevni pohod na območju idrijske občine. Pohodnike je vodila pot po krajih, kjer je okupator v zadnjih dneh vojne izvršil nečloveške zločine nad našimi ljudmi in po krajih, kjer so v času vojne delovale pomembne ustanove (sanitetne postaje, Slovenska vojaška partizanska bolnišnica Pavla, tiskarna Slovenija)...

Poleg poznavanja naše slavne preteklosti in izmenjave izkušenj ter navezovanja prijateljskih stikov med članstvom pobratenih odredov in mladimi idrijske občine, je bil cilj akcije in pohoda tudi delovno proslaviti 30 letnico organiziranega usposabljanja mladih v SLO in družbeni samozaščiti.

SILVO KOVAČ

Nadaljevati tudi v prihodnje

Vodstvo osnovne šole Trbovlje, je skupaj z odborom

Zavedamo se velike vrednosti svobode

Vestno se pripravljamo na obrambo domovine

za SLO, varnost in DZS te šole, ki ga vodi Manica Kočar, pripravilo obrambni dan šole, za vse učenke in učence višjih razredov, kot za nižje razrede in vseh treh oddelkih, v šoli Tončke Čečeve, Ivana Cankarja in Alojza Hohkrauta.

Učenci in učenke vseh petih razredov so na treh kontrolnih točkah, ki so jih morali sami poiskati, za oceno opravili skupno pet posebnih nalog, učenci šestih razredov pa pravtako na treh točkah osem nalog. Le-te so se največ nanašale na poznavanje kraja in zgodovine iz NOB, nudenje pomoči ponesrečencem itd.

Sedmi in osmi razredi so med seboj tekmovali v troboju (streljanje z zračno puško serijske izdelave, v metu bombe in krosu). V najzani-

pripadniki enot teritorialne obrambe ter civilne zaštite.

Dosedanje izkušnje, analize in ugotovitve so pokazale, da so obrambni dnevi potrebni in vsestransko zelo koristni in teh si šolska mladina želi več. Zato se je teh oblik obrambne vzgoje posluževati tudi v prihodnje, čeprav so priprave obrambnih dni obsežne in zahtevajo precej časa.

RUDI MATKO

Obrambna prizadevanja in priprave v mozirski občini

V Sloveniji že poteka akcija »Nič nas ne sme presenetiti«. V to akcijo smo se vključili tudi mi iz mozirske občine. Koordinacijski odbor za

le Luče. Vse tri ekipe so dobile pokale in diplome.

Tudi druge organizacije v občini so se že aktivno vključile v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti«. ZRVS so svoje programe prilagodile akciji, ter že začele s strokovnimi predavanji in prikazovanjem filma. Takšne in podobne akcije izvajajo še strelci s strelskimi tekmovanji, mladina in taborniki s pohodi po poteh 14. divizije, borci z akcijami o večji skrbi za ostarele borce, boljši odnos do sponzorov NOB itd.

FRANC OMLADIČ

Obrambne priprave osnovnošolske mladine

Mladi v KS Ravne že vrsto let dokaj uspešno in aktivno

pridobivajo nova znanja, sposobnosti, krepiti tovarištvo, koristno izrabljajo prosti čas. Vsi ti elementi pa so namenjeni enemu in skupnemu cilju krepitvi obrambnih sposobnosti slehernega posameznika in s tem celotne naše ožje in širše samoupravne socialistične skupnosti.

Tako razvejana interesna dejavnost pa ni prisotna samo v krajevni skupnosti, ampak tudi znotraj vseh šol v KS od osnovnih in srednjih in tudi že v vzgojnovarstvenih zavodih na številnih kroških, sekcijah in SSD.

Velika pridobitev za vse kraje, še posebej za male šolarje, je otvoritev in pričetek delovanja nove sodobne osnovne šole »Koroški jeklarji« na Javorniku, ki je bila zgrajena z denarjem in po-

nih šol »Prežihov Voranc« in »Koroški jeklarji«, ki so ga za nižjo stopnjo pripravili skupno z vodstvom obeh šol taborniki odreda Koroških jeklarjev 21. aprila letos.

Z obrambnim dnevom in mitingom pa smo udeleženci proslavili tudi 60-letnico ZKJ, 60 let SKOJ oziroma ZSMJ, gibanja sindikatov, leto otroka, dan tabornikov in dan OF.

Posebej pomembno pa je tudi to, da je ta obrambni dan potekal dan pred referendumom za krajevni samoprispevek in je bil tudi priložnostna prireditev in prispevek mladih za uspeh le tega.

Danes že lahko rečemo, da je referendum uspel in da so se občani izrekli za lepši in boljši jutrišnji dan, ki pa je lahko lepši le v skupnih hotenjih.

MILAN KLEMENC

Preverjanje obrambnih priprav

Delovna skupina CK ZKJ in CK ZKS je pred dnevi obiskala občino Slovenske Konjice. Proučevala in preverjala je obrambne priprave, predvsem pa pripravljenost civilne zaštite v občini. S predstavniki občinskega komiteja Slovenske Konjice se je pogovarjala o nalogah komunistov na področju civilne zaštite in obrambnih priprav nasploh.

Ob tej priliki je delovna skupina CK ZKJ in CK ZKS obiskala občinski štab civilne zaštite in občinsko komunalno podjetje.

Visoki predstavniki so ugodno ocenili dosežene rezultate in se pohvalno izrazili nad delom na tem področju v občini Slovenske Konjice.

FRANJO MAROŠEK

Aktivnosti ob 30-letnici vzgoje mladine za SLO na Idrijskem

Občinski štab in svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito v Idriji, sta ob 30-letnici vzgoje mladine za SLO, organizirala vrsto aktivnosti, ki so vključevale mladino Solskega centra v Idriji, delavsko-kmečko mladino, učence 7. in 8. razredov osnovnih šol, po zaslugi članov aktivov ZRVS pa tudi učence v nižjih razredih osnovnih šol idrijske občine.

Na razstavah orožja, pri organizaciji obrambnih dnevo in na šolskih tekmovanjih je sodelovalo več kot 1000 mladih iz idrijske občine.

Vrhunec vseh aktivnosti pa je bilo občinsko tekmovanje v »Mejci« v Idriji, na katerem je sodelovalo 17 petčlanskih ekip in sicer: 8 iz osnovne šole »Jozeta Mihevc« Idrija, 4 iz osnovne šole »Vojkove brigade« Sp. Idrija, 3 iz osnovne šole »Spomenik NOB« Cerklje, 2 iz osnovne šole »Janko Premrl-Vojko« Črni vrh. Vse ekipe so si udeležbo na občinskem tekmovanju ob 30-letnici vzgoje mladine za SLO zagotovile na predhodnih šolskih tekmovanjih.

Mladi tekmovalci so na več kot 4 km dolgi poti, na delovnih točkah zelo uspešno reševali naloge iz orientacije, zgodovine NOB in SLO, prve pomoči, pomerili pa so se tudi v streljanju z zračno puško in metanju šolske ročne bombe.

Na tekmovanju je največ znanja in spretnosti pokazala ekipa 8. a razreda osnovne šole »Vojkove brigade« Sp. Idrija, ki je zbrala 1412 točk in se uvrstila na področje tekmovanje v Ljubljani.

SILVO KOVAČ

Orientacija (Foto: A. Belčič, 3. a razred gimnazije)

mivejšem delu tega tekmovanja, v streljanju, se je pomerilo kar 297 tekmovalcev. Iz doseženih rezultatov v tej panogi obrambnih dejavnosti, bo moč tudi najbolj realno oceniti stopnjo izurjenosti šolske mladine v poznavanju orožja in strelskih veščin, ki je zelo pomembna v splošnih pripravah na SLO.

Razumljivo, da so učenci nižjih razredov imeli lažji program, vendar je tudi ta bil sestavljen tako, da je bilo moč ocenjevati in preverjati obrambno sposobnost mladih.

Ob obrambnem dnevu šole je bil angažiran ves predavateljski kader šole, v pomoč pa so jim bili tudi rezervni vojaški starešine, strelci in

SLO in družbeno samozaščito pri OK SZDL Mozirje je izdelal akcijski načrt dela, organiziral več posvetovanj v občini in krajevni skupnosti, tako da sedaj že tečejo priprave in akcije od občine do krajevne skupnosti in TOZD.

Do sedaj je že stekla organizirana akcija mladine ob 30-letnici obrambne vzgoje. Občinski štab za to dejavnost je že pred meseci organiziral in začel preko osnovnih šol z izvajanjem akcije. Sredi aprila je bilo izvedeno občinsko tekmovanje osnovnošolske mladine, na katerem je sodelovalo 8 ekip. Prvo mesto je osvojila ekipa osnovne šole Ljubno, drugo in tretje pa ekipi osnovne šole

Mladi tekmovalci so pokazali veliko znanja in spretnosti pri nujenju prve pomoči (Foto: S. Kovač)

delujejo v raznih društvih, športnih organizacijah, v taborniškem odredu in v planinskem ter gasilskem društvu.

Rezultati načrtnega dela z mladimi v naštetih društvih in organizacijah niso izostali, saj so bili na športnem področju doseženi številni vidni rezultati v republiškem in državnem merilu, na svojih tekmovanjih so se izkazali tudi taborniki, planinci, gasilci in drugi.

Prav gotovo pa niso tolikšnega pomena samo doseženi rezultati, ki so bili izmerjeni v minutah, sekundah, metrih, ampak je nadvse pomembno, da se z načrtnim delom z mladimi v teh številnih organizacijah in društvih

močjo ravnanskih železarjev. To je ena najsodobnejših šol, kjer so mladim dani vsi pogoji za delo pri učenju, kot tudi na številnih interesnih dejavnostih, ki na tej šoli že delujejo. Po polletnih počitnicah pa se je za pionirje 1. in 2. razredov v OŠ »Koroški jeklarji« pričela tudi celodnevna šola, v katero so se s programom s področja interesnih dejavnosti vključili zunanji sodelavci, še posebej taborniki iz odreda »Koroški jeklarji« z Raven, športniki raznih športnih organizacij in društev.

Tako načrtno delo je rodilo, čeprav v razmeroma kratkem času, že prve sadove. Eden teh je tudi skupni obrambni dan obeh osnov-

Letna skupščina četrte brigade VDV-partizanskih kurirjev relejnih postaj Slovenije

Zborovali so partizanski kurirji

Pred nedavnim je bila v Ljubljani v domu JLA letna skupščina četrte brigade VDV-partizanskih kurirjev relejnih postaj Slovenije. Poleg delegatov-kurirjev z vse Slovenije so se skupščine udeležili tudi gostje: Slavko Jakofčič glavni direktor združenih organizacij PTT Slovenije, Franc Škerjanc predsednik domicilnega odbora kurirjev in vezistov NOV Slovenije, Tone Lubič in Bojan Polak, predstavnik prve divizije VDV, Adolf Arigler, predstavnik RO ZZB NOV Slovenije, Pepe Štadleg, predsednik odbora »Po poteh partizanske Ljubljane« in delegati taborniškega odreda Bičkova skala.

Za doslejšnje uspešno sodelovanje je odbor četrte VDV brigade na svoji skupščini podelil priznanja Združenim organiza-

organizacijo in drugimi so organizirali obiskovanje nekdanjih kurirjev-tovarišev na zdravljenju ali okrevanju. Prav pri tem slednjem se je izkazala združena organizacija PTT, ki v izdatni meri prispeva, da je zdravljenja potrebnim kurirjem omogočeno okrevanje. Kurirji so si v preteklosti prizadevali in si prizadevajo še naprej, da bi skupno z ZZB NOV in drugimi organizacijami postavili spominska obeležja kurirjem in vezistom povsod, kjer je potrebno.

Kurirji že precej let tesno sodelujejo, zato je podana tudi osnova za uresničevanje nalog, ki so jih postavili. Zlasti je dobra njihova povezanost z RO ZZB NOV, z domicilnim odborom kurirjev in vezistov NOV Slovenije pri združenih organizacijah za PTT promet Slovenije,

ge kot so tiste, ki veljajo za odbor brigade.

Brigada partizanskih kurirjev praznuje letos petindvajset let tvornega dela, organiziranega sodelovanja na različnih ravneh pri prenašanju tradicij narodnoosvobodilnega boja na mlajše generacije kakor tudi na družbenopolitično aktivnost nekdanjih kurirjev. Tako je njihovo delo ocenil tudi predstavnik RO ZZB NOV, ki je dejal, da so partizanski kurirji kot člani ZZB NOV pravilno pristopili k opravljanju svojega poslanstva ter da uspešno uresničujejo svoje naloge. Nekateri zbrani so celo menili, da je brigada partizanskih kurirjev ena najbolj delovnih partizanskih enot po osvoboditvi. K temu v potrditev naj navedemo, da se bodo partizanski kurirji letos že petindvaj-

več razmišljati in storiti za bolne in ostarele kurirje, ki jih je vsako leto več in je med njimi tudi nekaj socialno šibkih.

Vsekakor bi bilo poročilo o skupščini kurirjev pomanjkljivo, če bi prezrli njihova prizadevanja in skrbno delo za nastajanje dveh obsežnejših publikacij: Monografije o kurirskih zvezah v NOV v Sloveniji ter romanizirano kroniko Kurir. Prvo delo naj bi napisal Stanko Petelin (ki je že uredil izišlo knjigo »Klič glavni štab«) drugo pa slovenski pisatelj Tone Svetina.

Iz poročila odbora četrte VDV brigade – partizanskih kurirjev relejnih postaj Slovenije za obdobje od leta 1977 do 1979 je razvidno, da njihovo delo poteka urejeno po komisijah ter je po vsebini in oblikah zelo pestro. Tako so bile v minuli mandatni dobi odboru v oporo komisija za zbiranje zgodovinskega gradiva o delu kurirjev med NOB, komisija za razvijanje revolucionarnih tradicij, finančna in socialna komisija ter komisija za propagando in informativno dejavnost.

Zlasti preseneča program akcij te brigade za leto 1979, ki je ne le pester ampak izredno obsežen. Tako je pregled proslav, ki se bodo izvršile še letos končan šele pri številki 35! Naj iz te pisane množice načrtov naštejemo v ilustracijo le nekatere prireditve, ki so v najožji povezavi z delom kurirjev med NOB in njihovo aktivnostjo za razvijanje revolucionarnih tradicij danes:

proslava ob 29. novembru s podelitvijo značk za prehojeno pot kurirske transverzale, tradicionalno srečanje PTT delavcev, kurirjev in vezistov Slovenije, kurirčkova pošta, pohod ob »žici«, srečanje partizanskih kurirjev, odkritje spomenika kurirjem na Dolenjskem, razstava »Zveze NOV na Štajerskem in Koroškem, odkritje rekonstruirane brunarice-kurirske karavle S34 (v Velunjskem grabnu), »krst« kurirskega čolna na mostu med Jevnico in Senočetmi (kjer je bil prek Save stalen kurirski prehod)... in še cela vrsta drugih prireditev, za katere so kurirji trdno prepričani, da bodo svoj delež nalog ob njih vestno opravili.

Drago Miklavc

Tema: Partizansko zdravstvo

Deseto srečanje pionirjev zgodovinarjev in likovnikov Slovenije v okviru jugoslovanskih pionirskih iger »Narava-zdravje-lepota«

Od 23. do 25. aprila je bilo v Novem mestu v okviru jugoslovanskih pionirskih iger že deseto srečanje pionirjev zgodovinarjev in likovnikov Slovenije, tokrat na temo »Partizansko zdravstvo«.

Srečanje sta pripravili Zveza prijateljev mladine Slovenije in Občinska zveza prijateljev mladine Novo mesto, medtem ko so bili pokrovitelji: Skupščina občina Novo mesto, Krka tovarna zdravil Novo mesto in Zdravstveni center Novo mesto.

V programu treh dni je sodelovalo skoraj štiristo pionirjev iz 55 pionirskih odredov osnovnih šol iz vseh krajev Slovenije.

Prvi dan so pionirje in mentorje prisrčno sprejeli gostitelji; tega dne je bilo za vse ekipe zgodovinarjev tudi testiranje, mladi risarji pa so hoteli slikati in risati.

Drugi dan srečanja je bil še bolj pester. V domu JLA je bila razstava zgodovinskega gradiva, ki so ga pionirji zbrali na temo partizanskega zdravstva, obenem pa so bila razstavljena tudi dela pionirjev likovnikov ki so jih ustvarili prejšnji dan. Pred otvoritvijo razstave so pionirjem spregovorili partizanski zdravniki (zbralo se jih je kar sedem) in kar je bilo še posebej zanimivo – mladi zgodovinarji so partizanske zdravnike po mili volji spraševali za podrobnosti o razvoju in delu v partizanskem zdravstvu. Razstavo je z uvodnim govorom otvorila dr. Pavla Jerina-Lah. Po razstavi so si zbrani ogledali še tovarno »Krka«, zvečer pa je bilo tekmovanje v znanju mladih zgodovinarjev.

Zadnji dan srečanja je minil tako za mentorje kot tudi pionirje in goste poučno in izletniško hkrati. Obiskali smo Bazo 20 in bolnišnico Jelen-dol, kar je organizatorje in mentorje pionirjev potrdilo v prepričanju, da potrebuje vsako iz knjig pridobljeno znanje tudi seznanjanje s »terenom«. Prav na tem izletu so dobili mladi pravo predstavo o pomenu in pogojih v katerih se je razvijalo partizansko zdravstvo.

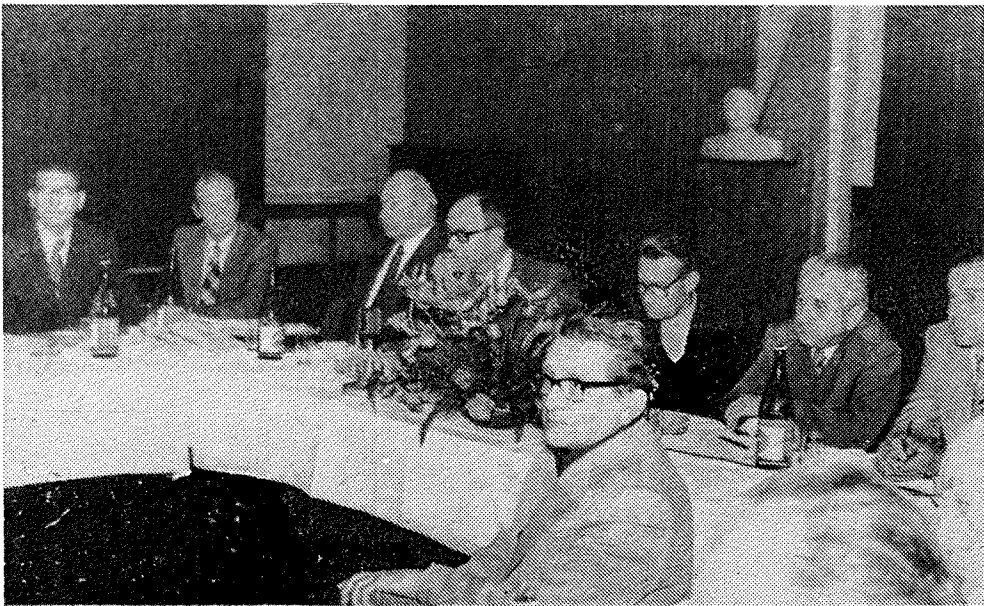
V sklopu komisij, ki so delovale pri organizaciji srečanja, sta bili tudi komisiji za oceno zbrane zgodovinskega gradiva ter tekmovalnega dela (kviza) ekip mladih zgodovinarjev in komisija za oceno likovnih del. Predsednik prve komisije je bil dr. Tone Ferenc in predsednica druge Helena Bercetova. Pri zbiranju zgodovinskega gradiva so se najbolj odrezali pionirski odredi osnovnih šol.

★

Likovna komisija je podelila zlate, srebrne in bronaste »palette« srečanja.

Vsi zbrani, partizanski zdravniki, strokovnjaki s področja zgodovino-pisja kakor tudi mentorji so menili, da je bilo srečanje izjemen prispevek k podružbljanju revolucionarnih tradicij tudi zato, ker so mladi zgodovinarji zbrali v svojih gradivih marsikaj takega, kar še ni bilo zapisano o partizanskem zdravstvu in bo odraslim strokovnjakom v pomoč pri raziskovanju zgodovine NOB.

B.Ž.J.

Na skupščini 4. brigade VDV – partizanskih kurirjev relejnih postaj Slovenije: potekel je dveletni mandat; uspešno so opravljene naloge in veliko je načrtov za v prihodnje.

cijam PTT Slovenije veliko zlato plaketo, srednjo zlato plaketo pa so prejeli: odbor Pohoda po poteh okupirane Ljubljane, Prva divizija VDV, sekcija vezistov NOV Slovenije, Uredništvo »TV-15« in taborniški odred Bičkova skala.

Partizanski kurirji organizirano zbirajo in ohranjajo tisto zgodovinsko gradivo, ki se nanaša na delovanje kurirskih zvez v NOV in je tudi osnova za pisanje monografije ter druga književna dela o delu in delovanju kurirjev ter kurirskih zvez. Kurirji so organizirali tudi že več tovariških srečanj in druge oblike medsebojnega povezovanja, skupaj z borčevsko

z Republiškim sekretariatom za notranje zadeve, divizijskim odborom VDV, sekcijo vezistov NOV Slovenije, taborniki, družbenopolitičnimi organizacijami, organizacijami združenega dela in upravnimi organi.

Poleg odbora, ki vodi delo v imenu brigade partizanskih kurirjev so po vsej Sloveniji ustanovljeni za posamezna področja pododbori, ki tako zajemajo: Zasavje, Savinjsko dolino, vzhodno Štajersko, Dolenjsko, Gorenjsko, severno in južno Primorsko, Koroško ter področje Notranjske. Vloga teh pododborov je združevati partizanske kurirje pokrajine ter izpolnjevati podobne nalo-

seti srečali, ko se bodo udeležili 23. pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane«, proslave ob 35-letnici ustanovitve slovenske divizije VDV (kamor so spadali tudi kurirji).

Pri združenih PTT organizacijah že dvanajsto leto deluje domicilni odbor kurirjev in vezistov in prav njegova zasluga je, da so kurirji in vezisti deležni tako pozornosti kot tudi finančne pomoči združenega dela.

Nekateri razpravljalci na letni skupščini so sicer menili, da je lepo, da posvečamo veliko skrb in pozornosti odkrivanju spominskih obeležij, da pa je potrebno v bodoče

POLJŠICA

Partizanska vasica Kupljenk je proslavljala

Dvajsetega aprila 1941 so se zbrali prvi uporniki-komunisti pri Matevžu Volfu-Blažu nad Bohinjsko Belo, in sicer z Jesenic, iz Gorij, z Bleda in iz Bohinja, ter se dogovorili za splošen upor proti zavojevalcu in načinu bojevanja. Ta zgodovinski dan si je KS Bohinjska Bela, pod katero spadata zaselek Slamniki in vas Kupljenk, izbrala za svoj krajevni praznik. Prvo praznovanje svojega krajevnega praznika je KS Bohinjska Bela praznovala v aprilu 1977 v Slamnikih, letos pa je bilo tretje praznovanje v nedeljo, 22. aprila, v partizanski vasi Kupljenk nad Bohinjsko Belo.

Sama vas Kupljenk leži pod obronki gozdov razsežne Jelovice. Ima štirinajst hiš, prebivalcev pa je trenutno 49. Vse do druge svetovne vojne so se prebivalci te vasi preživljali z obdelovanjem zemlje, živinorejo in z gozdnimi deli, pozimi pa so z volovsko ali s konjsko vprego vozili les in drva iz gozdov Jelovice na Selo pri Bledu.

Danes mladi odhajajo, kar pa jih ostane, hodijo na delo v dolino, po službi pa pomagajo pri delu na poljih in travnikih. Kot skoraj povsod, so tudi v tej kmečki vasi traktorji zamenjali konje, le nekaj jih je še ostalo. Vas ima svojo gasilsko enoto, ki šteje 17 članov. Vodovoda še nimajo; izpod Jelovice jim voda teče po ceveh v kuhinje.

Vas Kupljenk je veliko prispevala za borce NOV. Po znani Dražgoški bitki so se partizani umaknili na Jelovico in se zatekli prav v Kupljenk. Več mož in fantov iz te vasi se je priključilo borcem za svobodo in od teh so trije padli: Franc Zupan, Vinko Primožič in Franc Urh. Njihova imena so vklesana v osrednjem spomeniku na Bohinjski Beli. Nasproti gasilskega doma na Kupljenku stoji spominsko obeležje padlemu partizanu Janku Tonejcu iz Bohinjske Bele.

Valentin Razinger-Rožičev ata, kmet iz Kupljenka, je aktivno delal vse od leta 1941, 20. januarja 1945, pa se je tudi sam pridružil borcem. Tudi pri Zupanovih, pri Oblaku, so sprejemali prve partizane in delali za NOB vsa leta okupacije. Ata je invalid, a nima ničesar priznanega za sodelovanje med NOB.

Le malo nad to vasjo je bila partizanska bolnišnica od leta 1944 z onako Š-100. Pri Strgarju (pri Primoščku) pa je delovala partizanska javka od leta 1944 do osvoboditve in je sovražnik ni nikoli odkril.

Krajevna skupnost, družbenopolitične organizacije, društva Bohinjske Bele in gasilsko društvo Kupljenk so za ta krajevni praznik pripravile več prireditev. Osrednja slovesnost je bila 22. aprila z odkritjem spominske plošče partizanske bolnišnice »Š Stol 2« na Primožškovi hiši na Kupljenku. Razvili so prapor KO ZZB NOV Bohinjska Bela in prapor gasilske enote Kupljenka.

JOŽE AMBROŽIČ

KOČEVJE

Spominska obeležja

Na zadnji seji skupščine kulturne skupnosti občine Kočevje konec aprila, so podali poročilo, da opravlja zadeve s področja varstva kulturnih spomenikov ljubljanski regionalni zavod za spomeniško varstvo. V Kočevju niso zadovoljni z urejanjem spomenikov in se zavzemajo za to, da bi v prvi vrsti organizacije združenj borcev in vodstva mladinskih organizacij ob sodelovanju strokovne službe prevzeli odgovornost. Določiti je treba tudi kataster teh spomenikov in določiti upravljalce.

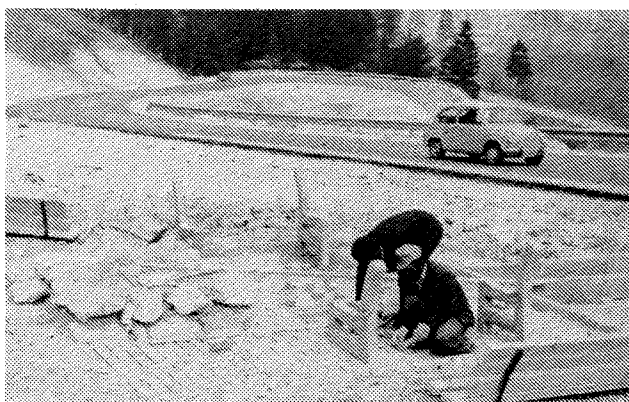
VIKTOR DRAGOŠ

POSTOJNA

Sklepi in izvršeno delo

Upravni odbor mestne organizacije ZZB NOV Postojna je imel 23. aprila svoj redni sestanek pred letnim občnim zborom te organizacije. Sklenili so, da bo občni zbor mestne organizacije 26. maja v Domu JLA v Postojni. Udeležilo naj bi se ga čimveč članov te organizacije. Sprožili so tudi vprašanje, kaj bo s starim zdravstvenim domom. Niso pa pozabili na kraje katastrofalnega potresa v Baru in Ulcinju ter okolju. Namenili so jim del finančnih sredstev.

IVAN MEZGEC

BLEJSKA DOBRAVA

Premeščeno spominsko obeležje

Pri gradnji novega dela ceste od Blejske Dobreve proti Poljanam nad Jesenicami so morali odstraniti spominsko obeležje padlega partizana Leopolda Kovačiča. Za to pristojni so se dogovorili o novem prostoru za spomenik, med drugim in tretjim ovinkom novega dela ceste. Delavci Cestnega podjetja Kranj že urejajo prostor.

BRANKO BLENKUŠ

KOČEVJE

Priznanja OF

Na slavnostni seji OS ZSS in OK SZDL v Kočevju so ob prazniku OF podelili najzaslužnejšim tovarišem in tovarišicam priznanja OF. Po podelitvi priznanj je bila še proslava v šeskovem domu, kjer so se spomnili tudi praznika osvoboditve Kočevja 4. maja 1945.

PETER ŠOBAR

LJUBLJANA

Razstava najboljših

Občinski odbor ZZB NOV Ljubljana Šiška je letos že osmič povabil najboljše med najboljšimi, ki so tekmovali v likovnem in pismenem izražanju na temo Pot KPJ in na temo NOB. Tekmovali so učenci 16 ljubljanskih osnovnih šol, ki so se jim pridružili učenci osnovne šole pobratene mesta Kavadarci iz Makedonije. Najboljša dela so razstavili, najboljše dela pa nagradili.

JOŽICA ZOROJA

KOČEVJE

Ekipni pohod okrog Kočevja

Dvaindvajsetega aprila so v Kočevju organizirali pohod starih in mladih po dveh progah; 6 in 13 kilometrov dolgih. Prijavilo se je sto ekip.

PETER ŠOBAR

Tovarišice iz ekipe pohoda takoj po startu pri Domu za telesno vzgojo.

LJUBLJANA

Šiška ob delavskem prazniku

Na predvečer 1. maja leta 1943 so na Šancah blizu stare cerkve v Šiški hrabri mladinci in mladinke obesili na najvišjo smreko slovensko zastavo, pod smreko pa so prižgali kres. Hkrati je stekla akcija trošenja OF listkov.

Pionirski odredi so že večkrat obiskali te kraje. Izraženo je bilo mnenje, da bi na Šišenski poseki postavili spominsko obeležje, in zakurili kres, kakor takrat mladina pred delavskim praznikom. Uredili naj bi peš pot na Šišenski hrib, a smo še vedno pri načrtih, čeprav se je mladinska delovna brigada prijavljala že ob počitnicah 1977.

MARJAN MEDVEŠČEK

VELENJE

Razvitje prapora v Velenju

Štiriindvajsetega aprila so člani ZZB NOV Velenje »Center« levi breg razvili svoj prapor v prostorih osnovne šole Anton Aškerc. Praporščak Stane Filipič se je zahvalil za zaupanje, ki so mu ga izkazali, ko so mu prapor izročili v varstvo.

MARTIN SLATINŠEK

JESENICE

Program dela borčevske organizacije

Občinski odbor ZZB NOV Jesenice ima letos obsežen program dela. Za to pa je potrebno uspešno vključevanje članov v družbenopolitično aktivnost, še boljše organiziranost in redno seznanjanje članov.

Vso pozornost bodo namenili skrbi za varstvo spomenikov in postavitvi novih obeležij. V programu je tudi nadaljnje poglobljanje delegatske organiziranosti.

BRANKO BLENKUŠ

Tovariško srečanje artiljerijcev

Borci artilerije 9. korpusa NOV in 19. SNOB Srečka Kosovela ter vaščani krajevnne skupnosti Trnovo prireajo ob dnevu mladosti in prazniku krajevnne skupnosti Trnovo tovariško srečanje s kulturnim programom, ki bo v nedeljo, 27. maja 1979, s pričetkom ob 9.30 na Trnovem pri Novi Gorici.

K udeležbi vabimo vse pripadnike enot artilerije 9. korpusa in 19. brigade Srečka Kosovela, svojce padlih in umrlih borcev omenjenih enot ter prebivalce Trnovske planote.

Odbor za proslavo in tovariško srečanje

Vabilo na praznovanje

Krajevna skupnost, družbenopolitične organizacije, osnovna šola Kranjska gora in odbor borcev Jeseniško-bohinjskega odreda vabijo vse borce odreda na praznovanje krajevnega praznika Kranjske gore in poimenovanje osnovne šole Kranjska gora po partizanski enoti »Jeseniško-bohinjski odred«.

Prireditve bo ob vsakem vremenu v nedeljo, dne 20. maja 1979, s pričetkom ob 9.30. Zborna mesto borcev odreda je pred hotelom »Larix« v Kranjski gori.

Posebni vabil ne bo.

Po končani slovesnosti bo sprejem in srečanje borcev. Prijave za avtobusni prevoz borcev odreda sprejemajo do 17. 5. 1979

Bohinj – Mirko Košnik, Brodš

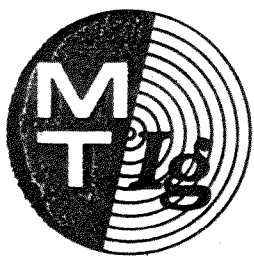
Gorje-Bled – krajevna odbora ZB NOV

Radovljica – Občinski odbor ZZB NOV

Jesenice – Občinski odbor ZZB NOV

odbor Jeseniško-bohinjskega odreda

Dopisnikom se opravičujemo, ker smo morali zaradi velikega števila dopisov le-te skrajšati.

MIZARSTVO in TAPETNIŠTVO Ig

tel.: 061 76-071, pošta 61292 Ig pri Ljubljani, žel. postaja Škofljica, žiro račun 50101-601-23376
76-139,
76-093 (dir.)

S svojimi kvalitetnimi izdelki se cenjenim potrošnikom
priporočamo

OBLOGA SLIKOPLASTIKA LJUBLJANA - POLJE

TELEFON: 48-101, 48-102 — ŽIRO RACUN 50101-801-15507

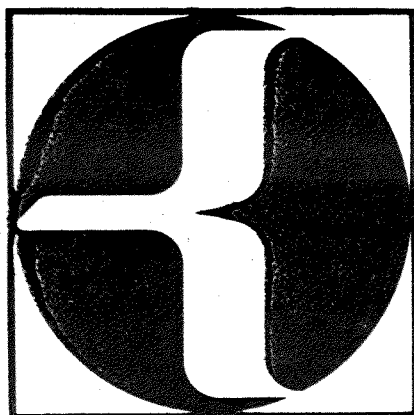
- oblaganje sten in podov s keramičnimi, keramitnimi, klinker ploščicami in mozai-
kom
- soboslikarska in pleskarska dela
- oblaganje s tapetami, polaganje tlakov iz plastičnih mas in iglanih preprog

KOVINSKO PODJETJE KRANJ — SUCEVA ULICA 27

tel. 23-160, dir. 23-567, kom. 26-174; žiro račun: SDK
KRANJ 51500-601-10521

- kovinski elementi za gradbeništvo, indu-
strijska okna in vrata na ročni in motorni
pogon
- kovinske konstrukcije
- splošno ključavničarstvo
- tehnološka, transportna, skladiščna, gal-
vanska oprema in naprave
- kleparstvo

CERTUS

MARIBOR, n. sol. o.
Partizanska 3

TURISTIČNO,
GOSTINSKO IN
PROMETNO
PODJETJE

POSLOVNO ZDRUŽENJE ENERGETIKE SR SLOVENIJE

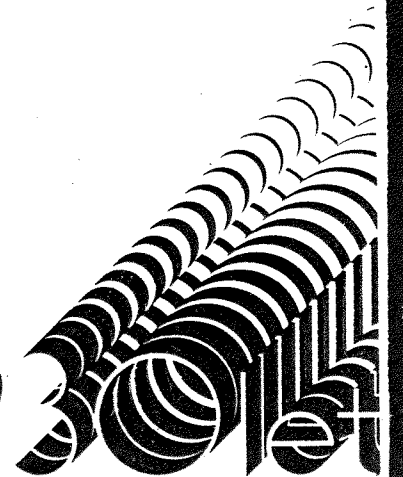
ELEKTROGOSPODARSTVO • PREMAGOVNIŠTVO • PLINARSTVO • NAFTA • PORABA ENERGIJE
LJUBLJANA, HAJDRIHOVA 2

elektrogospodarstvo • premogovništvo • plinarstvo • nafta • poraba energije

Vsem borcem, občanom, delovnim ljudem in
kolektivom čestitamo za 9. maj — dan zmage!

SLOVENIJALES
TOZD Stanovanjska
oprema
Mestni trg 23
Ljubljana

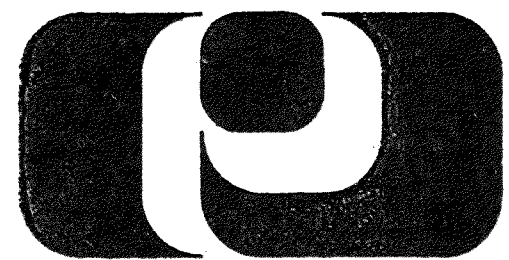
s svojimi poslovnimi enota-
mi — trgovinami pohištva v:
Ljubljani, Titova 52
in Plemljeva 86, Vižmarje
Kranj, Savski log
Celje, Medlog 18
in Zidanškova 10
Slovenjgradec,
Glavni trg 26
Maribor, Cankarjeva 4
Hoče, pri Mariboru

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Telef. račun 50103-601-23238

papirografika p. o.

trgovina na veliko, izvoz-uvoz, zastopstva in
konsignacija, Ljubljana, Moše Pijadejeva 5, p.
p. 233/V
Žiro račun: SDK Ljubljana: 50101-601-15122
Telex: Yu — pagra: 31211
Telefon: 315-888

Papirografika je edina specializirana trgo-
vina v SR Sloveniji za potrebe grafičnih po-
djetij in tiskarn. Poleg prodaje papirjev, kar-
tonov in lepenke in vseh vrst grafičnih mate-
rialov domačih in inozemskih dobaviteljev,
uvažata tudi stroje in opremo ter zastopa ino-
zemske firme.

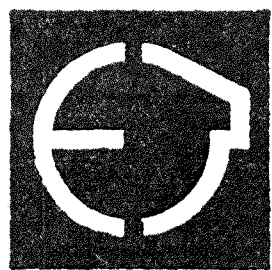

TITAN

tovarna kovinskih izdelkov
in livarna
n. sol. o. KAMNIK

Proizvaja:

- fitinge črne in pocinkane
- ključavnice – navadne in cilindrične
- motorne mesoreznice s kapaciteto do 180 kg mesa na uro
- ulitke iz temper litine
- ostale proizvode za široko potrošnjo

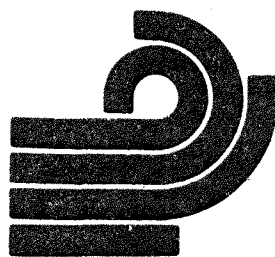
exoterm
64001 kranj
jugoslavija

KEMIČNA TOVARNA

TELEFON 21-320
TELEX 34554
TELEGRAM: EXOTERM KRANJ

**livarji, vaši tehnološki problemi bodo rešeni,
talili in ulivali boste ekonomično, če boste
uporabljali naše proizvode:**

- talila za zaščito, rafinacijo, degazacijo, dezoksidacijo in modifikacijo barvnih in lahkih kovin
- eksotermne zmesi za oblaganje in posipanje napajalnikov
- druga pomožna livarska sredstva
za nasvete in podrobnejša pojasnila se obrnite na našo tehnično-komercialno službo

brest
cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

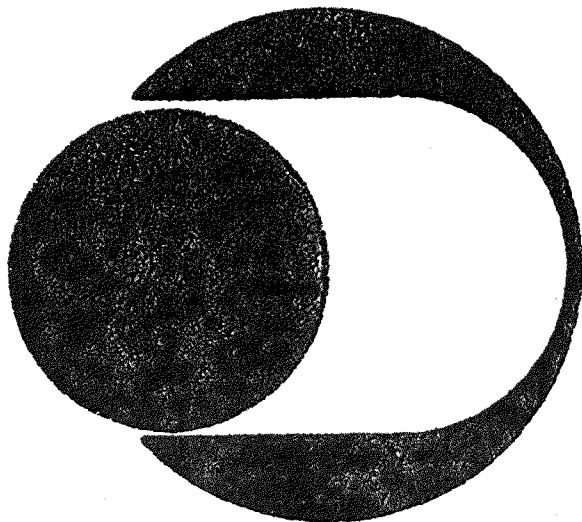
Regal
Katarina
1

**Izdelke si lahko ogledate
in kupite v:**

**Salonu pohištva Brest Cerknica, v
prodajalni Brest v Mariboru, Kneza Koclja 6**

**V vseh specializiranih trgovinah s
pohištvom**

DONIT

Kemična industrija
Medvode

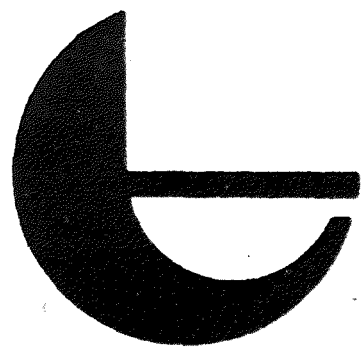
Telefon: 611-106, Telex: 31-365 YU
DONIT

**Proizvodni program
delovne organizacije
Donit obsega:**

- filtri za gorivo, zrak in olje za motorje z notranjim izgorevanjem in industrijski filtri
- tehnični laminati
- tesnilni materiali – tesnit
- kovinsko plastična tesnila za motorno in drugo industrijo
- sintetične smole
- mase za stiskanje
- odpreski iz plastičnih mas in frikcijskih materialov
- sintetična lepila
- polirne in brusne paste
- elektroizolacijski materiali iz porcelana
- okrasna keramika
- poliesterski izdelki
- elektroimpregnacijski materiali
- antene in gumbi
- žične in plastične tkanine, pletiva, mreže
- poliesterski laminati

» TERMİKA « LJUBLJANA ŠTEV. » 101 «

uredništvo in uprava TV-15.

[illegible]

GRIŽE

Kurirčkova pošta na Šprajčevem hribu

Zaključna prireditev ob pohodu Kurirčkove pošte v občini Zalec je bila 18. aprila na Šprajčevem hribu nad Savinjsko dolino. Zbrane je pozdravil predsednik občinske konference ZSMS Zalec, tovariš Oto Žager. Pionirji so Kurirčkovo pošto izročili predvojnemu skojevcm, po proslavi pa so jo ponovno prevzeli, da jo izročijo vrstnikom na Kalu.

FRANC JEŽOVNIK

METLIKA

Uporniška tradicija

Za Metliko in njeno okolico kažejo zgodovinski podatki, da so imeli ljudje v teh krajih uporniško tradicijo. Že v letu 1937 so v tem kraju ustanovili organizacijo Komunistične partije, ki je pozneje uspela organizirati upor proti okupatorju. V partizanske enote so odšli nekateri posamezniki že v septembru 1941. Ob praznovanju 60-letnice KPJ, SKOJ, sindikatov in organiziranega delavskega gibanja, ki je bilo 25. aprila ob slavnostni seji vseh vodstev družbeno-političnih organizacij občine Metlika so orisali delo KPJ. Članom ZK, ki so v tej organizaciji več kot 30 let pa so podelili priznanja in sprejeli približno 30 novih članov.

VIKTOR DRAGOŠ

SPODNJA IDRIJA

Tradicionalno tekmovanje

V osnovni šoli »Vojkove brigade«, v Spodnji Idriji je bilo v 26. aprila že enajsto tradicionalno tekmovanje v poznavanju dogodkov iz NOB v bližnji in širši okolici. Letošnje tekmovanje je bilo na temo »Partizanska saniteta na našem območju«. Tekmovali sta dve skupini učencev osmega razreda. Obema sodelujočima ekipama so predstavniki družbeno-političnih organizacij podarili knjižne nagrade.

JANEZ JERAM

SPODNJA IDRIJA

Srečanje vojkovcev

Domicilni odbor Vojkove brigade, občinski odbor ZB Idrija in nekatere krajevne organizacije ZB bodo letos organizirali srečanje nekdanjih borcev Vojkove brigade. Srečanje bo predvidoma na Bevkovem vrhu nad Otaležem v mesecu juniju. Pretežen del organizacije bo nosila krajevna organizacija ZB Cerkno.

JANEZ JERAM

RAVNE NA KOROŠKEM

Ugotovitve letne konference

Aprila so organizacije vojaških invalidov občine Ravne na Koroškem na svoji letni konferenci pregledali lanske leto delo. Ravenska občina ima še 205 vojaških vojnih invalidov in družinskih upravičencev. V občini so štiri združenja VI. V lanskem letu so skrb namenili predvsem bolnim in ostarelim članom, z veliko pozornostjo pa so delali tudi za ohranjanje tradicij.

IGNAC ZDOVC

Komandant odreda »Milojka Štrukelj« Igor Papež med »bojem« na obronkih Gabrijela in Danijela.

Foto: M. G.

NOVA GORICA

Uspešna obrambna vzgoja

Letos po vseh osnovnih in srednjih šolah v novogoriški občini obrambno vzgojo povezujejo s 30 letnico obrambne vzgoje mladine pri nas. Ustrezne naloge vključujejo v programe obrambnih dni po osnovnih in srednjih šolah, pri čemer se povezujejo predvsem z rezervnimi vojaškimi starešinami na svojem območju.

Ne gre le za načrtno sodelovanje rezervnih vojaških starešin s šolsko mladino, marveč za uspešno sodelovanje z mladinsko organizacijo sploh, tudi v času šolskih počitnic, ko se člani ZRVS ob načrtovanju vojaškostrokovnih in idejnovzgojnih skupnih akcij z mladino novogoriške občine aktivno vključujejo s svojim strokovnim znanjem in politično razgledanostjo. Mladinske delovne brigade bodo tudi letos udeležene pri nadaljnji graditvi kožbanskega vodovoda v Goriška Brda.

V osnovnih šolah v Braniku, Dornberku, Renčah, Mirnu, Šempasu, Ivan Rob v Šempetru, Milojka Štrukelj v Novi Gorici, Solkanu, Čepovanu, Desklah, Kanalu, Dobrovem in osnovni šoli »Kozara« v Novi Gorici so se letos zelo dobro pripravili na obrambni dan. Pri izvedbi je pomagalo udeležencem kar 165 rezervnih vojaških starešin z območja novogoriške občine. Gre za organizirano pomoč, ki jo šolski mladini odgovorno in načrtno nudi občinska konferenca ZRVS v Novi Gorici.

Učenci od prvih do četrtyh razredov so imeli obrambnošportni dan in so obiskali pod vodstvom prosvetnih delavcev razne kraje ter spomenike iz naše narodnoosvobodilne vojne.

Na šoli Milojke Štrukelj v Novi Gorici so za razliko od drugih šol novogoriške občine organizirali učence v vojaške enote. Tako je bil odred Milojka Štrukelj sestavljen iz 4 bataljonov, bataljoni pa iz štirih pehotnih čet, čete so imele po tri vode, v vsakemvodu pa so bili trije oddelki. Ves komandni kader so volili učenci sami.

Le štirje od 48 vodov so padli v sovražnikovo »zasedo.« Bilo je kot v pravi vojašnici.

MILE GOJKOVIČ

ŠENTJUR PRI CELJU

Ob letni konferenci poglobljeno tovarištvo

Ob koncu marca smo na letni konferenci borčevske organizacije v Šentjurju pri Celju izmenjali veliko dragocenih misli. Sestav organizacije je pester, skupaj ima 236 članov. Obravnavali so socialna in zdravstvena vprašanja svojih članov in poudarili utrjevanje resničnega tovarištva.

BARTOL BOROVNIK

KOPER

Invalidi Kopra na Malem Lošinju

Zveza vojaških vojnih invalidov Koper je 21. aprila priredila za svoje člane izlet na Mali Lošinj. Udeležilo se ga je 89 članov organizacije. Člani invalidske organizacije so izrazili željo, da zberejo prispevek za prizadete ob potresu v črnogorskem primorju. Skupaj so prispevali 7.380,00 din.

JOŽE COLJA

CELJE

Ustvarjalne sposobnosti

Ob letošnjem 1. maju je bil poseben poudarek na medobčinski reviji Naša beseda 79, ki so jo predvajali v Slovenskem ljudskem gledališču ter v Pionirskem domu. To tradicionalno mladinsko srečanje dokazuje ustvarjalne sposobnosti in odnos mladih do kulture, saj se je letos priglasilo k nastopu kar 50 skupin.

ZORA VIVOD

PTUJ

Po poteh prvih slovenskogoriških partizanov

Ob letošnjih jubilejih so v Ptuj organizirali letos že deseti tradicionalni pohod po poteh revolucije s proslavo v novem spominskem parku pri gozdičku Laze v Mostju, kjer je 8. avgusta 1942 v junaškem boju izkpravela slovenskogoriška četa.

Na proslavi so podelili visoko državno odlikovanje nekdanjemu komandantu Kozjanskega odreda Karlu Zmavcu. Poslali so pozdravno pismo tovarišu Titu.

FRANJO HOVNİK

RESEVNA

Osnovnošolci na pohodu

Ob dnevu ustanovitve OF in 35-letnici ustanovitve Kozjanskega odreda je mladina osnovne šole Nada Celinšek iz Griž odšla na enodnevni pohod po poteh 1. celjske čete in Kozjanskega odreda. Osrednja slovesnost je bila pri spominskem obeležju, ki stoji na mestu ustanovitve 1. celjske čete.

FRANC JEŽOVNIK

BELTINCI

Razvitje prapora

Ob 27. aprilu in 1. maju je krajevna organizacija SZDL v Beltincih pripravila slovesno proslavo v tamkajšnji kinodvorani.

Rudi Rapl-Savo, podpredsednik občinske organizacije ZZB NOV Murska Sobota je domačim 56 članom borčevske organizacije Beltinci predal prapor. Ob zaključku proslave pa je krajevna organizacija SZDL Beltinci podelila letošnja priznanja OF najzaslužnejšim posameznikom.

FILIP MATKO

ŠKOFJA LOKA

Peš v Bohinjsko Bistrico

Komisija za LO in DS pri občinski konferenci ZSM Škofja Loka je pripravila v počastitev 1. maja in partijskih jubilejev pohod v Bohinjsko Bistrico za člane pohodne enote iz Škofje Loke in Kranja.

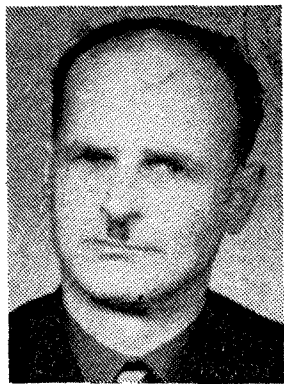
MOJCA PIRMAN

LJUBLJANA

Šiškarji zmagovalci

V počastitev partijskih jubilejev je balinarski klub upokojencev priredil tradicionalno balinarsko tekmovanje na dvosteznem balinišču kluba upokojencev Rudnik. Sodelovalo je osem ekip. Zmagali so Šiškarji.

VINKO BOVCON

Anton Okoren

Novembra lani je za posledicami hude bolezni umrl tovariš Anton iz Velike Račne. Kot delavec-proletarec se je naprednemu gibanju priključil že leta 1941. Svojo pripadnost OF ni skrival, zato so ga Italijani leta 1942 aratirali in ga odpeljali v internacijo. Po kapitulaciji Italije so ga ujeli Nemci in ga internirali v Nemčijo. Po osvoboditvi je pomagal pri obnovi domovine.

Ciril Debeljak

Lani smo se na pokopališču v Podkrajju pri Velenju poslovili od rudarja in borca Cirila Debeljaka. V NOV je vstopil spomladi 1944 v prvo slovensko udarno brigado Toneta Tomšiča. Za svojo hrabrost je bil odlikovan.

Vinko Benčič

Rodil se je leta 1908 v Hrpeljah pri Kozini. V drugi svetovni vojni je od samega začetka okupacije Ljubljane delal za NOG. Izdali so ga in bil je aretiran. Po kapitulaciji Italije je prišel iz zapora, a ni dolgo ostal na svobodi. Ponovno so ga izdali in nemški SS so ga odpeljali v taborišče Dachau. Za zasluge je prejel tri odlikovanja.

Sedaj počiva na pokopališču v Postojni.

Jakob Lotrič

V Selcih nad Škofjo Loko so se novembra lani poslovili od borca Prešernove brigade Jakoba Lotriča-Cvetka. Že leta 1942 je bil v begunjskih zapori. Boril se je v Žirovskem vrhu leta 1943. Po osvoboditvi je bil družbenopolitični delavec. Na gradili so ga z več odlikovanji.

Ana Kostelec

Rodila se je blizu Metlike. Ob okupaciji Jugoslavije je s sestrami in brati začela delati za NOB. Njena hiša je bila stalno odprta aktivistom in brcem NOV. Sodelovala je v mladinski organizaciji v vasi. Po vojni je kot članica ZK nadaljevala delo, ki ga je začela med vojno. V decembru lani smo se poslovili od nje.

Alojz Vraničar

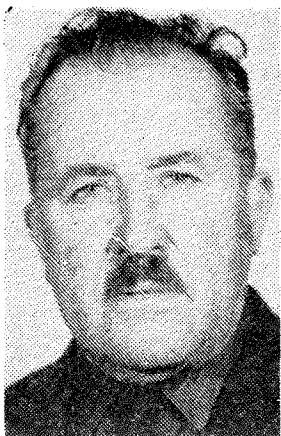
Rodil se je pred 62 leti v Rosalnicah pri Metliki. Že pred vojno je spoznal napredne ideje. Po zlomu stare Jugoslavije, posebno pa v letu 1942 ga srečamo na organiziranem delu za NOB. Med partizane je odšel maja 1943 ga srečamo na organiziranem delu za NOB. Med partizane je odšel maja 1943 v Belokranjski odred. Vključil se je v vrste 15. belokranjske brigade. Od aprila 1944 pa do konca vojne je bil komandant bataljona v 7. korpusu NOV in POS. Bil je ranjen in postal 50 odstotni invalid. Domov je prišel s činom poročnika.

Pokopali smo ga novembra lani na pokopališču v Metliki.

Franc Rogelj

Umrl je tovariš Franc iz Repč pri Trebnjem. Zaradi pripadnosti NOB so ga fašisti že leta 1941 aretirali in v internaciji je bil do konca vojne. To mu je pustilo posledice in je bil invalidsko upokojen. Dalj časa je živel v Žirovnici, umrl pa je na Jesenicah.

Franc Burgar

Za vedno nas je zapustil tovariš Burgar, borec in aktivist NOB. Rodil se je leta 1908 v Ribnici. Ob okupaciji Jugoslavije se je opredelil za OF. Prišel je v partizansko bolnišnico v Ribnici, potem pa deloval kot gospodarski referent na ribniško-notranjskem območju. Za svojo prizadevnost je bil odlikovan. Tudi po osvoboditvi je bila njegova pota aktivna.

Anton Rutar

Na tolminskem pokopališču smo se 28. januarja letos poslovili od tovariša Antona Rutarja, rojenega leta 1901 v Zadlazi-Cadrgu. Italijani so ga kot zavednega Slovenca aretirali in ga odgnali v kazensko enoto na Sicilijo v začetku leta 1943. Ko so ga zavezniki osvobodili, se je priključil NOVJ. Postal je borec 4. prekomorske brigade. Boril se je na sremski fronti in dočakal konec vojne v Grazu v Avstriji. Odlikovali so ga z medaljo za hrabrost.

Franc Česen

Rodil se je leta 1906, umrl pa decembra 1978. Še pred vjno je bil član »Svobode«. Rastel je v družbi herojev Verdika in Gregorčiča ter prvoborcev Talerja, Mlakarja in drugih. V Poljanah je deloval kot aktivist OF. Med NOV je bil komandir artilerijske enote, od junija dalje pa komisar artilerijskega divizion 31. divizije 9. korpusa. Prejel je odlikovanja.

Vida Kos

Umrta je v 55. letu starosti in smo jo pokopali na dobavskem pokopališču decembra lani. Bila je prizadevna aktivistka OF od začetka vstaje. Zaradi izdajstva je bila v letu 1943 več kot pol leta v begunjskih zapori. Odpustili so jo z neozdravljivo boleznijo, ki ji je kljubovala ves čas po vojni. Ostala nam bo v lepem spominu.

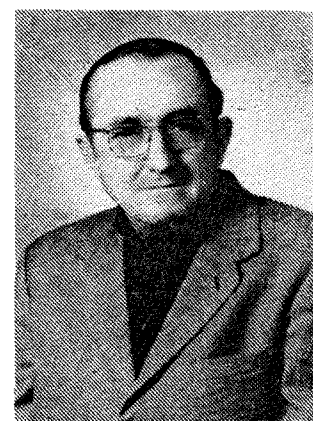

Andrej Pistotnik

Sredi januarja smo se na pokopališču v Zagorju ob Savi poslovili od tovariša Andreja, rojenega leta 1903 blizu Kamnika. Med vojno je aktivno sodeloval v NOG in OF. V NOB se je aktivno vključil leta 1944. Bil je borec 12. SNOUB. Postal je vzoren četni starešina. Prejel je več odlikovanj. Po vojni se je aktivno vključil v politično delo.

Prijatelju v spomin

Spominski slovesnosti v Trevisu je prisostvovala tudi delegacija ZZB in ZK ter na njegov grob položila venec

Luigi Casagrande

V Trevisu, Italiji je nenedoma umrl tovariš in velik prijatelj Jugoslavije Luigi Casagrande, sekretar pokrajinskega odbora A. N. P. I. za pokrajino Treviso, član KPI, garibaldinec, borec v drugem korpusu NOV.

Ob kapitulaciji Italije se je, kakor tisoče drugih italijanskih vojakov, tudi mladi Casagrande vključil v vrste narodnoosvobodilne vojske.

Izhajajoč iz delavske družine, tudi sam delavec, se je zavedal, da je boj jugoslovanskih narodov za svobodo tesno povezan z bojem italijanskih protifašističnih množic – da je to naš skupni boj. Sodeloval je v vseh bojih svoje enote do osvoboditve Zagreba, kjer je dočakal konec vojne.

Iz Zagreba je pohitel domov v rodni Treviso, vedoč, kako ga komaj osvobodjena domovina potrebuje. V Italiji, kjer so se prilike drugače odvijale, je organizacija nekdanjih partizanov močan činitelj v nadaljnjem boju italijanskih množic za demokracijo. In Luigi Casagrande je vse svoje organizacijske sposobnosti posvetil borčevski organizaciji partizanov A. N. P. I. Nikdar ni pozabil skupnega boja z našimi borci! Že pred petnajstimi leti je organiziral obiske italijanskih borcev v Jugoslavijo, posebno še v Ljubljano. Skoraj vsako leto prihajajo italijanski borci na obisk naših krajev, znamenitih iz narodnoosvobodilne vojne. Vse to je bila tudi pobuda Luigija Casagrandeja. Globoko se je zavedal, da so borci tostran in onstran meje borci istih ciljev – za mir in svobodo.

Bil je eden tistih, ki je nenehno gradil mostove med dvema sosednima narodoma.

Luigi Casagrande. Širom po Jugoslaviji ima prijatelje, tovariše. Rad je imel otroke in ljubil je glasbo. Nikdar ni zamudil priložnosti, da ne obišče ljubljanske opere. Bil je dober človek, humanist, pacifist – komunist.

Organizaciji A. N. P. I. in KPI sta mu v nedeljo, 6. maja, priredili spominsko slovesnost v mestnem gledališču v Trevisu. Sodeloval je godalni kvintet iz Bologne, v spomin nanj in njegovo veliko ljubezen do glasbe. Spominski slovesnosti sta prisostvovali tudi delegaciji ZZB in ZK ter na njegov grob položili venec.

Vsi, ki smo ga poznali, ga bomo ohranili v svetlem, hvaležnem spominu.

V. Š.-GABER

PRAVNA POSVETOVALNICA PRAV

Karel Leskovec:

Vojakova
usoda

6

Kaj je moglo biti hujše za Biliča, ki je bil z dušo in telesom za partizane in za novi čas, ki so ga prinašali, kot to da so ga hoteli postaviti za podpredsednika. »Jaz da bom tebi podpredsednik, čeprav se zdaj zaudarjaš po ustaših,« je brez dlake na jeziku zletelo iz užaljenega komandirja. Edini partizan v vasi, komandir in oficir! »Sprejel bom to dolžnost, če ti izgineš iz pisarne,« je kot huda ura zavrelo v njem. Tako je v parih besedah povedal kaj misli o teh rečeh. Z dneva v dan so se stvari vse bolj zapletale. Kamorkoli je šel, je občutil, kako se vse nagiba proti njemu. Prepričan je bil, da bo enkrat zavrelo. Čeprav je bilo stanje v vasi prav čudno, se vseeno ni mogel držati samo doma, včasih je moral zaviti tudi na vas in v gostilno, posebno na jesen, ko so bili večeri dolgi, da koga najde in se z njim kaj pomeni. Bilo je v nedeljo zvečer. Poznojesenski dan. V vaški gostilni se je našel z bratrancem in še nekim Jozom, že v letih, iz sosedne vasi. Ta je bil edini v vasi, ki je delal za partizane. V majhni zadimljeni gostilni, ki je stala zraven glavne ceste, se je kar trlo ljudi. Vsi trije so sedeli v kotu za mizo. Jozo, ki jih je takrat imel že blizu petdeset let, je živel sam. Ob agrarni reformi je dobil v hribovski vasi nekakšno majhno posestvo. Večkrat je potožil, da mu je težko, ker mu sosedje če le morejo nagajajo in tudi bande se boji, ker se še vedno skriva po okoliških hribovih. Pogovarjali so se kot ponavadi ljudje, ki eden drugemu pripovedujejo svoje probleme in težave. »Zdravo domobranci,« je nekdo kot iz vedrega neba siknil proti njihovi mizi. V tej gneči, ko so vsi povprek vresčali kot v čebelnem panju, niso vedeli, kdo jih izziva. Živčav je malo utihnil, kot bi tudi ostali, ki so sedeli in stali tam okrog, slišali in zdaj čakajo, ali se bo izživljanje razpletlo v prepir. »Saj sva bila skupaj. V Karlovcu v isti kasarni. Kaj se sprenevedaš. Pa reči da ni resnica kar sem povedal.« Dvignil se je od sosedne mize možak in stopil za korak bliže. Ni mogel skriti, da ga je že precej, »zbasal« pod kapo. Tisto, da sta bila dvainštiridesetega leta skupaj pri domobrancih je res držalo, samo s to razliko, da je možak pričakal kapitulacijo v domobranski uniformi, Bilič pa v partizanski. Kot da bi prižgal mino, je v Biliču zavrelo. Kdo ve, kako bi se končalo, če ne bi prav takrat prišla knjevska patrulja. Potem so ugotovili, da je nekaj vojakov slučajno zavilo v gostilno. Vendar, bilo je dovolj, da so se razgreti duhovi pomirili. Posebno tisti, ki so še iz vojne nosili maslo na glavi in so zdaj pri izzivanju bili glavni, so po najkrajši poti zapustili gostilno. Ta dogodek je tisti večer rešil Biliča nevarnega pretepa. Stvar pa s tem še zdaleč ni bila rešena.

Čez kakšen teden je bil na krajevnem odboru sestanek. Nekateri, ki so se večkrat sukali okrog odbora, so vedeli, zakaj gre. Bilič o tem ni vedel ničesar. Zvedel je šele na sestanku. Predsednik je povedal in na široko obrazložil, zakaj gre. »Če nam bo vreme naklonjeno, bomo drugi teden začeli jesensko oranje.« To seveda ni bilo nič hudega in tudi nič nenavadnega. Imeli so veliko zemlje od kmetov, naj si bo, da jih je razlástila agrarna reforma, ali pa so po osvoboditvi zbežali in tako je njihova zemlja pripadala krajevnemu odboru in kasneje kmetijski zadrugi, ki se je ustanovila poleti. »Najprej bomo šli v Zalaze k Jozu. On ima še precej njiv in senožeti neobdelanih.« Tisti, ki so bili proti njemu, so zadovoljno gledali eden drugega. Seveda pridelke iz zoranih njiv potem ne bi pobral Jozo, temveč zadruga, tako nekako je pojasnil predsednik. »Zakaj pa ravno njemu. Koliko je njiv, ki se jih še dotaknili nismo. On jih bo že sam obdelal. Saj je zemlja njegova, kaj se potem mi mešamo v to. Sama zavist vas je. Radi bi ga spravili iz posestva.« Iz Biliča je vrelo. Ni se prepiral. Povedal je to, kar je mislil in na koncu še dodal, da on tja ne gre, zapustil sestanek in odšel domov. Še ena črna

pika več za Biliča. Čez kakšen mesec, je Jozo skrivnostno izginil. Potem so vedeli povedati, da ga je najbrž ubila banda. Točno se pa ni zvedelo nikdar. Nekateri celo trdijo, da so ga pospravili domačini. Iz kakšnih vzrokov, tako ali tako vemo.

Kar se je dogajalo tisti večer v gostilni in še druge stvari, ki so se kopičile okrog Biliča še zdaleč niso bile pozabljene. Vse se je tako čudno in nevarno sukalo, da je moralo priti do obračuna. Zima je že trdo zakoračila v deželo. Iz nizkih oblakov so neslišno drsele redke snežinke skozi mrzel zamegljen zrak. Popoldan sta z bratranec sedela doma, zvečer pa sta zavila v gostilno. Že več tednov je minilo, odkar sta bila zadnjič tam. Tako čudno se je zasukalo, kot da so tudi tisti, ki so venomer čakali kdaj ga kje ujamejo na samem in obračunajo z njim, zato stali pred gostilno. Še preden sta zavila noter, je nekdo iz skupinice preklel Biliču mater in ga počastil kot partizansko kurbo. Kot na filmu, tako je bilo vse skupaj. Zasvetil se je nož in že se je kot pokošen znašel na tleh. Pod njim se je pokazala velika krvava luža. Najprej je zamahnil bratranec, na pomoč pa mu je priskočil še Bilič. »Ta mi ne bo več psoval mater niti partizane.« Nož in kri sta napravila svojo. Niso pričakovali takega obračuna, zato so obstali kot vkopani.

Odšla sta proti domu in zjutraj na milico. Bratranec je dobil deset let zapor, Bilič pa tri. Ko se je po treh letih vrnil domov, je živel kot v samostanu. Kot velike nesreče se je izogibal gostilne in ljudi, ki so bili krivi, da je prišlo do česa takega. Vendar življenje teče dalje. Bilič je živel kot brodolomec, osamljen na otoku. Zaradi kazni je izgubil čin in izključen je bil iz vseh organizacij. Čeprav je preteklo veliko let, še vedno ni popolnoma uspel domačinom dokazati, kje je bil potem, ko je kapituliral Italiji.

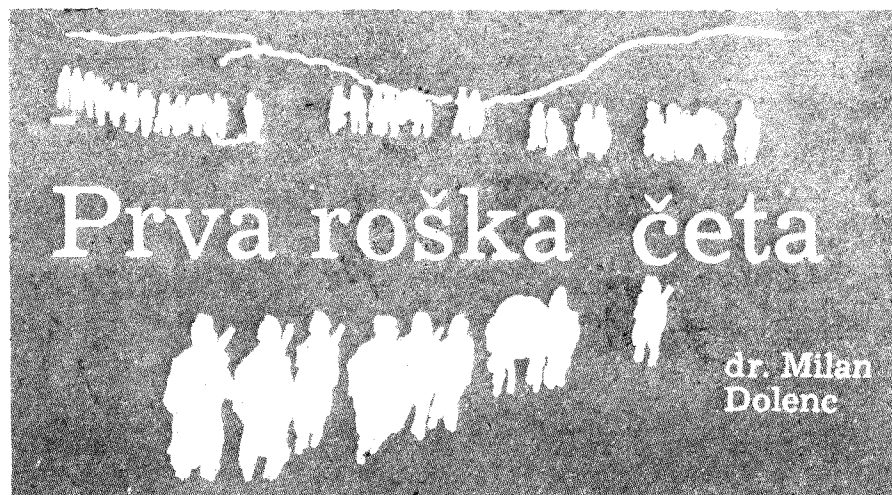
Koliko jih je bilo v vasi, ki jim je lahko kar iz obraza prebral, kako so zadovoljni, da so ga spravili na kolena, in še v tisti organizaciji, kamor pripada vsak partizan, so nekako čudno mleli z rokami, kot, da so tudi oni zadovoljni, da se je stvar tako zapletla. Še danes, ko mi je to pripovedoval, si ni mogel razložiti zakaj so se vsi tako zakleli proti njemu. Preveč je bil iskren in vsakemu je povedal, kar mu je šlo. Tak je bil vedno in tak je ostal tudi danes. Kljub vsemu je trdno upal, da bo prišel čas, ko bo razen njega še nekdo drug posegel vmes in povedal vsem resnico. Kot da bi mu kdo šepnil na ušesa. »Bilič pridi nočoj v gostilno,« tako se je tisti večer po dolgem času odpravil tja. Odkar se je zgodilo ni bil več tam. Sedeli so za mizo, se pogovarjali in gledali televizijski program. Naenkrat pa, kot da bi Biliča nekdo zbolel, je skočil, stopil na sredino sobe in dejal: »Bodite tiho!« Vsi so radovedno gledali, kaj za vraga se zopet dogaja. Obnašal se je kot da odkriva nekaj, kar je vsa ta leta iskal. »Če je ta ženska živa, vam bom dokazal, kje sem bil med vojno.« Z obema rokama je kazal na televizijski ekran. Kaj se je pravzaprav dogajalo? Na televiziji je prepoznal znani obraz iz vojnih časov, in zaslutil izhod iz svoje osamljenosti. Na ekranu se je pokazala doktorica Franja Bidovec. Tista, ki je bila upravnica partizanske bolnišnice »Franje«, kjer se je on zdravil. »Partizanska saniteta med narodnoosvobodilnim bojem«, tako se je imenovala oddaja, ki jo je tisti večer prikazovala beograjska televizija. Kot da je še enkrat zaživel. V trenutku je pozabil na vse, kar se je v tem času dogajalo v vasi. Vsevpriek je pripovedoval, od kod jo pozna in kaj pomeni zanj in za vse slovenske ranjene partizane. Po dolgih letih osamljenosti, je tisti večer začutil, da le ni še vse pozabljeno in da bo zagotovo prišel čas, ko se bo ponovno srečal z ljudmi, s katerimi je v vojni preživel tisto, kar mu je dalo moč, da ni klonil niti kasneje.

(Dalje prihodnjič)

Šli smo na akcijo, da bi sovražnika spomnili na naš praznik in praznik delovnega ljudstva vsega sveta, da obstoja slovenska vojska, da pa bodo to videli tudi naši ljudje in jim tako vlili v teh časih upanje, da bomo pregnali sovražnika iz naše zemlje in da bo slovenski človek še kdaj zadihal svobodno.

Četa se je pred prihodom v dolino razdelila v dve skupini. Prva je šla v Poljane, druga pa v Gornje polje. Pri Barbiču smo šli po mostu čez Krko. Med potjo smo si v vaseh sposodili žage in sekire. Na koncu Zgornjega polja v smeri Straže, kjer je bila italijanska kasarna s posadko, smo postavili zasedo, drugi pa smo požagali veliko staro tepko, ki je padla čez cesto z velikim truščem, pa še nekaj drugega velikega drevja. Požagali smo tudi telefonske drogove. Ko je bilo delo končano smo še nekajkrat ustrelili, da bi zmotili v brezskrbnem spanju italijanske vojake. Res so kralu odgovorili z močnim streljanjem.

V začetku maja sem dobil nalogo, da sem šel s patruljo dveh borcev, enemu je bilo ime Slovan, v Rumanjo vas pri Straži, kjer je imel baje neki »belček« skrit mitraljez. Iz Pogorelca smo se spustili popoldne v dolino blizu Poljan in šli preko Riglja ter Drganjih sel v Rumanjo vas. Ker nam je na Pogorelcu primanjkovalo pitne vode ter smo bili vedno zelo žejni, posebno odkar smo imeli dovolj mesa, se nam je v neki zidanici na Riglju zelo prileglo nekaj časa »šmarnice«. Ko se je stemnilo, kar se je kmalu, ker je bilo oblačno in je rahlo deževalo, smo prišli v Rumanjo vas. Vedeli

smo v kateri hiši stanuje oni, ki ga iščemo. Ko smo prišli do hiše sem močno potrkal ter zavpil: »Aprite, qui sono carabinieri reali!« Prepričan sem bil, da bi mi odprli, čim govore slovensko. Res je odprl vrata in stal pred nami prav oni, ki smo ga iskali. Ko nas je zagledal je hotel zaloputniti vrata, a jaz sem to pričakoval in sem že podstavil nogo, da jih ni mogel zapreti. Takoj sem naperil puško vanj in na mojo zahtevo je dvignil roke, nato sem ga začel »spovedovati« kje je mitraljez. Najprej je zanikal, nato pa priznal, da puškomitraljeza sicer nima, da pa ima osem pušk, ki jih ima zakopane v zidanici v vinogradu na drugi strani Krke. To bi lahko bilo res, zato sem zahteval, da nas prepelje s čolnom na drugo stran. Pri mlinu ob Krki smo dobili čoln in vsi štirje smo stopili vanj. Fant je počasi veslal. Ko smo bili nekako na sredi Krke, ki je bila tedaj zaradi snega, ki se je še topil zelo hladna, so začeli z mitraljezom streljati z nasprotne strani. Fant je takoj odvrnil veslo, skočil v Krko in plaval nazaj, enako pa moja spremljevalca. Ostal sem sam v čolnu. Kaj naj naredim? Na sebi sem imel gozderje, za pasom dve napadalni težki bombi, nahrbtnik v katerem sem imel 800 cigaret, so jih nam nabavili v Drganjih selih, čez hrbet pa še puško. Z očmi sem iskal po vodi veslo, toda zaradi teme ga nisem videl, voda pa ga je verjetno že odnesla precej daleč. Ali naj odvržem puško in se bom tako lažje rešil? Pomislil pa sem; če se bom vrnil brez puške v četo, me bo dal Martinov takoj ustreliti. Torej je boljše poskusiti s plavanjem in se rešiti, če se pa utopim, bo še vedno bolj častno kot biti ustreljen od soborcev, kar bi bila zame največja sramota. Skočil sem v vodo in ker sem bil dober plavalec sem srečno preplaval, deloma pa pregazil blato. Seveda sem bil dlje od ostalih v čolnu, ker je vsakokrat ko je nekdo skočil v vodo čoln odrinil dlje. Vedno pripovedujem, da je bil to moj največji športni uspeh. Čeravno je bila voda, kot sem že omenil zelo hladna, tega v razburjenju sploh nisem čutil. Nad bregom, na cesti sta me čakala spremljevalca. Fant je medtem izginil. Mokri ko cucky smo šli v gozd proti Drganjim selom, kjer smo se ustavili v neki ogljarski kolibi. Za to je vedel Slovan. Zakurili smo ogenj, se slekli do golega ter razobesili perilo in obleko okoli ognja, mi pa smo polegli na klopi ob ognju ter malo zaspali. Drugo jutro ko smo si oblačili perilo, ki se je seveda le delno posušilo, je bilo od dima precej črno. Tako smo tudi mi postali črnosrajčniki. Seveda smo se vračali v taborišče žalostni, ker nismo uspešno izpolnili naloge.

Konec

Enotno: v boju proti fašizmu

Próslove 34. obletnice osvoboditve Verone, ki jo je tako kot pretekli dve leti organiziral protifašistični odbor za obrambo demokratičnih in republikanskih institucij iz Verone (enotni odbor borčevskih, odporniških in protifašističnih organizacij strank demokratskega bloka), sta se v času od 23. do 25. aprila letos udeležila Franc Črnugelj, član predsedstva RO ZZB NOV Slovenije in Drago Žvab, sekretar komisije za mednarodne stike.

Od vabljenih delegacij iz tujine so se proslave udeležile tudi delegacije iz Poljske, ČSSR in Francije.

Program manifestacij v Veroni in drugih krajih pokrajine Verone je bil zelo pester. Osrednja proslava je bila 25. aprila – italijanski nacionalni praznik v Veroni, prvo na glavnem trgu Brà pred spomenikoma »Partizanu« in spominskemu obeležju žrtvam nacifašizma in potem v dvorani palače »Gran Guardia«, kjer so v nabito polni dvorani in z udeležbo najvidnejših predstavnikov oblasti, vojske, strank demokratskega bloka sindikatov in organizacij (več kot 1000 oseb) spregovorili predstavniki delegacij iz tujine in slavnostni govornik organizatorja.

Pozdravni govor, ki ga je v imenu naše delegacije imel Drago Žvab, je bil zelo dobro sprejet – saj je bil deležen največjega aplavza. Vredno je zapisati, da se je letošnjih manifestacij udeležilo veliko število uradnih predstavnikov italijanskih oboroženih sil, v Veroni pa tudi najvišji predstavniki italijanskih in ameriških oboroženih sil.

D. Ž.

Pogovor s partizansko mamo

Pričakovali smo, da se bodo Italijani maščevali nad partizanskimi družinami, zato smo se še isti večer umaknili v snežniške gozdove

Okupator je prihrumel v našo deželo in začel s strašnim nasiljem. Nikomur ni bilo prizanešeno. Ne otrokom, starcem, materam... Mnogi teh strašnih dni ne bodo pozabili, saj so se preveč boleče vtisnili v njihova srca. In ena izmed teh Baragava mama, po domače Belčeva iz Starega trga. Obiskali smo in prosili za pogovor.

»Kako se spominjate prihoda okupatorja v vašo vas?«

– Takoj sem vedela, da nas ne čaka nič dobrega, saj je moj mož že od začetka sodeloval z OF, pa tudi jaz in otroci smo pomagali po svojih možnostih. Ko je okupator zvedel za naše sodelovanje z osvobodilnim gibanjem, se je takoj maščeval. Ubili so mojo mamo in brata.

»Kdaj ste se prvič srečali s partizani?«

– Prvi partizan je prišel v našo hišo aprila, povsem slučajno. Prišel si je sposodit kolo, da bi se od-

peljal k nekemu terencu. Potem so še večkrat prišli k nam v večjih skupinah.

»Zakaj ste morali od doma?«

– Julija 1942 so prišli Italijani in zažgali hišo, nam pa grozili, da nas bodo pobili, če se ne vrne mož. Septembra 1942 so partizani napadli italijansko postojanko v Starem trgu, Danah in Pudobu. Pričakovali smo, da se bodo Italijani maščevali nad partizanskimi družinami, zato smo se še isti

večer umaknili v snežniške gozdove. Z nami se je umaknilo še devet partizanskih družin.

»Kako je potekala ta pot?«

– Te poti ne bomo nikoli pozabili. Hodili smo ves dan in vso noč. Za odidih ni bilo časa. Težko si predstavljate, kakšen napor je bil to za otroke. Bili smo brez hrane in zato prisiljeni hoditi kopat krompir in pobirati sadje v požganih vaseh, ki jih tod ni bilo malo.

»Družina, če lahko tako rečem, v kateri ste živeli, se je imenovala Slivniški bataljon... Kako je v njem potekalo življenje?«

– To je bilo vojaško življenje. Vsako jutro smo izobesili našo zastavo in se zbrali v zbor. Sneli smo jo zvečer. Drugače pa smo morale žene kuhati, prati, šivati, skrbeti za ranjence. Otroci so bili na opazovalnici, vendar so imeli tudi učne ure in pionske sestanke.

»Ali vam je kakšen dogodek iz življenja v civilnem taborišču ostalo še posebno v spominu?«

– Bilo je 19. decembra 1942 in slabo vreme je bilo. Deževalo je, med dežjem so padale snežinke. Straže so opazile, da se nam približuje sovražnik. Borci so bili odsotni, v taborišču smo bile same žene in otroci, starčki. Bilo je nemogoče, da bi se podali v boj. Morali smo se umakniti. Ko so se borci vrnili, so našli požgano barako in Toneta Avsca – mrtvega. Okupator je vso jezo stresel nad taboriščem. Hrano so raztresli po tleh in jo s čevlji poteptali v blato.

»Kaj se je zgodilo z vami, ko je bil bataljon razpuščen?«

– Borci so odšli, bilo je to spomladi 1943, v brigade, družine pa na Dolenjsko. Pot je bila težka. Otroci niso mogli razumeti, da ni hrane. Na Dolenjskem so nas lepo sprejeli. Tam smo ostali do vrnitve v domači kraj.

»Bi še kaj radi povedali?«

– Danes lepo živimo in ni se nam treba bati, kaj nam bo prinesel jutrišnji dan. Tega ne smemo pozabiti.

KSENIJA BARAGA
VESNA MULEC
ZORAN TURK,
osmi razred
Osnovna šola »Janez Hri-
bar«
Stari trg pri Ložu

OBISK NA STENICI – Obiskali smo staro ženico na Mali gori. Zapeli smo ji pesem »Šivala je deklica zvezdo« in ji poklonili darilo. Pripovedovala nam je o legendarni Štirinajsti in o Borisu Vinterju. Partizanom je dajala hrano. Obljubili smo ji, da bomo prišli saditi krompir.

JANKO FIJAVŽ, JOŽI BUKOVŠEK
Odred »100 talcev« Stranice

Na Jurščah se je zgodilo

Bilo je hudo, vendar smo bili ponosni, da smo Slovenci

Moja stara mama stanuje v partizanski vasi na Jurščah pri Pivki. Med vojno je veliko pomagala partizanom. Zato sem jo prosila, naj mi kaj pove o tistih težkih časih. Rada je ustregla moji želji in mi začela pripovedovati.

– Prvič so Nemci prišli v našo vas 28. 12. 1943:

Hodili so od hiše do hiše, iskali partizane ali pa partizanske časopise. Vse prebivalce so odgnali na sredo vasi. Postavili so nas pred strojnice in nam grozili, da bodo vse pobili, če ne povemo, kje so partizani. To so bili trenutki groze in so se vsem vtisnili globoko v spomin. Kljub temu, da so nam grozili s strojnicami, ni nihče izdal partizanov, čeprav smo vsi vedeli, kje so. Nemci so bili besni, zbrali devet nedolžnih ljudi in jih odpeljali kot talce. Nihče se ni več vrnil. Ustrelili so jih v bli-

žini Ilirske Bistrice.

Mnogo hudega smo doživeli tudi 23. februarja 1944:

Ob 9. uri dopoldne so priletela nemška letala in bombardirala vas. Bila sem sama doma z dvema majhnima otrokoma. Andrej, tvoj ata, je bil star tri leta, Stanko pa komaj eno leto. Bilo me je strah in nisem vedela, kaj naj storim. Stisnila sem k sebi oba sinčka in čakala, kaj bo. Kdor je le mogel, je zbežal iz vasi med borovce. Na srečo na našo hišo ni padla bomba. Ko so letala odletela, sem z otrokoma stekla v bližnji gozd. Skrili smo se v velik rov pod zemljo. Tam so bili zbrani vsi vaščani. V rovu sem ostala osem dni. Stanku sem grela mleko nad svečo, ker se nismo upali zakuriti ognja. Neke noči se je Andrej zbudil in začel peti pesmico »Svoboda zlata, kmalu

boš tu... Takrat so se vsi ljudje zbudili in poslušali petje. Vsem je bilo lepo pri srcu, saj smo vsi komaj čakali svobodo.

Takrat je bilo težko življenje. Otroci niso poznali sladkorja, pa so bili vseeno zelo pridni in so znali spoštovati vsak košček kruha. Bilo je hudo, vendar smo bili ponosni, da smo Slovenci. Ponosni smo tudi na to, da med vojno v naši vasi ni bilo izdajalcev.

Z odprtimi usti sem poslušala staro mamo. Tako lepo in doživeto zna pripovedovati. Zahvalila sem se ji za pogovor. Obljubila mi je, da mi bo še pripovedovala o vojni.

TANJA ŽUŽEK, četrti razred
Osnovna šola »Bratov Vodopivec«
Pivka

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

... kjer so si ljudje kot brat in brat

Bilo je pred letom dni, ko so predstavniki sedmih osnovnih šol iz Ohrida, Višegrada, Beograda, Kotora, Reke, Zagreba in Rogaške Slatine podpisali listino o pobratenju. In: prejšnji teden je bilo v osnovni šoli Nikole Tesle v Zagrebu drugo prijateljsko srečanje učencev vseh pobratenih šol. Kako je bilo lepo! Mladi iz vse Jugoslavije so se povezali v vesel pomladni šopek in prešerno prepevali.

Tudi tisto so peli – o domovini, v kateri je lepo biti mlad.

Tako se glasi del poročila, podpisan z začetnicami Š. J.

Veseli je skalila žalostna novica o rušilnem potresu v Črnogorskem Primorju.

Kaj zdaj? Učenci osnovne šole Borisa Kidriča iz Rogaške Slatine so storili to, kar je bila njihova dolžnost. »Vodila nas je edina misel, pomagajmo in potrdimo naše prijateljstvo«, so zapisali v nadaljevanju poročila. Že naslednji dan so zbrali 15.000 dinarjev in sedaj se dogovarjajo, da bi sprejeli na svoje domove okrog šestdeset učencev iz prizadetih krajev.

Kmalu bo skupno odmevala pesem »Lepo je v naši domovini biti mlad... v deželi, kjer so si ljudje kot brat in brat.« Tudi to so zapisali mladi iz Rogaške Slatine! (In ko boste medse sprejeli najmlajše Kotorane, me pokličite. Tudi jaz bi rada pokramljala z njimi, jim stisnila roko. Da ne govorim o reportažnem zapisu o še enkrat potrjenem »bratstvu in enotnosti«, ki lahko strani našega TV 15 samo obogati. Smo dogovorjeni?)

Milena

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Nič nas ne sme presenetiti

Na osnovni šoli Primoža Trubarja v Laškem smo v soboto, 7. aprila organizirali obrambni dan. Udeležili smo se ga vsi učenci naše šole. Ker vemo, da nas ne sme nič presenetiti, smo tudi mi želeli prikazati, kako bi branili svojo domovino.

Učenci petega in šestega razreda so odšli proti Gabrnu.

Še preden smo odšli, smo izvolili komandirje čet, njihove namestnike, bolničarje in vse, kar je v vojni potrebno. Podali smo se na pot, ki je bila dolga. Vsi utrujeni smo prišli na cilj. Če smo le za trenutek pomislili na trpljenje naših partizanov, nas je utrujenost kmalu minila.

Vadili smo, kam bi se zatekli, če bi nas sovražnik napadel iz zraka. Vsi smo zbežali proti gozdu in v zaklonišča. Tudi to smo se učili kako se je treba podati v boj. Sredi našega urjenja so nas obiskali pripadniki teritorialnih enot. Eden od miličnikov nam je razstavil brzostrelko in pištolo, nekdanji partizan pa je pripovedoval o vojni in njenih posledicah.

Proti domu smo se vračali polni vtisov. Tako je potekel naš obrambni dan.

JOŽICA KRAŠOVEC, peti razred
Osnovna šola »Primož Trubar«, Laško

3

Slovenska narodna pomoč v Ljubljani

Sekcija za pomoč zapornikom je zaprte tovariše in tovarišice oskrbovala s hrano in drugimi potrebščinami, dostavljala jim je pošto, pa tudi ilegalno literaturo.

Ko je leta 1942 LP prerasla v SNP, je ena izmed aktivistk LP odgovarjala za zapornike na sodišču, v šempetrski vojašnici, v belgijski vojašnici, v ujetniškem oddelku splešne bolnice in v umobolnici (poljanski nasip). Vsaka izmed teh tovarišic je imela 6-10 sodelavk.

Za sodelovanje so pridobili tudi paznike: Gradišar Miha, Pajek Jožeta, Novak Alojza, Gregorc Maksa, paznico Slavko, katere priimek je neznan in verjetno še nekatere druge.

Sprva je za delo sekcije za pomoč zapornikom skrbela Draksler Marija. Poleg materialne im moralne pomoči zapornikom, je LP, s posredovanjem paznikov bila tekoče obveščana tudi o tem, kako se posamezni zaporniki držijo, koga so odpeljali v internacijo, bolnico in o drugih pomembnih podatkih.

Za zapornike v jetniškem oddelku splošne bolnice je po naročilu LP, od začetka leta 1942 skrbela Ahčin Emica. Skrbela je poprečno za 30 do 40 zapornikov. Veliko je storila za izboljšanje zaporniške hrane.

Prehrambene artikke je kupovala na ponarejene izkaznice, ki jih je dobivala od LP, imela pa je tudi stalne zveze s trgovinami, kjer so takšne izkaznice sprejemali. Skladišča za živila je imela v mozevi ortopedski delavnici. Hrano je dobivala tudi v ženski bolnišnici. Z dodatno hrano je oskrbovala tudi zapornike v oddelku umobolnice na Poljanskem nasipu. Zapornikom je nosila literaturo in pošto, pri čemer ji je pomagal Smrekar Ludvik.

Zapornikom so smeli prinašati hrano samo svojci, zato so se aktivistke predstavljale za svojce. Pred šempetrsko vojašnico so žene organizirale »Paketno akcijo«, kjer so zahtevale, da se prinašanje paketov zapornikom dovoli tudi nesvojcem. Pakete za vse zapore in taborišča je bilo treba oddajati v šempetrski vojašnici.

Pošiljanje pomoči zapornikom je bilo povezano s pošiljanjem pomoči internirancem. Zaradi medsebojnega prepletanja bo ta dejavnost obravnava v povezavi z interniranci.

Sekcija za pomoč internirancem

Sekcija za pomoč internirancem je bila ustanovljena ob koncu leta 1941, ko so v ljubljanske zapore in v Italijo začeli pošiljati pakete s hrano in drugimi potrebščinami. Celoten obseg pomoči, ki je bila poslana v organizaciji LP bo verjetno nemogoče ugotoviti. Tu se omejujem na nekatere konkretne primere, iz katerih naj bi dobili splošnejšo predstavbo o delovanju te sekcije.

Tov. Bovcon Cilka, Lapajne Vida in Stegu Zora so pripravile in poslane internirancem in zapornikom 800 paketov (v Italijo 350, v Nemčijo 250 in v ljubljanske zapore 200). Za svoje delo so že leta 1944 dobile od okrožnega odbora SNP priznanje – belo, modro, rdečo zvezdo. Pomagale so jim Steiner Jožica, Jal Anica, mati in hči Jazbec in njihova postrežnica Lenka. Naslove internirancev in zapornikov so dobivale od LP.

Družina Režek, Janševa 2 je imela mlekarino, iz katere je bilo odposlanih mnogo paketov. Minka Režek je bila po italijanski okupaciji tudi članica rajonskega odbora SNP.

Za oskrbo zapornikov je skrbela družina Šorli, Parmova 46, Albina Pevc, Vodovodna 50, Zora Stegu, Trstenjakova 2 (imela je tudi skladišče SNP), Andrej Zupanc, Jakob Kožar, Anton Bau s Šmartinske ceste, kjer so imeli tudi večja skladišča intendantance SNP, Štefka Grčar, Francka Dimnik (imela je skladišče SNP). V aktivu za oskrbo internirancev sta delala tudi Franc in Ančka Cerar, Parmova 20.

To je le nekaj imen ljudi, ki so delali pri organizirani pomoči zapornikom internirancem. Razvejanost tega dela se vidi iz podatka, da je januarja 1942 bilo po nepopolnih podatkih 433 terenskih odborov OF, ki so delovali tudi po LP, aktivno pa je pri tem sodelovalo okrog 90% ljubljancev. Te množičnosti ne smemo spregledati, saj kaže na splošno opredelitev ljubljancev za cilje OF. Le na takšni osnovi je bila možna NOV in socialna revolucija.

Demonstracije žena

Demonstracije žena so bile že opisane. Tu jih omenjamo, ker so v tesni zvezi z usodo zapornikov in internirancev in sicer le hronološko. Vse omenjene demonstracije so bile v letu 1943.

– februarja je pred armadnim poveljstvom demonstriralo 250 žena. Ob tej priliki je Cita Steiner predala armadnemu poveljstvu spomenico,

– v dneh petnajstega, šestnajstega in sedemnajstega februarja je 1000 žena demonstriralo pred armadnim poveljstvom in pred Škofijo. Spomenico je oddala Iza Kovčič,

– enaindvajsetega in osemindvajsetega aprila ter 5. maja (tri srede zapovrstjo) so ljubljanke demonstrirale pred armadnim poveljstvom, 12. maja pa pred poslopjem visokega komisarja. Na ta dan je 10-članska delegacija žena izročila visokemu komisarju spomenico. Te demonstracije so bile še posebej dobro organizirane. V spomenici, ki jo je Slava Tamara izročila visokemu komisarju Grazioliju so bile postavljene zahteve za izpustitev bolnih zapornikov in internirancev, izboljšanje življenjskih pogojev v zaporih in taboriščih in za neovirano pošiljanje paketov. Okupator je poskušal demonstracije razgnati, toda žene se kljub nasilju niso razšle. Slavo Tamara in še šest demonstrantk so odpeljali v poslopje, kjer je izročila poslanico. Ker ni hotela odgovarjati na vprašanja, s katerimi so jo zasuli, so jo odpeljali v šempeterske zapore in pozneje v koperski zapor,

– dne 21. junija je 2500 žena demonstriralo pred visokim komisariatom, Škofijo in armadnim poveljstvom. Ob tej priliki je bilo aretiranih 19 žena in en moški,

– desetega avgusta je demonstriralo 10.000 ljubljancev. Aretirali so 14 žena in 18 moških, jih obsodili na dolgoletne zaporne kazni in jih odpeljali v Italijo.

Septembra, 1943 je Italija kapitulirala, Ljubljano pa so zasedli Nemci.

Sekcija za intendantco

V vseh odborih OF, je poleg drugih dejavnosti, potekala tudi akcija zbiranja materiala pod geslom »od šivanke do tanka«. Vsaka dobljena stvar je bila skrbno evidentirana in shranjena v skladišča intendantance LP.

(Dalje prihodnjič)

Malo del iz NOB

Večina naših gledališč v svojem repertoarju nima (ali pa ima zelo malo) del s tematiko narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Prav o tem so se pogovarjali na skupščini SIS za kulturo občine Kruševac. Iz te skupščine so poslali predlog republiški skupnosti za kulturo SR Srbije, naj vsa naša gledališča uvrste v svoj program vsaj po eno novo dramo s tematiko narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Takšno repertoarsko politiko bi morali voditi že prej, letos pa naj bo to obveznost, saj slavimo pomembne in velike jubileje.

»Na žalost imamo malo številu uspešnih dram s tematiko narodnoosvobodilnega boja. Bore malo bomo naredili, če ne bomo imeli vsaj sto dram, ki bi bile dostojno izvedene v naših gledališčih. Gledališča in pisci imajo še kako veliko obveznost, da na ta način prispevajo k razvijanju domoljubja in revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilnega boja,« je rekel Mališa Vučićević, književnik in predsednik komisije za program in kadre skupščine SIS za kulturo v Kruševcu.

Cilj te akcije je, da repertoarska politika v doglednem času preraste v pregled dram s tematiko narodnoosvobodilnega boja in revolucije. To bi bila hkrati spodbuda piscem, da se lotijo odgovornega dela, pa bi na ta način prišli do del trajne književno-dramske vrednosti.

POLITIKA – 26. aprila 1979

Enajst herojev

V svetu republike SR Srbije, ki je izbran na skupni seji vseh treh svetov skupščine Srbije, je 11 narodnih herojev, 130 nosilcev Partizanske spomenice 1941 in trije udeleženci španske državljanske vojne. Od skupnega števila je 86 članov KPJ med dvema vojnima in od leta 1941, 43 je bilo komandantov in komisarjev večjih partizanskih enot, 52 članov vlade in izvršnega sveta ter njim odgovarjajočih funkcij.

DUGA – 14. april 1979

Življenje je nenehna borba

Mika Špiljak v pogovoru za Tanjug: – Ne uresničujejo se vsi sklepi osmega kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije enako hitro. Medtem ko so na nekaterih področjih doseženi izjemni rezultati – kot, na primer, v razvoju neposrednega samoupravljanja, pa na področju življenjskega standarda ali v uporabi principov nagajevanja po delu – na nekaterih drugih področjih ne dosegamo tega, kar smo načrtovali in kar bi želeli. Zveza sindikatov mora stalno pospeševati izvajanje kongresnih sklepov in resolucij v življenje, čeprav ne gre izgubljati potrpljenja. Sklepov kongresa ni uresničiti v nekaj mesecih, to bo treba storiti do naslednjega kongresa. Jaz sem v tem pogledu optimist. Če realno pogledamo uspehe in slabosti, mislim, da so naši delovni ljudje lahko zadovoljni z doseženim. Problemi so in še bodo. Življenje je pravzaprav ena sama borba in stalno soočanje s problemi. Po teži in zapletenosti se ti problemi gibljejo od organizacije do delovne organizacije, od ene do druge gospodarske veje ali družbene dejavnosti. V celoti gledano so rezultati, ki smo jih dosegli in ki jih dosegamo, izjemni.

POLITIKA EKSPRES – 1. in 2. maj 1979

Načelnik generalštaba JLA generalpolkovnik Stane Potočar

Ob 60-letnici Staneta Potočarja

Vrhovni komandant oboroženih sil SFRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito je poslal načelniku generalštaba JLA generalpolkovniku Stanetu Potočarju naslednjo čestitko:

– Ob šestdesetem rojstnem dnevu vam pošiljam prirčne čestitke in najlepše želje za dobro zdravje, osebnostno srečo in dolgo življenje. Hkrati izkoriščam priložnost, da vam tudi tokrat dam priznanje za vse, kar ste naredili v boju za osvoboditev naše dežele in izgradnjo armade, še posebno koncepcije splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite.

Predani svojemu narodu in delavskemu razredu, ki ste tudi sami pripadali, se niste sprijaznili z okupacijo naše dežele. Na poziv komunistične partije ste se vključili v boj proti okupatorju, se kalili v ognju revolucije. Kot vojak in komunist ste uspešno opravljali zaupane dolžnosti. Izpričana hrabrost in neomajnost v narodnoosvobodilni vojni, sposobnost in upornost v izvrševanju nalog, vas je že kot mladeniča uvrstila v vrsto znanih partizanskih komandantov. Vaše bogate vojne in komandantske izkušnje, vtakne v povojni razvoj naše armade, vam ob požitvalnem delu omogočajo, da tudi danes odločno delate za nadaljnjo krepitev naših oboroženih sil in njihovo borbena pripravljenost, pri čemer vam želim še veliko uspehov.

Predsedstvo CK ZKJ je 26. aprila letos poslalo načelniku generalštaba JLA generalpolkovniku Stanetu Potočarju čestitko, v kateri je rečeno:

– Dragi tovariš Stane! Prirčno ti čestitamo k tvojemu šestdesetemu rojstnemu dnevu in ti pošiljamo iskrene, najlepše želje.

Od rane mladosti si aktivni udeleženec revolucionarnega delavskega gibanja in neomajen borec za novo socialistično družbo, za nacionalno svobodo in enakopravnost naših narodov in narodnosti. Med narodnoosvobodilnim bojem ti je bilo zaupano niz odgovornih vojaško-političnih funkcij, izkazal si veliko hrabrost, herojsko požrtvovalnost in izjemne vojaško-organizacijske sposobnosti v izvrševanju vojaških in partijskih nalog.

Kot vojaški starešina, pedagog in komandant, si dal in daješ trajni ustvarjati prispevek k razvoju Jugoslovanske ljudske armade, k nadaljnjemu izgrajevanju njene bojne pripravljenosti, moralno-politične trdnosti in enotnosti ter uresničevanju koncepcije splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Vedno dosleden komunist na Titovi poti, si predano izvrševal naloge na najbolj odgovornih družbenopolitičnih, partijskih in vojaških funkcijah ter s tem dajal bogat prispevek k izgradnji naše socialistične, samoupravne in neuvrščene Jugoslavije.

Ko ti čestitamo k rojstnemu dnevu, ti želimo dobro zdravje, osebnostno srečo in nove uspehe v tvojem odgovornem in plodonosnem revolucionarnem delu.

VEČERNJE NOVOSTI – 27. aprila 1979